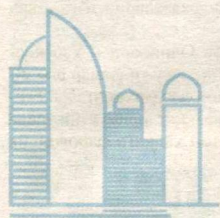


- ✓ **КОРОНАВИРУСНИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАЪСИРИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?** 5.
- ✓ **ЕР УЧАСТКАЛАРИНИ АЖРАТИШДАГИ МУАММОЛАР ҚАЧОН ЕЧИМИНИ ТОПАДИ?** 14.
- ✓ **ЯНГИ ҚОНУН: ҚАНДАЙ ЖАРИМАЛАР БЕЛГИЛАНДИ?** 16.

МАҲАЛЛА — ADOLAT TAROZISI



Mahalla

№ 13 (1892-1895) 2020 йил 26 март — 2 апрель ИЖТИМОЙ-СИЁСЙ, МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ГАЗЕТА info@mahalladosh.uz www.mahalladosh.uz

ҲОЛАТ 7.

Нарх-наво
кўтарилишига қарши
қандай чоралар
кўрилмоқда?

ҲУҚУҚБУЗАРЛИК 19.

Жиноятчиликнинг
олдини олишдаги
янги тизим қанчалик
самарали?

СИЗ НИМА ДЕЙСИЗ? 20.

Ўз жонига суиқасд
баҳорда кўпаяди.
Нега?

ЭКОЛОГИЯ 22.

Санитар тозалаш
хизматлари ҳамма
маҳаллада ҳам
мавжуд эмас

САЛОМАТЛИК 27.

Коронавирусни
қандай енгамиз?

ҲИДОЯТ ЁҒДУСИ 28.

Ваҳима тарқатиш
ҳақида шариатнинг
ҳукми қандай?

«Mahalla»га ошно бўлинг, маҳалладош, уйда қолинг!



**СИНОВЛАРНИ САБР
ВА ҲАМЖИҲАТЛИК
БИЛАН ЕНГИБ ЎТАМИЗ**

САМИМИЙ ҚУТЛОВ

Наврў байрами муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев номига Кавказ мусулмонлари идораси раиси шайхулисом Оллохшукур Пошшозодадан қутлов келди. Мақтубда, жумладан, шундай дейилган:

«Биз учун ёрқин ва калрли Наврўз айёми муносабати билан Сиз ва қардош Ўзбекистон халқига самими

ий табрикларимни билдираман.

Мухтарам Шавкат Миронович! Бу байрам менга дилимдаги сўзларни яна бир бор Сизга етказиш, ҳар бир оиллага тинчлик ва фаровонлик, бутун Ўзбекистон халқига тараққиёт ва раванак тилаш имкониятини тақдим этганидан мамнунман. Мен шахсингизни юксак қадрлайман, Сиз, Жаноби Олийларининг тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, маънавий илдишлари муштарак бўлган халқларимиз ўртасидаги мулоқот

ва ҳамкорликни кенгайтиришга қаратилган доно маслаҳатларингиз ва фикр-мулохазаларингизга улкан аҳамият қаратаман.

Шу кунларда Сиз, Жаноби Олийлари — Ўзбекистоннинг атоқли фарзандига энг эзгу тилаклар билдириб, Сизга Яратганининг раҳмат ва марҳаматлари ёғилишини, Аллох таоло муваффақиятларингизни зиёда қилишини, қардош Ўзбекистон халқига фаровонлик ва раванак тилайман».

Бугун шундай бир даврда яшашимизки, дунёнинг бир бурчагида кузатилган кўнгилсизликка бефарқ қараб бўлмайди. «У биздан олисда», «Унинг бизга алоқаси йўқ», деган қарашларнинг умри аллачақон ўтиб бўлганини вазиятнинг ўзи исботлаб турибди. Дунё давлатларини хавотирга солаётган коронавирус бунга яққол мисолдир.



СИНОВЛАРНИ САБР ВА ҲАМЖИҶАТЛИК БИЛАН ЕНГИБ ЎТАМИЗ

ХЎШ, ЯНГИ ВАЗИРЛИК БУ БОРАДА НИМАЛАР ҚИЛИШГА УЛГУРДИЮ, ҚАНДАЙ ТАШАББУС ВА ЛОЙИХАЛАР АМАЛИЁТГА ТАТБИҚ ЭТИЛМОҚДА? КАРАНТИН ПАЙТИДА МАҲАЛЛАДОШЛАРИМИЗ НИМАЛАР БИЛАН БАНД?

Тўғри, тарихда бу каби ўнлаб, ҳатто юзлаб ҳолатлар кузатилган. Аммо уларнинг ваҳимаси бу даражада эмасди. Нега? Чунки инсонлар интернетга ҳозиргидек муқкасидан кетмаганди. Бу билан ҳаммасига глобал тармоқ сабабчи, дейиш фикридан йироқмиз. Аммо, очигини айтиш керак, одамлар қалбига ваҳима солаётган, тинчини ўғирлаётган, турли асосли ва асоссиз маълумотларни таркатаётган асосий манба — шу манзил. Коронавирус нафақат бизда, балки ривожланган мамлакатлар фуқароларида ҳам хавотир уйғотгани ҳақиқат. Аслида хавотирга ўрин борми?

Эътибор қилинг, вирусга қарши барча давлат органлари курашмоқда. Керакли чора-тадбирлар кўриломоқда. Ҳукуматимиз нафақат юртимиздаги, балки хорижда бўлган фуқароларимизнинг соғлиги учун ҳам қайғурмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг жорий йил 23 мартдаги «Коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорида ҳам айни жиҳатлар гўла-тўқис аке этди. Унда барча масъул ташкилотлар зиммасига аниқ вазифалар белгиланди.

Хусусан, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги

ҳамкор ташкилотлар билан бирга коронавирус инфекциясини юқтирган ёки ушбу инфекцияни юқтирилганликда гумон қилиниб, уй шароитида карантинга жойлаштирилган шахсларнинг белгиланган қоидаларга риоя қилиши устидан қатъий ва тизимли назорат ўрнатиш лозимлиги белгиланди. Карантин ўташ даврида ушбу шахсларни биринчи навбатдаги озиқ-овқат маҳсулотлари, дори воситалари, никоб ва тиббий буюмлар (дезинфекция воситалари ва бошқалар) билан таъминлаш чораларини кўриш лозимлиги қайд этилди.

Хўш, вазирлик бу борада нималар қилишга улгурдию, қандай ташаббус ва лойиҳалар амалиётга татбиқ этилмоқда? Карантин пайтида маҳалладошларимиз нималар билан банд?

— **Вазирлик масъулари карантинга олинган фуқароларнинг хонадонларидан мунтазам хабар олмақда, — дейди Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги масъул ходими Шаҳбоз Раҳимов. —** Мазкур оилалар керакли дори воситалари билан таъминланаяпти. Озиқ-овқат маҳсулотларининг ўз вақтида етказиб берилиши эса маҳалла ҳодимлари томонидан амалга ошириляптир. Маҳалла фаол-

лари ҳомийларни жалб қилган ҳолда, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга уйма-уй юриб бепул никоб, озиқ-овқат маҳсулотлари улашмоқда. Бундан ташқари, «Менинг маҳалламга коронавирус яқинлаша олмайди!», «Маҳаллам аҳли саломатлиги — юртим бойлиги!» мавзуларида тушунириш-тарғибот тадбирлари ва акциялари ўтказилаяпти.

«Менинг маҳалламга коронавирус яқинлаша олмайди!»

Халқимизда: «Отанг маҳалла, онанг маҳалла», деган нақл бор. Чиндан ҳам, маҳалла инсонларни бир мақсад йўлида бириштиради. Бугунги синовли даврда бу вазифа қай даражада оқланмоқда?

— **Ҳозир зиммамизга ҳар қачонгидан-да катта масъулият юклатилган, — дейди Фарзона Ҳасанова, виллояти маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаси бошлиғи С.Аминжонов. —** Бонси маҳаллада турли ёш ва характердаги инсонлар истиқомат қилади. Улар билан тиллашиб, карантин даврида амал қилишлари лозим бўлган қоидалар тушунирилмоқда. Аҳолининг гигиена қоидаларига амал қилиш бўйича тавсиялар

маҳалла марказларида ташкил этилган радиоузеллар орқали бериб бориляпти. Радиоузелларда белгиланган вақт ва дастур асосида йигин раиси, психологлар, адлия бўлимлари ходимлари чиқишлар қиляпти. Ҳозирда виллоятдаги 1041 та маҳаллада бу усул орқали санитария қоидаларига амал қилиш, саросима ёки ваҳима кайфиятига берилмаслик, карантин даврида амалга ошириш лозим бўлган муҳим вазифалар эълон қилиняпти.

— **Ижтимоий тармоқларда маҳалламиз фуқароларини жамлаган «Маҳалламиз» каналлини очганмиз, — дейди Кўкюн шаҳридаги «Марғилон дарвозаси» йигини раиси Шоира Мухаммадраҳимова. —** Маҳалладошларимизга қулайлик яратиш мақсадида гузаримизда арзонлаштирилган озиқ-овқат маҳсулотлари ярмаркасини ташкил этдик. Ярмарка ҳақида шу каналимизда эълон бердик. Мақсадимиз — аҳолининг қўндалик эҳтиёжи учун зарур маҳсулотларни уйи яқинидан ҳамёнбон нархда сотиб олишини таъминлайдир. Ташаббусимизга саховатпеша иштирокдорларимиз ҳам қўшилди. Эндликда эҳтиёжманд оилаларга озиқ-овқат маҳсулотлари бепул етказиб бериляпти.

Биргаликда енгимиз!

Тошкент виллояти Оҳангарон шаҳри маҳалларида ҳам аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш, карантин вазиятида таҳликали ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида хайрия акциялари ўтказилмоқда. Шунингдек, махсус тепловизор ёрдамида ҳар бир фуқаронинг тана ҳароратини назоратдан ўтказиш амалиёти йўлга қўйилган. Жараёнда бепул тиббий никоблар тарқатилаяпти.

Сурхондарё виллояти Қизилқум туманидаги «Работак» маҳалласи фаоллари ҳам қўл қовуштириб ўтиргани йўқ. Худудда «Бирдамлик, меҳр-оқибат ва аҳиллик — коронавирусдан қўчили» акцияси ўтказилмоқда.

— **Шундай синовли кунларда маҳалланинг ўрни жуда сезилар экан, — дейди «Работак» йигини раиси Абдуғаффор Шодмонов. —** Бирон инсоннинг озгина яхши ишини маҳаллада тарғиб қилсангиз, бошқалар мен ҳам савоб ишга бош қўйай, дея чоғланаяпти. Яхши инсонларимиз жуда кўп. Маҳалламиз аҳли меҳрли, оқибатли, уюшқоқ. Тадбирларда ҳамини фаол. Шу бонс акциямиз кутганимиздек самара бериляпти.

Ташаббуслар Хоразмда ҳам кенг қулоч ёзмақда. Хусусан, Ургут туманидаги «Урамас» йигинида «Беш минг никоб» — аҳолига бепул никоблар тарқатиш акцияси давом этиляпти. Сирдарё виллояти Гулистон шаҳридаги «Шодлик» маҳалласида эса «Бизнинг оилادا карантин! Сизда-чи?» деб номланган акция қизгин руҳда ташкил этиляпти. Акция доирасида болажонларнинг уйдаги вақтини мазмунли ўтказиш бўйича тавсиялар бериляпти.

Ҳа, биз асрлар давомида барча кийинчиликларни босқичлик ва ҳамжиҳатлик билан ортқича саросималарсиз енгиб ўтган аҳил, улғу халқ авлодларимиз. Бугун дунё ҳамжамиятини ўзига ҳос синовдан ўтказётган коронавирус пандемиясини ортқича хавотирсиз енгиб ўтишга ақлимиз ҳам, қўрбимиз ҳам етади. Жойларда вирус тарқалишининг олдини олиш ва ҳар бир оиланинг осуда, тўқин турмушини таъминлашда маҳалла институти фаол иштирок этаётгани эса янада аҳамиятлидир.

Садокат МАХСУМОВА
«Mahalla»



Ислохотлар жараёни жадал давом этади

ПРЕЗИДЕНТ ҚАРОРИДА БЕЛГИЛАНГАН ҲАР БИР ВАЗИФА, ЧОРА-ТАДБИР ЮРТДОШЛАРИМИЗНИ ЎЙЛАНТИРАЁТГАН ЎН, ЮЗ, МИНГЛАБ ВАҲИМАЛИ САВОЛЛАРГА ЖАВОБ БЎЛА ОЛДИ, КЎНГЛИМИЗДАГИ ҲАДИК ВА ИККИЛАНИШЛАРНИ АРИТДИ

Бугунги кунда дунё миқёсида коронавирус пандемияси тарқалишига қарши курашишда инсонларнинг ҳаракатлинишига чекловлар киритиш, корхоналар фаолиятини тўхтатиш орқали аниқ чора-тадбирлар рўйбга чиқарилмоқда. Шу жумладан, мамлакатимизда ҳам ушбу инфекция тарқалишининг олдини олишга ўз вақтида жиддий эътибор қаратиляпти.

Шу мақсадда давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 19 мартдаги «Коронавирус пандемияси ва глобал инкироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони қабул қилинди. Мазкур ҳужжатда бугунги воқеликдан келиб чиқиб, аниқ, мақсадли, тизимли чора-тадбирлар белгиланди.

Кўринмас ҳадиклар тумандек тарқади

Сўнгги кунларда вужудга келган ташқи ваҳима, кўркунви босишга ҳаракат қилдик. Бироқ ҳар биримизнинг ичимиздаги кўринмас кўркунви, хусусан, иш ўрнинимизни йўқотиш, ойилклари-мизнинг қисқариши, карантин тўғрисидаги қўққан ва кун бўйи уйда ёлғиз ўтирган боғча ва мактаб ёшидаги фарзандларимизнинг аҳволи, озиқ-овқат захирасининг тугаши каби ваҳимани енга олмаган эдик. Президентимизнинг юқоридаги фармонида белгиланган ҳар бир вазифа, чора-тадбир юртдошларимизни ўйлантираётган ўн, юз, минглаб ана шундай ваҳимали саволларга жавоб бўла олди, кўнглимиздаги ҳадик ва иккиланишларни аритди.

Хусусан, фармонга кўра, коронавирус инфекцияси билан касалланган ёки касалланишда гумон қилинган сабабли карантинга олинган ота-оналар, шунингдек, уларнинг 14 ёшга бўлган фарзандини парвариш қилаётган шахсларга вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси ўртача ойлик иш ҳақининг 100 фоизи миқдоридан тўланади. Шунингдек, бундай тоифадаги

шахслар билан иш берувчининг ташаббусига кўра меҳнат шартномасини бекор қилиш тақиқланади.

Боғчалар ва мактабларнинг фаолияти тўхтатилган даврда боғча тарбияланувчилари ва бошланғич синф ўқувчиларининг ота-оналарига йиллик таътидан фойдаланиш графигидан қатъи назар (шу жумладан, 6 ойдан кам ишлаганларга) йиллик таътил тақдим этилади.

Бундан ташқари, нафақа ва моддий ёрдам олувчилар сони 1 апрелдан бошлаб 10 фоизга оширилиши, тиббиёт, санитария-эпидемиологик ва бошқа ходимлар коронавирусга қарши курашиш тадбирларига жалб қилинадиган даврда уларнинг ойлик лавозим маошига 6 фоиз миқдорда хар кунлик қўшимча тўловлар жорий қилинган, ўз фаолиятини тўхтатган давлат таълим муассасалари, спорт ва маданият муассасалари ходимларининг иш ҳақлари ўз вақтида тўлаб берилиши ҳам давлатимизнинг инсонпарвар сиёсати амалда эканини яна бир қарра намойён қилди.

Ўзбекистонда кучайтирилган тартиб жорий этилди

Вазирлар Маҳкамасининг «Коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» қарори билан Ўзбекистон ҳудудда 2020 йил 24 март соат 00:01 дан коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши кучайтирилган тартиб жорий этилди.

Янги тартибга мувофиқ, коронавируснинг республиканинг бошқа ҳудудларига тарқалиши-

нинг олдини олиш мақсадида вилоятлардан Тошкент шаҳрига кириш (автобус, микроавтобус, енгил автотранспорт, авиакатовлар ва темир йўл транспорт воситалари орқали) тўхтатилди. Фақатгина пойтахтда доимий рўйхатдан ўтган шахслар, шунингдек, Тошкент вилоятида доимий рўйхатдан ўтган ҳолда Тошкент шаҳрида меҳнат қилаётган давлат ташкилотлари ходимлари (нодавлат ташкилотларида — иш берувчининг тегишли рухсатномаси асосида) ҳамда юк ташиш билан боғлиқ ҳолларда Тошкент шаҳрига кириш ва чиқишга рухсат берилди.

Барча ташкилотларнинг асосий иш фаолиятига таъсир этмаган ҳолда, қонунчилиқда белгиланган тартибда ходимлар меҳнат таътилига чиқарилади, қолган қисмининг меҳнат фаолияти максимал даражада масофадан туриб ташкил этилади.

Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда жойлашган деҳқон бозорларидан ташқари барча бозорлар фаолияти тўхтатилди.

Давлат идора ва ташкилотларида фуқаролар ва тадбиркорлар қабул қилиш ҳамда уларга давлат ва бошқа хизматларни кўрсатиш имкон қадар онлайн режимида ўтказилди. Фуқаролар томонидан Интернет ва телефон алоқаси учун тўловларни ўз вақтида амалга оширмаганлик учун икки ой давомида уларнинг ўчирилишига йўл қўйилмайди.

Қорақалпоғистон Республикасида тўртта, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида учтадан 14 кунлик карантин тадбирлари учун мослаштирилган базалар ташкил этилади.

Инфекция аниқланган шахснинг қандай мажбуриятлари бор?

Қайд этиш керак, кучайтирилган тартибнинг амал қилиш даврида фуқаролар қатор талабларга риоя этиши шарт. Жумладан,

Ўзбекистонга қайтиб келгани, коронавирус қайд этилган ҳудудда бўлган вақти ва жойи тўғрисида зудлик билан соғлиқни сақлаш органларига маълумот бериши, ўзида касаллик аломатлари вужудга келганда касаллик юқиши мумкин бўлган даврда мулоқотда бўлган шахслар ва ҳаракатланиш йўналишлари ҳақида зудлик билан соғлиқни сақлаш органларига маълумот беришга мажбур.

Шунингдек, 14 кун давомида уйда ёки махсус белгиланган жойда изоляция шароитида бўлиши, санитария ва эпидемияларга қарши кураш қоидалари ва изоляция режимида бўлишга оид талабларга қатъий риоя этиш, шу жумладан, тиббий химёо воситаларини қўллаш ва жамиятда бир-бирлари орасида масофани сақлашга, соғлиқни сақлаш органлари томонидан тайинланган тиббий текширув ва даволанишдан ўтишга мажбурдирлар. Изоляция қилиниши керак бўлган шахс билан бирга ашовчилар ҳам 14 кун ёки белгилаб берилган бошқа муддат давомида уйда ёки махсус белгиланган жойда изоляция шароитида бўлиши шарт.

Барча ташкилот раҳбарлари ҳарорати юқори ходим ҳақида соғлиқни сақлаш органларига зудлик билан хабар бериши лозим. Ташриф буюрувчи шахсларни фақат тиббий никоб ва тиббий воситаларни қўллаган ҳолда киритиш тартибини жорий этиши, коронавирус юқтирган ходим билан мулоқотда бўлганлар ҳақида дарҳол маълумот бериши, касалланган шахс бўлган жойларни дезинфекциядан ўтказиш чораларини кўриши, ходимларга изоляция режимида бўлишга оид талабларга риоя этишда қўмақлашиши зарур.

Карантиндаги шахсларнинг буюмлари нега олиб қўйилади?

Коронавирус юқтирган ёки уни юқтирилганда гумон қи-

линиб карантинга жойлаштирилган шахсларга тегишли мобил телефон, аудио ва видео воситалар, банк карталари ва бошқа ахборот ташувчи буюмлар вақтинча олиб қўйилади. Ҳўш, нима учун? Бунинг учта асосий сабаби бор:

Биринчидан, вирусолог олимларнинг таъкидлашича ушбу буюмлар инфекцияни ўзида сақловчи ва тарқатувчи хусусиятга эга бўлиб, уларни карантин ҳудудига олиб кириш санитария талабларига зиддир. Хусусан, инфекция қўғоз ва пластик юзасида 5 кун давомида сақланиши мумкин.

Иккинчидан, қарор билан тасдиқланган Низомда вақтинчалик олиб қўйилган буюмлардан шахс инфекция юқиши мумкин бўлган даврда мулоқотда бўлган шахслар ва борган жойларини аниқлаш мақсадида ўрганилиши кўрсатиб ўтилган. Хусусан, мобил телефонларнинг GPS функцияси орқали уларнинг борган манзилларини таҳлил қилиш билан эҳтимолый алоқада бўлган шахслар доирасини шакллантириш мумкин.

Учинчидан, бу чеклов жисмоний шахсларнинг шахсий маълумотлари тўғрисидаги ахборот тарқатилишининг олдини олиш имконини ҳам беради. Ижтимоий тармоқларда карантин жойларидан олинган асосиз ва ҳолат бўзиб кўрсатилган қўллаб видеолар тарқатилмоқда. Бу билан ушбу муассасаларда жойлаштирилган бошқа шахсларга нисбатан шахсий маълумотлар бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган чекловларга қўпинча риоя қилинмаяпти.

Вақтинчалик олиб қўйилган буюмлар шахс даволаш муассасасидан чиқаётган вақтда ўзига қайтариб берилади ёки унинг ақили қариндошлари ёхуд вақилларига топширилади.

Мухтасар айтганда, мамлакатимизда қўрилаётган амалий чора-тадбирлар жаҳон миқёсида ўз салбий таъсирини кўрсатиб улгурган ушбу глобал муаммодан беталафот, йўқотишларсиз чиқишимизда муҳим омил бўлади. Матонатли халқимиз бу оғир ва мураккаб синовни ҳам, албатта, енгиб чиқадил. Шундай экан, ушбу ҳавф йўлида барчамиз ягона куч бўлиб жипселишимиз, энг муҳими, белгиланган тартиб-қоидаларга қатъий амал қилишимиз шарт. Зеро, коронавирус пандемияси юртимиздаги жадал ислохотлар жараёнини тўхтата олмайди.

Гулулрз АГЗАМОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

Уй-жой сотиб олиш учун фуқароларга субсидия тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом тасдиқланди.

КАРАНТИН ДАВРИ:



Қандай ҳуқуқ ва мажбуриятлар, имтиёзлар бор?

Коронавирус пандемияси муносабати билан Президент Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги ҳузурида ташкил этилган штабда доимий равишда турли соҳа вакиллари иштирокида брифинглар ўтказилмоқда. Уларда карантин даврида одамларни қийнаётган, ўйлантираётган турли йўналишдаги саволларга атрофлича жавоб берилапти. Қуйида брифингларда қайд этилган энг муҳим жиҳатларга эътибор қаратамиз.

ВАҚТИНЧАЛИК ПРОПИСКА МУДДАТИ ТУГАСА...



— Карантин пайтида Тошкент шаҳрида вақтинчалик рўйхатда ўтганларнинг муддати тугаса, қайта рўйхатдан ўтиш учун нима қилиш керак?

Элбек ШАРИПОВ.
Қашқадарё вилояти.



Шоҳрух ҒИЁСОВ,
Ички ишлар вазирлиги матбуот хизмати раҳбари:

— Карантин чекловлари даврида, 24 мартдан

бошлаб ички ишлар органларининг аҳолига хизмат кўрсатиш фаолияти вақтинча тўхтатилган. Ушбу ҳолат йўл ҳаракати хавфсизлиги ҳамда миграция ва фуқароликни расмийлаштириш фаолиятига ҳам боғлиқ. Демак, вақтинчалик рўйхатда туришни янгилаш карантин чоралари бекор қилинган вақтдан кейин давом эттирилади.

«ЁПИЛГАН ОШХОНА УЧУН ИЖАРА ҲАҚИ ТЎЛАЙМАНМИ?»



— Карантин чоралари сабаб умумий овқатланиш шохобчасини ёпишга мажбур бўлдим. Айтинг-чи, объектдан фойдаланилмаган давр учун ҳам ижара пули тўлайманми?

Ақбар РИХСИЕВ.
Тошкент шаҳри.



Мўмин ИБОДОВ,

Давлат активларини бошқариш агентлиги ахборот хизмати раҳбари:

— Шу кунга қадар давлат активларидан ижара шартномаси асосида умумий овқатланиш, ўқув марказлари, жисмоний тарбия, туризм ва бошқа соҳаларда фойдаланиб келаётган, аммо карантин сабабли фаолияти вақтинча тўхтатилган тадбиркорлик субъектларига 24 мартдан бошлаб фойдаланилмаган давр учун ҳеч қандай ижара пули ҳисобланмайди ва тўланмайди.

Пандемия вақтига инвестиция мажбуриятлари бажарилмагани учун пеня ва жарима қўлланилмайди, шартномалар бекор қилинмайди. Инвестиция мажбуриятларини бажариш муддатлари узайтириб берилади. Бунинг учун тадбиркорлар Давлат активларини бошқариш агентлиги ва унинг ҳудудий тузилмаларига мурожаат қилишлари лозим.

КАРАНТИН ДАВРИДА МЕҲНАТ ТАЪТИЛИГА ИШ ҲАҚИ ТЎЛАНАДИМИ?



— Агар ҳодим меҳнат таътилидан фойдаланиб улгурган бўлса, у ҳолда карантин даврида қандай йўл тутади?

Наврўз АЗИМОВ.
Бухоро вилояти.



Эркин МУХИТДИНОВ,

Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирининг биринчи ўринбосари:

— Бунда иш берувчи ҳодим учун уч йўналишда иш билан таъминлайди. Биринчиси, ҳодимни масофадан туриб меҳнат шартномаларига ўтказиш. Иккинчиси, ҳодим қисқартирилган ёки тўлиқ бўлмаган иш билан таъминланади. Учинчиси, ҳодим рози бўлган тақдирда иш ҳақи тўланмайдиган меҳнат таътилига чиқарилади.

Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 20 мартдаги тегишли фармонида мувофиқ, ҳозирги карантин даврида ишлаётган ота-оналар меҳнат таътили қайси ойга қўйилишидан қатъи назар, март-апрель ойига таътил олишга ҳақли. Бундан ташқари, 6 ойдан кам ишлаган ҳодимлар ҳам белгиланган тартибда иш ҳақи тўланадиган меҳнат таътилини олишга ҳақли этиб белгиланди.

КОРОНАВИРУС 10 ЁШДАН КИЧИК БОЛАЛАРГА ЮҚМАЙДИМИ?



— Касалланган беморлар ичидан чет элдан бўлиб қайтмаган, хориждан қайтган шахслар билан контактда бўлмаган ҳолатда вирусни юқтириб олган шахслар борми? Коронавирус 10 ёшдан кичик болаларга юқмайди?

Ноҳира ШУКУРОВА.
Сурхондарё вилояти.



Баҳром АЛМАТОВ,
Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги Санитария-эпидемиология агентлиги директори:

— Афсуски, бор. 20 ёшли кизда шундай ҳолат аниқланган. У хорижга чиқмаган, беморлар билан контактда бўлмаган. Бироқ у ўзи хоҳлаган ва хоҳламаган, билиб-билмаган тарзда жамоат транс-

портида, иш жараёнида умумий фойдаланадиган буюмлардан фойдаланган бўлиши ва шу орқали касалликни юқтириб олган бўлиши мумкин. Беморнинг оиласидагиларни ҳам текширувдан ўтказдик, улар соғлом.

Касаллик қайд этилган давлатларда ўтказилган таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, 10 ёшгача бўлган болаларда касаллик жуда енгил ўтади, тез тугалади. Жами касалланганларнинг аттиги 0,9 фоизи 10 ёшгача бўлган болаларда қайд этилган ва уларда қисқа вақт ичида соғайиб кузатилган. Демак, бу болалар иммунитетининг юқорилиги билан баҳоланади.

ДАРСЛАР КЕЛГАН ЖОЙИДАН ДАВОМ ЭТТИРИЛАДИМИ?



— Мактаблар фаолияти вақтинча тўхтатилди, ўқилар бошланган, дарслар келган жойидан давом эттириладими? Ўқитувчиларга берилган ҳозирги таътил ёзги таътилга қанчалик таъсир қилади?

Носирбек НОРҚУЛОВ.
Қашқадарё вилояти.



Анвар УМАРОВ,
Халқ таълими вазирлиги матбуот хизмати раҳбари:

— Дарслар тўхтатилган кун, яъни 16 мартдан 20 мартга қадар ўқув йилининг 3-чорак якунига тўғри келгани сабабли, бу даврда ўқув дастурига, асосан, аксарият мавзулар такрорлаш ёки ўтилган мавзуларни мустаҳкамлашга қаратил-

ган. Шу боис карантин режими тугатилиб, дарслар бошлангандан кейин айнан тўхтатилган мавзудан бошлашга эҳтиёж қолмайди. Чунки ўқувчилар учун тайёрланаётган телевизион дарслар орқали ана шу бўшлиқ тўлдириб кетилади.

Ўқитувчиларга берилган меҳнат таътили эса уларнинг ёзги даврда бериладиган меҳнат таътилининг бир қисми бўлиб, амалдаги меҳнат қонунчилигига мувофиқ расмийлаштирилади. Яъни ўқитувчилар ҳозирда олган таътил даврининг фойдаланилмаган қисмини ёзда давом эттиради. Бошқача айтганда, ёзги таътил даври мос равишда қисқаради.

КОРОНАВИРУС БИЛАН БИР НЕЧА БОР ХАСТАЛАНИШ МУМКИНМИ?



— Бир одам неча мартаба коронавирус инфекцияси билан касалланиши мумкин?

Лазиза АЗИМОВА.
Жиззах вилояти.



Нурмат ОТАБЕКОВ,

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Санитария-эпидемиология назорати давлат инспекцияси бошлиғи:

— Коронавирус инфекцияси шундай касалликки, ушбу касалликни бир марта юқтирган инсонда турғун орттирилган иммунитет ҳосил бўлади. Бироқ шуниси ҳам борки, коронавируснинг 40 дан ортиқ вариантлари (штаммлари) бор. Бир турдаги коронавирусдан ҳосил бўлган иммунитет иккинчи турдаги инфекция учун иммунитет бўла олмайди. Бир вақтнинг ўзида бир неча турдаги коронавирус инфекцияси тарқалган бўлиши мумкинлигини ҳисобга олсак, бир инсон ушбу касалликдан бир неча бор хасталаниши мумкин.

К

оронавирус пандемияси нафақат инсонлар саломатлигига, балки дунё иқтисодиётига ҳам салбий таъсир қияпти. Унинг давлатлар ўртасидаги савдо ва саноат занжирининг бузилишига олиб келиши иқтисодий йўқотишларга сабаб бўляпти. Ҳатто айрим мамлакатларда ваҳимага тушган инвесторлар акцияларини сотиб юбояпти ва оқибатда дунёдаги етакчи биржаларда инқироз кузатиляпти. Бундай ҳолат дунё иқтисодиётида аввал ҳам кузатилган ва унинг салбий таъсирини имкон қадар юмшатиш учун мамлакатлар зарур чоралар кўрган.



КОРОНАВИРУСНИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАЪСИРИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

Хўш, бу қайси жиҳатларда намоён бўлади? ЎЗБЕКИСТОНДА ЭХТИМОЛИЙ МУАММОЛАРНИНГ ҚАНДАЙ ЕЧИМЛАРИ БОР?

Дунёдаги глобал иқтисодий ўзгаришлар мамлакатимиз иқтисодиётига ҳам маълум даражада таъсир қилиши табиий. Хўш, бу қайси жиҳатларда намоён бўлади? Ўзбекистон бунга тайёрми? Эҳтимоллий муаммоларнинг қандай ечимлари бор?

Пул-кредит сиёсатини қўшимча қўллаб-қувватлаш зарур

— Дунёдаги глобал ўзгаришлар мамлакат иқтисодиётига ўз таъсирини ўтказмасдан қолмайди, — дейди «Тараққиёт стратегияси» маркази лойиҳа раҳбари Фурқат Юнусов. — Жумладан, Хитой энг катта савдо ҳамкоримиз ҳисобланади ва икки мамлакат ўртасидаги ташиқ савдо айланмаси 2019 йилда 7,6 млрд. долларни ташкил этган. Коронавирус сабаб биргина Хитойда энергоресурсларга бўлган талабнинг камайиши мамлакатимиз экспорт салоҳиятига ҳам таъсир қилади. Шунингдек, Хитойдан келадиган ҳомаш ё ва бутловчи қисмларнинг камайиши, транспорт харажатларининг ўсиши, шиб

лаб чиқариш таъминотидаги зулиқишлар Ўзбекистоннинг саноат соҳасида йўқотишларига сабаб бўлиш эҳтимали бор.

Сабаби, Ўзбекистон саноати учун зарур бўлган машина ва асбоб-ускуналар импорти умумий импорт ҳажмида Хитойнинг улуши 30,9 фоизни ташкил этади. Худди шунингдек, кимё маҳсулотлари ва ундан тайёрланган буюмларнинг импорт ҳажмида ҳам Хитойнинг катта улуши (24 фоиз) бор. Бундай сабаблар эса қисқа муддатли муҳим чораларни кўриш эҳтиёжини туғдиради. Бунинг учун, биринчидан, фискал ва пул-кредит сиёсатини қўшимча қўллаб-қувватлаш ва мамлакатдаги туркибий ислохотларни кучайтириш керак.

Жаҳон нефть нархларининг пасайиши фондида Россия рубли қадрсизлана бошлади. Натижада Россия бозорида Ўзбекистон экспорт маҳсулотларининг қимматроқ бўлишига ва маҳаллий экспортёрларнинг даромадлари камайишига, ўз навбатида, бу ҳам мамлакат валютаси ҳажмини камайишига таъсир кўрсатиши мумкин.

Бандликни таъминлаш — муҳим вазифа

— Экспортдаги зарарни қисқартириш учун мамлакатда иқтисодий фаолликни рағбатлантириш ва бандликни қўллаб-қувватлаш муҳим аҳамиятга эга, — дейди Ф.Юнусов. — Жумладан, кичик тадбиркорликни молиялаштиришнинг кенгайтириш, берилаётган кредитлар имтиёзли даврини узайтириш мақсадга мувофиқ. Тадбиркорлик фаолиятидаги вужудга келадиган тўсиқ ва муаммоларни тезкорлик билан ҳал этиш, бандликни таъминлаш бўйича кескин чоралар кўриш, қисқа муддатли иш ўринлари ташкил этилишини рағбатлантириш кечиктириб бўлмас вазифа ҳисобланади.

Шу маънода Президентимизнинг «Коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатларининг иқтисодиёт тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони аниқ фурсатда қабул қилинган муҳим ҳужжат бўлди. Мазкур фармон билан кўриладиган чоралар, ташки глобал иқтисодий оқибатларнинг Ўзбекистонга таъсирини камайитириш, иқтисодий вазиятни мувозанатлаштириш учун хизмат қилади.

Янги жамғарманинг маблағлари қандай шакллантирилади?

Иқтисодий ўзгаришлар даврида мувозанатни йўқотмаслик учун амалга ошириладиган юмушларнинг катта қисми бевоқиф Молия вазирлиги зиммасига тушади. Айнан вазирлик етакчи куч сифатида ўзини кўрсатиши талаб этилади. Хўш, бунга вазирлик қай даражада тайёр?

— Давлатимиз раҳбарининг жорий йил 19 мартдаги фармонида кўра, Бош вазир раислигида Инқирозга қарши

жамғарма тузилди, — дейди Молия вазири Тимур Ишметов. — Жамғарма ҳисобига 10 триллион сўм йўналтирилиши белгилаб берилди. Молия вазирлиги учун биринчи топшириқ — мана шу 10 триллион сўм жамғарма ресурсларини тезда шакллантиришдан иборат. Бу қисман давлат бюджетни маблағлари ҳисобидан амалга оширилади ва халқаро молия институтларининг имтиёзли кредитлари, қонун билан тақиқланмаган бошқа манбалар жалб этилади. Бу йўналишда халқаро молия таъкилотлари билан музокараларни бошлаганимиз. Шунининч билан айта оламани, халқаро молия таъкилотларидан бундай маблағларни жалб қилиш қийинчилик туғдирмайди. Чунки мамлакатимизда сўнгги йилларда олиб борилаётган ислохотлар мамлакатимизга ишончини қучайтирган.

Эътиборлиси, жамғарма маблағларининг бир қисми тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва шу орқали аҳоли бандлигини таъминлашга йўналтирилади. Мазкур вазиятда фаолиятини тўхтатган ёки сусайтирадиган саноат корхоналари жамғарма томонидан қўллаб-қувватланади.

Кескин ривожланиш кузатилиши мумкинми?

Ҳар бир ишдан хикмат излайдиган халқимиз: «Ҳар ёмоннинг бир яхшиси бор», дейди. Хўш, ҳозирги глобал иқтисодий вазиятда ҳам оптимистик фикрлаш, яхшиликлардан умид қилиш мумкинми?

— Таъкидлаш керак, кўпгина давлатларнинг марказий банклари асосий фоиз ставкаларини тушириши молиявий секторда эмас, балки иқтисодиётнинг реал секторига инвестицион жозибадорликни оширишга қаратилган, — дейди Ф.Юнусов. — Агар 2009 йилдаги тажрибадан келиб

чиқсак, ўша пайтдаги ушиб вазият капитал оқимнинг ривожланган давлатлардан ривожланаётган давлатларга қараб ҳаракатлангани кузатилган. Шу сабаб Ўзбекистоннинг аниқ пайтдаги вазиятдан фойдаланиб қолиш имконияти мавжудлигини инобатга олиб, қўлай инвестицион муҳитни яратишга катта эътибор қаратиш, инвестицион жозибадорликни ошириш муҳим аҳамият касб этади.

Бу фикрни «Oxford Economics» таҳлилий компанияси экспертлари ҳам тасдиқлайди. Уларнинг таъкидлашича, коронавируснинг тарқалиш жараёни каттик назорат остига олинганидан сўнг глобал иқтисодий тикланиш жуда тез бўлиши мумкин. Улар қисқа муддатли эпидемияларнинг глобал иқтисодий ўсишга таъсирини таҳлил қилиш натижасида шундай хулосага келган. Мисол сифатида 2003 йилда SARS атипик пневмонияси ва 2009 йилда чўчка гриппи пандемиясини тарқалиш жараёни ўрганилган. Таҳлилчилар бундай омилларнинг қисқа муддатли салбий таъсиридан сўнг глобал иқтисодий тикланишнинг тез ва кенг босқичи бошланади, деган хулосага келишди.

Мухтасар айтганда, мамлакатимизда ҳозирги жараёндан талофатсиз ўтиш чоралари кўрилган. Фикримизни юқорида номин қайд этилган фармон ҳам тасдиқлайди. Фақат унинг мазмун-моҳиятини халқимизга, тадбиркорлик субъектларига тўғри ва тўла етказиш, масъуллар эса унинг ҳар бир бандида белгиланган вазифалар ижроси сўзсиз таъминланиши зарур. Ўз ўрнида халқимиз, ишбилармонларимиз ҳам фақат кўмак кутмай, вазиятдан «сунумли» фойдаланиб қолиш ўйида бўлмай, ён-атрофдагиларга ёрдам қўлини чўзиши зарур.

Боборавшан ҲОЗИДДИНОВ
«Mahalla»

МАЗЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Статистик маълумотларга кўра, ўтган йили аҳоли томорқалари ва дехқон хўжаликлариди 2,5 млн. тонна картошка (жами етиштиришга нисбатан 83,8 фоиз), 7 млн. тонна сабзавот (70,7 фоиз), 1,1 млн. тонна полиз (59,8 фоиз) маҳсулотлари, 1,6 млн. тонна мевалар (60 фоиз), 898 минг тонна узум (56,3 фоиз) етиштирилган.

Ўзбекистоннинг ялпи ички маҳсулотининг 28,1 фоизи қишлоқ хўжалиги ҳисобига тўғри келиши, юқорида санаб ўтилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини аҳоли хонадонларида етиштирилиши бугунги синови даврда иқтисодий ўсишни таъминлашга кўмаклашишда имкониятимиз юқорилигини исботлаб турибди.

Ўзимизни-ўзимиз озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашимиз, томорқа ерларимиздан самарали фойдаланишимиз ва ҳозироқ бунга киришимиз керак. Дам олиш кунларида томорқа ерларимиздан самарали фойдаланиб, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиб олиш учун сарфлайдиган пулимизни иқтисод қилайлик.

Апрель учун сотилган ойлик йўл чипталарининг пули қайтарилади.



унё бўйлаб 169 давлатда қайд этилган коронавирус пандемияси инфекциясига қарши курашиш бўйича Ўзбекистонда қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, жорий йил 24 мартдан бошлаб Тошкент шахрига кириб-чиқишга ҳам вақтинча чеклов ўрнатилди. Умуман, карантин ҳолати эълон қилинганидан сўнг жамоатчиликда юртимизда товарлар экспорти ёки мамлакатга товарлар импорти қай йўсинда давом этипти, деган савол кун тартибига чиқди.



Маҳсулот мўл, захира кўп, хавотирга асос йўқ

ИЧКИ БОЗОРЛАРДА АҲОЛИНИНГ ЗАРУР ВА БИРЛАМЧИ ТОВАРЛАРГА БЎЛГАН ЭҲТИЁЖИ МУНТАЗАМ ҚОНДИРИЛАДИ

Давлат божхона кўмитаси томонидан берилган баёнотда коронавирус инфекциясига қарши курашиш бўйича олиб борилаётган чоралар ташқи савдо юклари, хусусан, юк автомобиллари, авиа, темир йўл, дарё транспортлари ҳаракатига таъсир кўрсатмаслиги қайд этилди. Шундай бўлса-да, коронавирус инфекциясининг ёйилиши оқибатида мамлакатлар иқтисодиёти кўриши мумкин бўлган зарарлар ҳақида турли прогнозлар башорат қилинмоқда. Бундай вазиятларда аниқ фактларга асосланмаган тахминлар жамоатчиликнинг ижтимоий фикрини нотўғри ўзанга буриб юбориши ҳеч гап эмас.

Озик-овқат маҳсулотлари захираси мавжудми?

Республикада ҳам коронавирусга доир чекловлар белгиланганидан сўнг товарлар экспорт-импорти тўхтаб қолиши ҳақида хавотирли фикрлар билдирила бошланди. Аммо бу хавотирларда ҳеч қандай асос йўқлигини бугунги реал воқелик кўрсатиб турибди.

Мухтарам Президентимиз 18 март куни маҳалла ва оила масалаларига бағишланган видеоселектор йиғили-

шида таъкидлаганидек, бугунги кунда республикада озик-овқат ва бошқа кундалик истеъмол маҳсулотларининг нархи ошиб кетмаслиги учун барча чоралар кўрилмоқда. Мамлакатимизда етарли даражада озик-овқат маҳсулотлари захираси мавжуд, хавотир ёки ваҳимага тушишга ҳеч қандай асос йўқ.

Коронавирус пандемиясининг бутун дунё мамлакатлари қатори бизнинг ҳам иқтисодиётимизга салбий таъсири бўлиши табиий. Лекин бу мамлакатимизда товарлар экспорти ва импортида узилишлар бўлади, дегани эмас. Экспорт-импорт жараёнлари аввалгидек узлуксиз давом этар экан, демак, ички бозорларда аҳолининг энг зарур ва бирламчи товарларига бўлган эҳтиёжи мунтазам қондирилади.

Ҳеч қандай чекловларсиз амалга оширилмоқда

Айни пайтда республикамизнинг ташқи иқтисодий фаолият божхона постларида одатдагидек иш фаолияти давом этмоқда. Товарларнинг экспорти ва импорти билан боғлиқ божхона процедуралари ҳеч қандай чекловларсиз амалга оширилмоқда.

Чегара-божхона постларида эса жисмоний шахсларнинг божхона чегаралари орқали ўтишларига нисбатан чекловлар амалда. Лекин юк автотранспорт воситалари орқали товарларни олиб кираётган ёки олиб чиқаётган ташувчиларга нисбатан бу чекловлар татбиқ этилмаган.

Мисол тариқасида, аҳоли учун бирламчи энг зарур озик-овқат маҳсулотларидан бири ҳисобланадиган ўсимлик ёғини ишлаб чиқарадиган Тошкент вилоятидаги корхоналардан бири кунига 60 тоннагача писта ёғини кадоқламоқда. Бунинг учун хомашё сифатида ҳар ойда ўртача 4800 тонна кунгабоқар пистаси импорт қилинади. Ҳозир ҳам ушбу жараён узлуксиз давом этмоқда.

Маълумот ўрнида айтиб ўтиш жоизки, 23 март ҳолатига қўра, божхона омборларида жами 27,0 млн. долларга тенг озик-овқат маҳсулотлари сақланмоқда. Божхона омборларида сақланаётган озик-овқат маҳсулотлари иқтисодиёт тармоқлари бўйича 3,8 млн. доллар, ҳудуд корхоналари бўйича 23,2 млн. долларни ташкил этади.

Мамлакатимизда коронавирус пандемияси натижасида карантин эълон

қилинганидан сўнг озик-овқат ва зарур тиббий воситалар нархлари катъий назоратга олинди.

Демак, четдан келтириладиган истеъмол товарлари, хусусан, бирламчи озик-овқат маҳсулотларининг импортида узилишлар ва шу сабабли ички бозорда уларнинг танқислиги кузатилмайдиган деб ишонч билан айта оламиз.

Мухтарам Президентимиз томонидан таъкидланганидек, ҳукумат қийин аҳволга тушиши мумкин бўлган соҳа ва тармоқларни, йирик корхоналарни қўллаб-қувватлаш бўйича алоҳида чора-тадбирлар дастурини ишлаб чиқади. Бу жараёнда, аввало, молия ва хомашё бозорларида бекарорлик юзага келишига йўл қўймаслик, молиявий барқарорликни сақлаш ҳамда бозорларда нарх-навонинг ўсишининг олдини олиш учун барча зарур чоралар кўрилади.

Биздан эса бундай паллаларда янада жипслашиб, ваҳима ва саросимага берилмаслик талаб этилмоқда, холос.

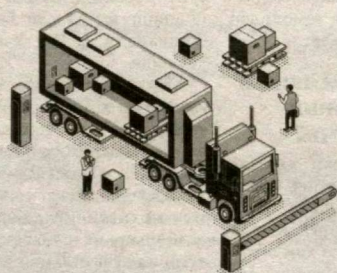
Жавоҳирбек КАРАМАТОВ,

Давлат солиқ кўмитаси Ахборот хизмати катта инспектори.



КОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ВА ГЛОБАЛ ИНҚИРОЗНИНГ ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИГА САЛБИЙ ТАЪСИРИНИ ЮМШАТИШ БЎЙИЧА ЧОРАЛАР:

БОЖХОНА ИМТИЁЗЛАРИ



Тадбиркорларга товарларнинг умумий экспортига нисбатан 10% дан ошмаган муддати ўтган дебитор қарздорлик мавжуд бўлганда

КАФОЛАТЛАНГАН ТЎЛОВСИЗ ТОВАРЛАР ЭКСПОРТИНИ амалга оширишга рухсат берилди

2020 йил давомида



ташқи савдо операциялари бўйича муддати ўтган дебитор қарздорлиқни сўндириш эвазига ТЕХНОЛОГИК АСБЎБ-УСКУНАЛАР ВА ХОМШАЁ ТОВАРЛАРИНИ ИМПОРТ ҚИЛИШ бўйича бир марталик операцияларни амалга оширишга рухсат берилди

2020 йил 1 апрелдан



импорт озик-овқатларни олиб киришда ТЕЗКОР БОЖХОНА расмийлаштируви механизми жорий этилади

2020 йил 1 октябргача



ҳудуд ва тармоқларда экспорт салоҳиятини ривожлантириш масалалари бўйича республика комиссиясига ЭКСПОРТ қилувчининг ТРАНСПОРТ ХАРАЖАТИНИ БИР ҚИСМИНИ КОМПЕНСАЦИЯ ҚИЛИШ учун субсидия тақдим этиш ҳақида мустақил қарор қабул қилиш ҳуқуқи берилди.

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

БОЖХОНА ОМБОРЛАРИДА САҚЛАНАЁТГАН ОЗИК-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ

био қўшимчалар (408,7 тн, 3,2 млн. долл.);
маргарин (2,6 минг тн, 2,9 млн. долл.);
гўшт (2,6 минг тн, 2,6 млн. долл.);
кунгабоқар ёғи (2,7 минг тн, 2,0 млн. долл.);
пальма ёғи (1,9 минг тн, 1,6 млн. долл.);
болалар овқати (326,2 тн, 1,5 млн. долл.);
ун (5,3 минг тн, 1,3 млн. долл.);
шоколад (513,9 тн, 1,2 млн. долл.);
шакар (2,4 минг тн, 900,2 минг долл.);
банан (1,0 минг тн, 691,1 минг долл.);
бугдой (70,8 минг тн, 13,8 млн. долл.);
консервалangan сабзавотлар (674,6 тн, 686,4 минг долл.);
макаронлар (414,9 тн, 563,4 минг долл.);
ун маҳсулотлари (вафли, печенье ва х.в.) (217,1 тн, 456,3 минг долл.);
сут маҳсулотлари (385,9 тн, 409,7 минг долл.);
чай (75,0 тн, 388,2 минг долл.);
балиқ (120,1 тн, 136,4 минг долл.).

Карантин даврида маҳкумлар оила аъзолари билан кўришишига рухсат берилмайди.

НАРХ-НАВО кўтарилишига қарши қандай чоралар кўрилмоқда?

**Бугун бутун дунё аҳолисининг ўй-хаёли,
туриш-турмушини бир ваҳима — коронавирус ҳадиги
чулғаб олган. Кексаю ёш, каттаю кичик, барча —
тоғсимон вирусга йўлиқмаслик чораларини кўряпти.**

Кувонарлиси, мамлакатимизда ушбу вирусга қарши барча зарур чора-тадбирлар ўз вақтида амалга оширилмоқда. Президент фармони, ҳукумат қарорлари қабул қилинди.

Афсуски, 15 март куни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдулла Арипов бошчилигида ўтказилган брифингдан сўнг баъзи юртдошларимиз худди Қиёмат қоим бўлаётгандек, ўзларини бозорларга, дўконларга уришиб, озик-овқат маҳсулотларини ғамлашни бошлади.

Сир эмас, бу саросима айрим уддабурон «тадбиркор»лар томонидан маҳсулотлар таннарининг сунъий оширилишига ҳам сабаб бўлди. Шу боис нархларнинг асоссиз оширилишига йўл қўймасликни **назорат қилиш** Давлат солиқ органлари ҳамда Бош прокуратура ҳузуридаги Департамент зиммасига юклатилди.

Давлат солиқ кўмитаси томонидан тезкорлик билан **Штаб ташкил этилиб**, малакали мутахассислар жалб этилди ҳамда амалга оширилиши зарур бўлган ишлар юзасидан аниқ вазифалар белгилаб олинди. Худудий Давлат солиқ бошқармалари ва давлат солиқ инспекцияларида ҳам Штаблар тузилиб, солиқ идоралари ходимлари бозорлар, савдо комплекслари, дорихоналар ва чакана савдо объектиларига бириктирилди.

Аҳоли кимга, каерга мурожаат қилсин?

Нарх-навонинг ўзгаришига тезкор таъсир кўрсатадиган савдо объектилари бўйича алохи-

да назорат ўрнатилди. Шунингдек, вазиятни назорат қилиш, фуқаролардан келаётган мурожаатларни тўлиқ камраб олиш мақсадида Давлат солиқ кўмитасининг 24 соат мобайнида фаолият олиб бораётган «Ишонч телефони» — (71)244-98-98 ва Call-маркази (1198) операторлари сони оширилди. Қўшимча телеграм бот (@uzsoliq_bot) ҳам ишга туширилди. Ушбу бот орқали нархларнинг сунъий равишда кўтарилиши, маҳсулотларнинг ноқонуний ишлаб чиқарилиши ёки савдоси, товарларнинг ҳужжатсиз сотилиши, солиқ тўлашдан бўйин товлаш ва бошқа соҳага оид шикоят ва мурожаатлар қабул қилинмоқда. Бундан ташқари, ҳар бир шахс ўз ҳуқуқлари бузилганлиги тўғрисида хабар бериши, СТИР рақамини аниқлаши, рўйхатдан ўтиш учун ариза бериши ва бошқа электрон солиқ хизматларидан фойдаланиши мумкин.

Мурожаатлар асосида олиб борилаётган тушунтириш-тарғибот ва профилактика тадбирлари натижасида бозорлар ва савдо марказларида нарх-наво назорати қатъий таъминланиб, мурожаатлар сони камайиб бормоқда.

Шунингдек, бозорларда Давлат солиқ кўмитаси ва Бош прокуратура ҳузуридаги Департамент ходимларидан иборат ишчи гуруҳлар мавжуд. Нархлар кўтарилиши билан боғлиқ вазиятларда сиз уларга мурожаат қилишингиз мумкин. Қолаверса, ҳар бир савдо нуқтасига ДСҚ тизимида ташкил этилган Штаб аъзолари бириктирилган. Улар ҳам сизнинг бу борадаги мурожаатларингизни қабул қилади.

КОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ДАВРИДА ИМТИЁЗЛАР БЕРИШ БЎЙИЧА ХАЛҚАРО ТАЖРИБА

Давлат солиқ кўмитаси коронавирус эпидемиясининг таъсирини юмшатиш бўйича тақлифларини тайёрлашда бошқа мамлакатлар ва Иқтисодий ҳамкорлик ва ривожланиш ташкилотиде татбиқ этилган солиқ таътиллари ва имтиёзларини ўрганиб чиқди.

I. Россияда:

а) манзилли авиаташувчи ва туризм соҳасидаги субъектларни солиқ тўловлари муддатини кечиктириш, кичик ва ўрта бизнесга солиқ таътиллари бериш;

б) имтиёзли кредитлар дастурини кенгайтириш, кичик ва ўрта бизнес учун субсидиялар миқдорини ошириш;

в) коронавирус тарқалиши билан боғлиқ вазият салбий таъсир кўрсатган йирик корхоналар ва давлат буюртмаларини бажарувчиларга қўшимча ёрдам кўрсатиш;

г) алоҳида тоифадаги товарларни олиб кириш учун божхонада «яшил йўлак» ташкил этиш тақлиф этилмоқда.

II. Қозғоғистонда:

а) йирик савдо субъектлари, маданий соҳа ва спорт мажмуаларига солиқ таътилларини бериш;

б) тадбиркорлик субъектларини мулк солиғидан 1 йилга озод этиш ва I чоракда солиқ қарзига пеня ҳисобламаслик ҳамда солиқ ҳисоботи даврини кечиктириш;

в) кишлоқ хўжалик корхоналарини олиб кирадиган биологик ёрдамчи маҳсулотлар, шохли қора мол ва ҳўжалар бўйича ҚҚС ҳамда 7 мингта фермер хўжалигини ер солиғи тўловидан озод этиш назарда тутилмоқда.

III. Францияда:

а) молиявий жарималар қўллашни тўхтатиш;

б) солиқ ва мажбурий тўлов муддатларини орқага суриш тақлиф этилган.

IV. АҚШда

90 кун муддатга жарималар қўлламаслик шарти билан даромади 1 млн. долларгача бўлган жисмоний шахсларга ва 10 млн. долларгача даромадга эга компанияларга жами 300 млрд. долларга солиқ таътиллари берилмоқда.



КАРАНТИН САБАБ СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИ ЖОРИЙ ЭТИЛМОҚДА

Жорий йилнинг 19 март куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони қабул қилинди.

Ҳужжатда давлат солиқ кўмитаси томонидан мамлакатда коронавирус (COVID – 19) пандемиясининг тарқалишига қарши карантин муносабати билан жисмоний шахслар ва корхоналар учун солиқ юкини камайтириш бўйича берилган тақлифлар ҳисобга олинган. Шундай қилиб, фармонда бир қатор солиқ имтиёзлари ва енгилликлар тасдиқланди.

БИРИНЧИ ТЎПЛАМ ИМТИЁЗЛАРИ – ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАР ВА ЯККА ТАРТИБДАГИ ТАДБИРКОРЛАРГА КАРАТИЛГАН.

1. 2020 йил 1 апрелдан 1 октябргача якка тартибдаги тадбиркорлар учун ижтимоий солиқнинг минимал базавий суммаси (223000 сўм) **50 фоизгача камайтирилди ёки 111,5 минг сўмга туширилди**. Бу 239 мингта якка тартибдаги тадбиркорга **232,9 млрд. сўм** маблағини тежаш имкониятини беради.

2. Туман ва шаҳарлар халқ депутатлари Кенгашларига фаолияти тўғридан-тўғри ёки билвосита туризм соҳасига боғлиқ бўлган 3167 та якка тартибдаги тадбиркор учун даромад солиғининг қатъий белгиланган миқдорини 30 фоизга камайтириш тавсия этилди:

- шаҳар жойлардаги 225 минг сўм ойлик тўлови ўрнига 157 минг сўм;
- вилоят марказларида 150 минг сўм ўрнига 105 минг сўм;
- туманларда 50 минг сўмдан ойлик тўловини **30 фоизга камайтирган** ҳолда 35 минг сўм тўлаш имкони берилди.

Бошқача қилиб айтганда, уларнинг ҳисобиде 2,3 млрд. сўм қолади.

3. Жисмоний шахсларнинг 2019 йил учун жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни топшириш муддати **2020 йил 1 августгача узайтирилди**.

4. Жисмоний шахсларнинг мол-мулк ва ер солиғини тўлаш муддати **2020 йил 15 октябргача узайтирилди**.

5. 2020 йил 1 апрелдан Хайрия ташкилотларидан моддий наф тарзида олинадиган жисмоний шахсларнинг даромадлари солиқдан озод қилинди.

ИМТИЁЗЛАРНИНГ ИККИНЧИ ТЎПЛАМИ ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ – ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ ҚўЛЛА-ҚУВВATЛАШГА КАРАТИЛГАН.

1. 2020 йил 1 апрелдан 1 октябргача алкоголь маҳсулотларининг улгуржи савдоси билан шуғулланувчи корхоналарнинг ажратмалари **5 фоиздан 3 фоизга пасайтирилди**.

2. Умумий овқатланиш корхоналари учун алкоголь маҳсулотларини чакана сотиш ҳуқуқи учун йиғимлар миқдори белгиланган миқдорлардан **25 фоизга камайтирилди**.

3. Кишлоқ хўжалиги ерларини суғориш учун фойдаланиладиган ҳажмлар бўйича сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари 2020 йилда ўрнатилган ставкалардан **50 фоизга пасайтирилди**. Бу имтиёздан **83 мингта** фермер хўжаликлари фойдаланиб, уларга сув солиғидан белгиланган **300 млрд. сўмлик** прогноз кўрсаткичлари **150 млрд. сўмни** ташкил этади.

4. Амалдаги Солиқ кодексига мувофиқ, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тадбиркорлик субъектларига мол-мулк солиғи, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш бўйича фоизларни ундирмасдан **6 ойга кечиктириш** имкониятини (бўлиб-бўлиб тўлаш) тақдим этади. Бундан 14 828 та субъект фойдаланиши мумкин.

5. Ташқи савдо операциялари бўйича муддати ўтган дебитор қарздорликлари учун хўжалик юритувчи субъектларга **жарималарни қўллаш тўхтатилди**. Бугунги кунда 6 572 та субъектнинг 1,4 млрд. доллар ташқи қарздорликлари мавжуд. **Жарима қўлланиши лозим сумма 75,5 млн. долларни ташкил этади**.

6. Давлат солиқ органлари вақтинча қийинчиликларни бошдан кечи-раётган хўжалик юритувчи субъектларга мол-мулк солиғи, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича пеняларни ҳисоблашни тўхтатиб туради. Шунингдек, солиқ қарзини мажбурий ундириш чоралари қўрилмайди.

Суҳроб ЗИЯДУЛЛАЕВ,

Давлат солиқ кўмитаси давлат солиқ катта инспектори.

Адлия вазирлиги тизимидаги идоралар онлайн хизмат кўрсатишга ўтди.

Масофавий хизмат турларининг бугунги ҳолати қандай?

ИСТЕЪМОЛЧИ ЎЗ УЙИДАН ЧИҚМАЙ ТУРИБ, ФОЙДАЛАНИЛГАН ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИ УЧУН МАВЖУД БАРЧА ТЎЛОВ ТИЗИМЛАРИ ҲАМДА БАНК МОБИЛЬ ИЛОВАСИ ОРҚАЛИ ОПЕРАЦИЯНИ АМАЛГА ОШИРА ОЛАДИ

Бутун дунёни ларзага солган ва яшин тезлигида ер юзининг аксарият давлатларига тарқаб улгурган коронавирус эпидемияси Ўзбекистонда ҳам қайд этилди. Давлат миқёсида белгиланаётган барча чора-тадбирлар эпидемия балосини таг-томири билан йўқотиш, халқимизни бирдамлик ва ҳамжиҳатликка ундаб, уни бартараф этишга йўналтирилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг «Коронавирус пандемияси ва глобал инкироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонида қайд этиладики: «... карантин чоралари даврида иш берувчилар ходимларини, айниқса, ҳомилдор аёллар, кексалар, имконияти чекланган ва сурункали касалликларга чалинган шахсларни уларнинг розилиги билан масофадан ишлашга, мослашувчан иш жадвали ёки уйдан туриб ишлашга ўтказишлари мумкин». Юзага келган вазиятни бартараф этиш юзасидан қабул қилинган Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорида ҳам: «...давлат идоралари ва ташкилотларида фуқаролар ва тадбиркорлик субъектлари вакиллари билан қабул қилиш ҳамда уларга давлат ва бошқа хизматларни кўрсатиш имкон қадар «онлайн» режимга ўтказилади», дея қайд қилинган.

Истеъмолчи уйдан чиқмайди...

Ҳар бир киши истеъмолчи бўлиб, қаерда яшаш ва ишлашдан қатъи назар, электр энергиясидан фойдаланади. Мабодо чироқ ўчиб қолса, бесаранжомлик. Иш тўхтайдими, асосий иш қуролимиз — компьютер қаршисини тарк этамиз. Уйда қоронғилик, музлаткич ўчади, дазмол боса олмаймиз, чангюттиччи розеткага улаш бефойда. Хўш, нима қилиш керак?

«Худудий электр тармоқлари» акциядорлик жамияти худди ана шундай вазиятлар рўй бериши мумкинлигини инobatта олиб, барча истеъмолчиларга ўзининг бир қатор масофавий хизмат турлари ва истеъмол қилинган электр энергияси учун тўловни амалга ошириш имкониятларини тақдим этмоқда.

— Бир неча кундирки, ку-

чайтирилган режимда иш олиб бормиз, — дейди «Худудий электр тармоқлари» АЖ матбуот котиби Фахриддин Нуралиев. — Авария ҳолатларини тузатиш учун тезкор бригадалар керакли анжом ва зарур жиҳозлар билан тўлиқ таъминланган. Истеъмолчилар соҳага оид аниқликлардан бохабар бўлиш учун жамиятнинг расмий веб-сайти (www.het.uz)га киришлари мумкин.

ДАРВОҚЕ...

Давлат хизматлари агентлиги ижтимоий тармоқларда «Telegram» (<https://t.me/davxizmat>), «Instagram» (<https://www.instagram.com/davxizmat.uz>), «Facebook» (<https://www.facebook.com/davxizmat/>), «Youtube» (<https://www.youtube.com/channel/UCIwRQQ2Rf7D40UXSqdC8Qw>) каби логинлар билан расмийлаштирилган.

Истеъмолчининг ўз шахсий ҳисоб рақами орқали фойдаланган электр энергияси миқдорини қолдиқ сумма ва бошқа маълумотларни берувчи «Электрроҳисоб» дастури ишламоқда. Кабинетда ишлаётган ходим сарфланган электр энергияси ҳамда тўлов бўйича зарурий маълумотни олиши мумкин.

Истеъмолчилар уйларида чикмай туриб, фойдаланилган электр энергияси учун мавжуд барча тўлов тизимлари ҳамда банк мобиль иловаси орқали операцияни амалга ошира олади. Электр энергияси таъминоти билан боғлиқ муаммо, камчилик ва таклифлар билан бошқарув раисининг телеграмдаги «Hududiy elektrotarmoqlari» AJ bilan muloqot» каналига мурожаат қилиш лозим. Мурожаатни шахсан бошқарув раиси ўрганиб чиққач, фуқарога жавоби маълум қилинади.

Шубҳасиз, электр энергиясини етказиб беришда узилтишлар рўй бериб туради. Бундай

кезда барча фуқаролар республика миқёсидаги 14 та худудий корхонада иш жадвали икки сменада ташкил этилаётган «1154» қисқа рақамли Call-марказига қўнғироқ қилиб, юзага келган вазиятдан бохабар бўладилар. Call-марказларига бир кунда қарийб 680-700 та қўнғироқ бўлаётгани юрдошларимизнинг технологик хизмат турларини анча пухта ўзлаштириб бораётганидан далолат беради. Марказ фаолиятини узлуксиз йўлга қўйиш мақсадида Тошкент шаҳрида 16 та, 14 худудий электр тармоқларида 6 тадан оператор штат бирлиги ажратилган.

Афсуски, аҳоли мурожаатларининг аксарияти электр таъминотидаги узилиш ҳамда симёғочлар эскиргани юзасидан бўляпти. «Худудий электр тармоқлари» АЖ томонидан давлат дастурлари доирасида бир қатор лойиҳалар янгуланиши билан бундай муаммоларга чек қўйилади. Янги «ақлли» хисоблагичларни жорий йилнинг охиригача тўлиқ ўрнатиш учун барча кучлар сафарбар этилган. Бу ускуна оммавий тарзда алмаштирилаётган бир пайтда баъзан истеъмолчилар уйда бўлмаслиги, алмаштирилгач эса бунинг моҳиятини тушуниб-тушунмай норозилик билдириш ҳоллари кузатиляпти. Бу эса мослашув даврига хос ҳолатдир.

Электрон хизматлар — онлайн тизимда

Мамлакатимизда аҳолига давлат хизматлари кўрсатиш тизими изчил ва тизимли тарзда ислоҳ қилинаётгани кенг жамоатчилик томонидан эътироф этилмоқда. Ҳар бир туман(шаҳар)да Давлат хизматлари марказларининг очилиши ва 2019 йил давомида улар томонидан 13 млн.га яқин хизмат турининг кўрсатилгани аҳолига қўпбақ қулайлик ва афзалликларни юзага келтиряпти. Кўрсатилаётган давлат хизматлари сони 130 тага етиб, бир кунда

300 нафардан 1,5 минг нафаргача фуқаронинг турли масалаларда мурожаат қилаётгани бу тизимнинг тобора оммалашиб бораётгани далилидир.

— Юртбошимизнинг жорий йил 31 январда қабул қилинган «Давлат хизматлари кўрсатиш миллий тизимини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони бу борада янги қадам бўлди, — дейди Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги Жамоатчилик ва ОАВ билан алоқалар бўлими бошлиғи Савара Зокирова. — Электрон хизмат осон ва қулай. Қимматли вақтни сарфлаб, ДХМларга бориш шарт эмас. Уйдан чиқмай туриб, давлат боқисини «Payme», «Uray», «Click» каби тўлов тизимлари орқали тўлаш имконияти мавжуд. Зарурий давлат хизматида онлайн фойдаланиш учун фуқаро ўз яшаш манзилга яқин марказдан электрон рақамли имзо (ЭРИ) олиши қулай. Бу имзо электрон хизматдан фойдаланилганда шахсни тасдиқлаш учун лозим. Айрим хизматлар, масалан, СТИР рақамини аниқлашда электрон имзо ҳам талаб этилмайди.

Аммо баъзи юрдошларимиз электрон хизматлардан фойдаланиш қулайлигига қарамай, ҳали-ҳануз анъанавий усул, яъни марказга бориб, электрон навбат кутиш, вақт йўқотиш усулидан фойдаланишяпти.

Бугун кузатилаётган бекарор эпидемиологик вазиятда барча фуқароларимизга юзланган ҳолда, ДХМга ташриф буюмасдан, электрон тарзда «my.gov.uz» портали орқали барча имкониятлардан фойдаланишга чақириб қоламиз!

Қарор ижроси таъминланади

Вазирлар Маҳкамасининг яқинда қабул қилинган «Ко-

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

«Худудий электр тармоқлари» АЖ республикамиз бўйича 14 та худудий ҳамда 250 та туман электр таъминоти корхонасини ўз таркибига бириктирган.

роновирус инфекцияси тарқалишига қарши қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорининг тегишли бандида Давлат солиқ қўмитаси ва Марказий банк тижорат банклари билан биргаликда тўловларни амалга оширишнинг масофавий шакллари кенгайтириш бўйича қўшимча чора-тадбирларни ишлаб чиқиш вазифаси белгиланган.

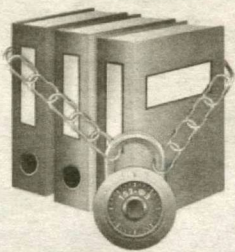
Айни вақтда Марказий банк раҳбарияти томонидан мазкур қарор ижросини таъминлаш учун мижозларга масофадан туриб хизмат кўрсатишнинг энг тезкор, хавфсиз усуллари ишлаб чиқилмоқда.

— Мамлакатимизда 30 та тижорат банки фаолият юритмоқда, — дейди Марказий банкнинг Жамоатчилик билан алоқалар ва коммуникацион сисъат департаменти директори ўринбосари Акмал Назаров. — 27 та банк муассасасида мобиль илова ишлаб чиқилиб, бундан барча мижозлар унумли фойдаланмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарори ижроси доирасида кенг қўламли чора-тадбирлар белгиланяпти. Онлайн хизмат турларини қўлайлаштириш, мижозга намунали хизмат кўрсатиш биринчи галдаги вазифамиз бўлиб қолади.

...Янги минг йилликнинг 20-йили биринчи чораги янгуланоқда. Ахборот асри имкониятлари шу қадар кенгайиб бормоқдаки, вазиятга қараб тезкор хизмат кўрсатиш давр талабидир, деб қабул қилиш керак. Масофавий хизмат турлари нафақат бугунги эпидемиологик вазият, балки ҳар доим ўзини оқлайди ва иқтисодий тараккиётда ўз самарасини беради.

Хулқар ҚУЗМЕТОВА
«Mahalla»

Ўзбекистон Буюк Британия ва Покистонга олтингургурт экспорт қила бошлади.



ШАХСГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАРНИ НОҚОНУНИЙ ТАРҚАТГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК БОР

Мамлакатимизда шахсга доир маълумотларни тарқатиш тартиблари қонун билан мустақамланган. Хўш, юқоридаги вазиятда қонун талаби бузилганми? Аслида шахсга доир маълумотларни тарқатиш тартиби қандай?

Халқаро тажриба

Таъкидлаш жоизки, шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги масалалар бир қатор халқаро ҳужжатларда, жумладан, «Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси», «Инсон ҳуқуқлари ва асосий эркинликларини ҳимоя қилиш бўйича Европа конвенцияси»да келтирилган. Жаҳоннинг 43 та давлатида шахсга доир маълумотлар ва шахсий ҳаёт дахлсизлигини ҳимоя этиш тартибини назарда тутувчи қонунлар амал қилади.

Жумладан, Конституциямизда ҳам бу жиҳат эътиборга олинган. 27-моддага мувофиқ, ҳар бир киши шахсий дахлсизлик ҳуқуқига эга. Бундан ташқари, «Ахборотлаштириш тўғрисидаги» қонунга асосан, жисмоний шахслар ҳақидаги ахборот конфиденциал маълумотлар сирасига киради.

Шуни алоҳида айтиш керакки, ҳозирги вақтга қадар шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жиноий жавобгарлиқни белгилловчи қоидалар мавжуд эмасди. Эндиликда Жиноят кодекси шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш, деб номланган модда билан тўлдирилди.

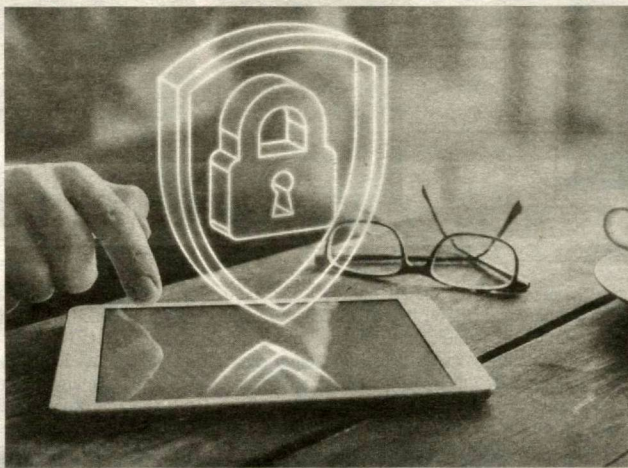
Маълумотни ошкор этишга шахснинг розилиги керак

Муайян жисмоний шахсга тааллуқли ёки уни идентификация қилиш имконини берадиган ахборот шахсга доир маълумот ҳисобланади. Уни номуайян доирадаги шахсларга ошкор этиш, ОАВларда эълон қилиш, интернетга жойлаштириш ёки бошқа бирор-бир усул билан фойдаланиш учун шахснинг розилиги керак.

Шахсга доир маълумотларни қонунга ҳилоф равишда тарқатган фуқароларга 669 минг сўмдан 1 миллион 115 минг сўмгача, мансабдор шахсларга эса 1 миллион 115 минг сўмдан 2 миллион 230 минг сўмгача миқдорда жарима солинади. Юқорида айтганимиздек, Жиноят кодексига кўра, ушбу ҳаракат маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, 11 миллион 150 минг сўмгача миқдорда жарима ёки 3 йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд 2 йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Бир гуруҳ шахслар томонидан олинган тил бириктириб, тақроран ёки ҳавфли реңидивист томонидан, ғаразли ёки бошқача паст ниятларда, хизмат мақсидан фойдаланган ҳолда содир этилса ҳамда бу оғир оқибатларга сабаб бўлса, 11 миллион 150 минг сўмдан 22 миллион 300 минг сўмгача жарима, 2 йилдан 3

ЯҚИНДА ТОҶДОР(КОРОНА)ВИРУС КАСАЛЛИГИ АНИҚЛАНГАН ИЛК БЕМОР АЁЛ ВА УНИНГ ЯҚИНЛАРИ ҲАҚИДАГИ ШАХСИЙ МАЪЛУМОТЛАР ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚДА ТАРҚАБ КЕТДИ. БУ, АЛБАТТА, ЖАМОАТЧИЛИК ОРАСИДА ТУРЛИ ФИКРЛАРГА САБАБ БЎЛДИ



йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки 1 йилдан 3 йилгача озодликни чеклаш ёхуд 3 йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Маълумотлар махфийлиги қандай?

Субъектнинг розилигисиз ёки бошқа қонуний асос мавжуд бўлмагани ҳолда шахсга доир маълумотлар ошкор этилмайди ва тарқатишга йўл қўйилмайди. Юқоридаги талабларга мулкдор ва (ёки) оператор ёки шахсга доир маълумотлардан фойдаланишга руҳсат олган бошқа шахс томонидан риоя этилиши мажбурийдир. Бу талаб шахсга доир маълумотларнинг махфийлигини билдиради. Яъни бундай маълумотларни учинчи шахсларга ошкор этмаслик ва тарқатмаслик шарт.

Давлат шахсга доир маълумотларнинг ҳимоя қилинишини кафолатлайди. Мулкдор ва (ёки) оператор, шунингдек, учинчи шахс шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича субъектнинг ўз шахсий ҳаётига аралашувдан ҳимоя қилиниш ҳуқуқи амалга оширилишини, шахсга доир маълумотларнинг яхлитлигини ва бут сакланишини, махфийлигига риоя этилишини, қонунга ҳилоф равишда

ДАРВОҚЕ...

Тиббий ёрдам сўраб мурожаат қилган фуқаронинг соғлиги ҳақидаги ҳолати, касаллигига қўйилган ташхис ҳусусидаги ҳамда уни текшириш ва даволаш давомида олинган бошқа маълумотлар шифокор сирини ҳисобланади. Бу каби сирларни ҳам фуқаронинг розилигисиз ошкор қилишга йўл қўйилмайди. Бироқ қонунда айрим истисно ҳолатлар ҳам бор.

Масалан, юқумли касалликлар тарқалиши, ялли заҳарланиш ва зарарланиш хавфи таҳдид солганида шифокор сирини ҳисобланган маълумотларни фуқаронинг розилигисиз ошкор қилишга йўл қўйилади. Аммо бунда ҳам бундай маълумотлар ошкор қилиниши мумкин бўлган шахслар доирасигагина берилишига алоҳида эътибор қаратиш лозим.

ишлов берилишининг олди олинишини таъминлайдиган ҳуқуқий, ташкилий ва техник чораларни кўради.

Ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган шахсга доир маълумотлар

Ўзининг розилиги билан эркин фойдаланилиши мумкин бўлган ёки махфийликка риоя этишга доир талаблар татбиқ этилмайдиган шахсга доир маълумотлардан ҳамма фойдаланиши мумкин.

Аҳолини ахборот билан таъминлаш мақсадида шахсга доир маълумотларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган манбалари — биографик маълумотномалар, телефон, манзил китоблари, электрон ахборот ресурслари яратилиши мумкин. Бу манбаларга субъектнинг ёзма розилиги билан унинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили ва жойи, манзили, абонент рақами, касби тўғрисидаги маълумотлар киритилади.

Агар ўша шахснинг ўзи хоҳласа, бу маълумотлар унинг мурожаатига кўра, розилик қандай шаклда берилган бўлса, шундай шаклда, электрон ҳужжат тарзида, шунингдек, ваколатли давлат органининг ёки суднинг қарорига кўра чиқариб ташланиши мумкин.

Севара ЎРИНБОЕВА,
Адлия вазирлиги матбуот котиби
— вазирнинг ахборот сиёсати масалалари бўйича маслаҳатчиси.

МАЗЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

■ шахсга доир маълумотлар — муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ёки уни идентификация қилиш имконини берадиган, электрон тарзда, қоғозда ва (ёки) бошқа моддий жисмда қайд этилган ахборот;

■ шахсга доир маълумотлар субъекти (субъект) — шахсга доир маълумотлар ўзига тааллуқли бўлган жисмоний шахс;

■ шахсга доир маълумотлар базаси — таркибида шахсга доир маълумотлар мавжуд бўлган ахборот тизими тарзидаги маълумотлар базаси;

■ шахсга доир маълумотларга ишлов бериш — шахсга доир маълумотларни йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартариш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш бўйича бир ҳаракатни ёки ҳаракатлар мажмуини амалга ошириш;

■ шахсга доир маълумотлар базасининг оператори (оператор) — шахсга доир маълумотларга ишлов беришни амалга оширувчи давлат органи, жисмоний ва (ёки) юридик шахс;

■ шахсга доир маълумотлар базасининг мулкдори (мулкдор) — шахсга доир маълумотлар базасига эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган давлат органи, жисмоний ва (ёки) юридик шахс;

■ учинчи шахс — субъект, мулкдор ва (ёки) оператор бўлмаган, аммо шахсга доир маълумотларга ишлов бериш бўйича ҳолатлар ёки муносабатлар орқали улар билан боғлиқ бўлган ҳар қандай шахс.

ВИДЕОДАРСЛАР ҚАЧОНДАН БОШЛАНАДИ?

МАЖБУРИЙ ТАЪТИЛ ПАЙТИДА ФАРЗАНДЛАРИМИЗ ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИ
ДАВОМ ЭТТИРИШЛАРИ УЧУН ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ ТЕЛЕРАДИОКОМПАНИЯСИ
БИЛАН БИРГАЛИКДА ВИДЕОДАРСЛАР ТУРКУМИ ЙЎЛГА ҚЎЙИЛДИ.

(Президент Шавкат Мирзиёевнинг
коронавирус билан боғлиқ вазият бўйича халққа мурожаатидан)



Мамлакатимизга коронавирус инфекцияси кириб келиши муносабати билан 16 мартдан барча мактабгача таълим муассасалари, мактаблар ва олий таълим муассасалари карантинга ёпилиб, дарслар телеканаллар орқали намойиш этилиши маълум қилинган эди.

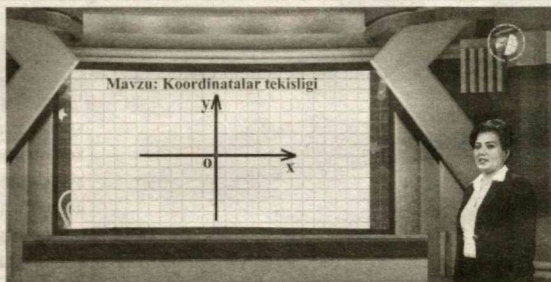
Хукумат комиссиясининг тоширингига кўра, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси ҳамкорлигида 17 мартдан видеоларларни тасвирга олиш бошланди. 23 март ҳолатига кўра, 324 та видеоларлар суратга олинди. 1-4-синфлар учун 130 та, 5-8-синфлар учун 116 та, 9-11-синфлар учун 59 та ва амалий фанлардан 19 та видеоларлар тайёр бўлди.

Дарс машғулотлари ўзбек, қорақалпоқ ва рус тилларида намоиш этилади. Мавзунинг асосий қисми амалий дарслар ва уй вазифаларидан иборат. Давомийлиги 15 дақиқани ташкил этади.

Айни вақтда Ўзбекистон миллий телерадиокомпаниясининг «Ёшлар» телеканалида – 1-4-синф, «Оилавий» телеканалида – 5-8-синф, «Маданият ва маърифат» телеканалида – 9-11-синф йўналишлари мавқият

синф укучилари учун, «Дунё бўйлаб» телеканалиди барча амалий фанлардан дарслар тасвирга олинмоқда. 26 март кунидан уларнинг анонсини бериш бошланса, 30 март кунидан **намоийш этиш бошланади**. Шу билан бирга, видеодарслар Халқ таълими вазирлиги сайти (www.uzedu.uz) ва ижтимоий тармоқлари орқали (t.me/uzedu ва fb.com/uzedu) ҳамда kunalik.com онлайн таълим порталида эълон қилиб борилади. Видеодарсларни намоийш этиш вактлари «Ешлар», «Оилавий», «Маданият ва маърифат» ва «Дунё бўйлаб» телеканаллари ва Халқ таълими вазирлиги интернет ресурслари орқали ҳам берилади.

Майлутми, Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини» тасдиqlаш тўғрисидаги фармонида мамлакатимиз 2030 йилга келиб PISA (The Programme for International Student Assessment) халқаро баҳолаш дастурининг реитинги бўйича жаҳоннинг биринчи 30 та илғор мамлакати қаторига киришига эришиши устувор вазифа этиб белгиланган. Шунинг учун мамлакатимизда



боис ўқитувчилар малакаси ҳамда ўқувчиларнинг функционал саводхонлигини ошириш, уларнинг PISA халқаро баҳолаш дастури доирасидаги топшириқларнинг турлари, мазмун-моҳиятини бажариш усуллари билан таништириш ҳамда дарс жараёнига интеграция қилиш мумкин аҳамиятга эга. Эътиборлики, 7-8-синфлар учун алгебра, геометрия, физика, кимё, биология, география фанлари юзасидан тайёрланаётган видеодарсларда ўқувчилар саводхонлигини ошириш, берилган топшириқларни ечиш орқали уларнинг креатив, мантиқий, танқидий фикрлашиш ва ҳаётий муаммоларни ҳал қилиш кўникмаларини ривожлантиришга йўналтирилган PISA топшириқлари ҳам ўқин олган.

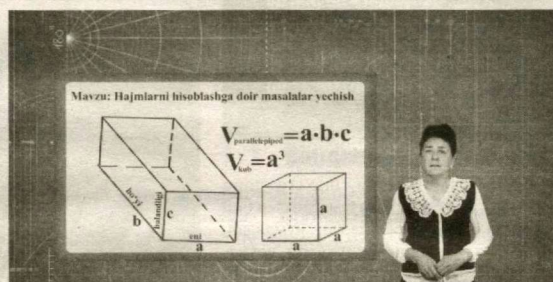
Телевизион дарсларини тас-
вирга олишда имконини чек-
ланган болаларни ўқитиш ҳам
инобатга олинган. Барча дарс
машғулотлари қар ва заиф
эшитувчи болаларларга ҳам
тушунарли бўлиши учун сур-
допедагог ҳамда сурдотаржи-
монлар томонидан синхрон
равишда таржима қилин-
моқда. Қўзи оғиз болалар эса
телевизион дарс машғулоти-
ларини овозли эшитиб, тушуниб
олишларига имкон яратила-
ди. Бу жараёнга соҳа мутахас-
сислари жалб этилган. ЎзМТРК
телеканалларида телевизион
дарслар 2 тилда (ўзбек ва рус
тилларида) тасвирга олинмоқда.

Шу билан бирга, Қорақалпоғистон Республикаси маҳаллий телеканали орқали қорақалпоқ тилида телевизион дарслар ҳам тайёрланмоқда. Зарурат туғилса, қолган тилларда (қозоқ, қирғиз, туркман, тоjik) ҳам телевизион дарслар тайёрланади.

Шуни таъкидлаш лозимки, тайёрланаётган видеодарслардан бемалол фойдаланиш учун бир қатор интернет провайдерлар ва мобиль алоқа операторлари томонидан жорий йилнинг 1 май кунига қадар eduportal.uz, kitob.uz, edumarket.uz, online-maktab.uz, talim.uzedu.uz, utube.uz, itschool.uz веб-сайтларга киришни (доступ) bepul амалга оширишни таъминланди.

Kundalik платформаси

Кўпчиликини қизиқтирган яна бир жihat — жараёнда ўқувчилар билими қандай баҳолаб берилadi? Ўқитувчилар **kundalik.com** орқали бу имкониётдан фойдаланишadi. Ушбу рақамли таълим платформаси Ўзбекистон мактабларида масофавий таълими ташкил қилиш учун барча зарур функцияларга эга. Бу ўқувчиларга уйда ўтирган ҳолда ўқув жараёнини тўхтатмаслик, филантри мустакил равишда ўрганиш ва педагог билан масофадан туриб мулоқот қилиш имкониини беради. **Kundalik** тизими карантин қанча



давом этишидан қатъи назар,
таълимни масофадан туриб олиб
боришга ёрдам беради.

Педагоглар Kundalik orkali uy vazifalarini va o'quv materiallarini berishi, o'quvchilarni esa bajarilgan ishlarni tekshirishga yuborishlari mumkin. Yaqun b'iyicha o'qituvchilar elektron jurnalga baxo k'yidagi e'ki javoblar ustida yana ishlash bo'yicha shaxrlarini kolldiradi. Shuningdek, u'zaro shaxsiy xabarlarini almashish, z'yonlarni chop etish, guruhlarni yaratish funksiyalaridan ham foydalanish mumkin. Pedagoglarning ishini osonlashtirish va otionalarga karantinida ta'lim olishining u'ziga xos xususiyatlarini tezrok u'zlashtirishga e'rdam berish uchun biz maxsus videou'yricknomani tay'e'rlaymiz. Savollar e'ki murakkabliklar yuzaga kelganda tizimning texnik k'umak xizmati (78) 888-82-82)ga murojaat kilishi mumkin.

Қўшимча таълим ресурслари

Халқ таълими вазирлиги ҳамкорлар билан биргаликда ўқувчиларнинг масофавий таълими олиши учун бошқа қўшимча имкониятлар ҳам яратмоқда. Жумладан, вазирлик ва Япониянинг JICA лойиҳаси мутахассислари математика фанидан 6-, 7-, 8-синф ўқувчиларига мос 139 та (6-синф учун 41 та, 7-синф учун 75 та, 8-синф учун 23 та) видеодарелар тайёрлади. Ҳар бир видеодарснинг давомийлиги тахминан 10 дақиқа бўлиб, видеодарслардан ташқари матнли хабарларни чоп этиш ва текшириш тестлари ҳам мавжуд.

Видеодарсларда иштирок этиш истагида бўлган мактаб ўқувчилари ва ота-оналар ариза шаклларини тўлдиради. Сўнг ҳар бир ўқувчи шахсий ID ва калит сўз билан таъминланиб, уйда индивидуал тайёргарликни бошлайди. Таълим бепул тақдим

этилади. Мазкур ресурс TAS-IX тизими доирасида бўлиб 40 та интернет провайдерлар томонидан мегабайтларни сарфламай фойдаланиш имконияти тақдим этилди.

Онлайн таълим олиш учун онлайн таълим платформаси – Khan Academy O'zbek (t.me/khanacademyuzbek) (xanakademyisi.uz) ҳам ёрдам беради. Ушбу платформада ҳозирга қадар бошланғич математика, арифметика, геометрия асослари фанларида видео-дарслар жойланган.

Бундан ташқари, геометрия асослари фанидан яратилган видеодарсларни телеграм канали (t.me/kau_geometriya) орқали ҳам ўрганиш мумкин.

**Барча
имкониятлардан
фойдаланайлик!**

Мажбурий таътил даврида масофадан таълим олаётган ўқувчида мавзу юзасидан бирор савол пайдо бўлиши табиий. Бундай вазиятда ўқувчилар мавзуларни ўзлаштириш бўйича саволларга жавоб олишлари учун биринчи навбатда ўзларининг устозларига, яъни фан ўқитувчиларига мурожаат этишлари мумкин. Видеодарслардан ташқари телеканалларда маҳоратли фан ўқитувчилари, психологлар ва методистлар томонидан ҳам маслаҳат бериб борилади. Шунингдек, вазирликнинг расмий ижтимоий тармоқдаги каналлари ва сайти орқали ҳам мутахассис кўмаги йўлга қўйилади.

Бир сўз билан айтганда, бу тадбирлар натижасида мажбурий таътил пайтида фарзандларимиз фанлар бўйича зарур билимга эга бўлиш билан бирга, бўш вақтини мазмунли ўтказди.

Дилшод КЕНЖАЕВ,
Халқ таълими вазири
Ўринбосари.



Косонсой туманида 4700 метр чуқурликдан нефть олина бошланди.

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ

Жойларда Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигининг ҳудудий бўлимлари ходимлари томонидан коронавирус пандемияси тарқалишининг олдини олиш, аҳолининг санитария-гигиена қоидаларига амал қилишини кучайтириш мақсадида «Коронавирусга қарши «мехр вакцинаси» билан» шиори остида тарғибот ишлари олиб борилмоқда.



Коронавирусга меҳр билан қарши чиқамиз

Хусусан, Навоий шаҳар маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими ходимлари ҳам ҳудуддаги 31 та маҳалладаги хонадонларга кириб, аҳоли билан мулоқотда бўлди. Аҳоли вакилларида давлатимиз раҳбарининг «Коронавирус пандемияси ва глобал инкироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони ҳамда Ҳукуматнинг тегишли қарорида белгиланган вазифа ва кўрсатмалар ҳақида маълумотлар берилди.

— Хонадонма-хонадон юриб, аҳолига ортиқча саросимага берилмаслик, тозалик ва карантин қоидаларига риоя қилиш лозимлигини тушунтиряпмиз, — дейди шаҳар ма-

ҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими масъул ходими **Мавжуда Бобоқуллова**. — Кам таъминланган, ижтимоий ҳимояга муҳтож 62 та оилага ҳаётий ҳисобидан озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатдик. Таътилдаги ўқувчи-талабаларга китоблар совға қиляпмиз, токи, улар таътилда зерикмасин, мутолаа билан банд бўлисин.

Меҳр-окибат, ҳамжихатлик ҳамиша ғолиб, дунё халқлари каби халқимиз учун синов даври бўлган шу кунларда маҳалланинг бу каби хайрли ишларга бош бўлаётгани эътирофга лойиқ, албатта. Қолаверса, эзгу амаллар бардавом экан, ҳар қандай хавфни енгиб ўташимиз, шубҳасиз.

Х. САФАРОВА.

КАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ

Ибратга йўғрилган эзгулик

Қашқадарёда ҳам карантин даврида эълон қилинган «Беминнат хизмат» акцияси доирасида кам таъминланган оилаларга бепул озиқ-овқат маҳсулотлари ва бирамчи тиббий ҳимоя воситалари тарқатилмоқда.

«Қувончбек асл воҳа таомлари» МЧЖ раҳбари Хайрулло Султонов ҳам ушбу ташаббусдан четда турмади. Қарши шаҳридаги «Нуристон» маҳалласидаги кўп қаватли уйларда истикомат қиладиган 300 дан зиёд хонадон аҳлига бепул озиқ-овқат маҳсулотлари ва тиббий ниқоблар тарқатди. Бокувчисини йўқотган кекса, ногиронлиги бўлган кишилар ва беморлар ҳолидан хабар олиб, совғалар улашди. Халқ депутатлари Чирокчи тумани Кенгаши депутати Фарход Жуманов ҳам тумандаги «Обод» маҳалласида яшовчи 100 нафарга яқин фуқарога худди шундай совғаларни ҳадя этди.

— Бугунги вазият халқимизга берилган бир синов, — дейди «Обод» маҳалласида яшовчи иккинчи ғуруҳ ногирони **Озод Аҳмедов**. — Албат-



та, халқимиз ҳамжихатликда, бирдамликда бу офатни енгиб ўтади. Чунки Аллоҳнинг ўзи бизни қўллаб турибди. Мана шундай шароитда бизни қўллаб келиб, қўлғимизни кўтарган инсонларга ўз миннатдорчилигини билдираман.

Бу каби хайрия тadbирлари вилоятнинг барча ҳудудларида давом этмоқда.

Шоҳиста БОЗОРОВА.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ

Маҳалла маҳсулоти — маҳаллада сотилади

Янгиланиш, яшариш фасли — баҳор **Фурқат** туманидаги «Навбахор» маҳалла фуқаролар йиғини аҳолисига ўзгача қувонч билан кириб келди. Боиси улар учун замонавий ва миллий мейморилик анъаналари асосида барпо этилган «Дехкон бозори» фойдаланишга топширилди.

— Маҳалламизда қурилган янги бозор аҳолига томоққада этиштирилган маҳсулот турларини сотиш имконини берди, шунингдек, юзга яқин янги иш ўрни ҳам яратилди, — дейди йиғин раиси **Ғанишер Маҳмудов**. — Бундан ташқари, ҳудудда олиб борилган ободончилик, кўкаламзорлаштириш ишлари маҳалламизга байрамона тароват, кўтаринкилик олиб кирди.

Тadbиркор Абдуҳамид Қўшмақов ташаббуси билан қурилган бозор кишлоқ хўжалиги ва сабзавот маҳсулотлари савдоси билан шуғулланувчи 40 та тургун савдо ўрин жойи, ўндан ортиқ маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари, миллий ошхона, автомобиллар саклаш жойларини ўз ичига олади.

Расул КАМOL.



ТОШКЕНТ ШАҲРИ

Уруш доғларини шукроналик туйғуси ювиб кетмоқда

Чилонзор туманидаги «Қатортол» маҳалласида «Юз баҳорни қаршилаган» деб номланган учрашув бўлиб ўтди. Унда Мудофаа вазирлиги, туман маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими вакиллари, шаҳар фахрийлар кенгаши ҳамда шу маҳаллада истикомат қилувчи фронторти фахрийси **Александр Нестеров** меҳмон сифатида иштирок этди.



Даставвал **А.Нестеров** ўз ҳаёт тажрибаси, Иккинчи жаҳон уруши йилларидаги қийинчиликлар, собиқ ҳарбий сифатидаги кўрган-кечирганларини сўзлаб берди.

— Айни гуллаган даврим, ёшлик чоғларим уруш йилларига тўғри келди, — дейди **А.Нестеров**. — 1937-1939 йилларда Ленинград(ҳозирги Санкт-Петербург)даги Артиллерия техник билим юртида таҳсил олдим. 1940-1963 йилларда Ўрта Осиё ҳарбий округи, Туркистон ҳарбий округида техник назорат бўлими бошлиғи лавозимида фаолият кўрсатдим. Айни ўша йилларда уруш ўчоғида ва фронт ортида турли қийинчиликларни бошдан кечирдим. Ҳозир у даврларни эслагим келмайди, аксинча шундай дорилмон кунларни кўриш насиб этганига шукр қиламан. Бугунги биз, нурунийларга кўрсатилаётган эътибордан бошим осмонга етади.

Тadbир давомида Қуролли Кучлар Марказий ашула ва ракс ансамбли томонидан намойиш этилган мусикий чиқишлар барчага ҳушнудлик бағишлади.

Ота-оналар ўрнатқ бўлди

Яшнобод тумани «Тўйтепа» маҳалласидаги 145-умумтаълим мактабида Президентимиз томонидан илгари сурилган 5 та муҳим ташаббус доирасида «Ота-оналар ижодий фестивали» ташкил этилди.



Бошланғич синф ўқувчиларининг ота-оналари томонидан тайёрланган мусикий дастур ва миллий ўйинлар болажонларга олам-олам қувонч бахш этди. Энг муҳими, уларда миллий анъана ва қадриятларимизга ҳурмат, Ватанга муҳаббат руҳини уйғотди.

— Бугунги тadbирда ота-оналаримиз бизни қанчалар яхши кўришини намойиш этишди, — дейди мактаб ўқувчиси **Арман Жалмаганбетов**. — Ҳар бир саҳна кўринишлари юракдан, меҳр билан тайёрлангани сезилиб турди. Бизни яна бир хурсанд қилган жисҳат — оналаримиз биз учун ўз қўллари билан миллий таомлар, ширинлик ва тишириқлар тайёрлаб келгани бўлди.

Тadbир якунида «Энг яхши синф ота-онаси», «Энг яхши синф ўқувчилари» номинациялари бўйича ғолиблар аниқланиб, тақдирланди.

Ғулom ХИДИРОВ.
«Mahalla»

Карантин қоидаларини бузган 90 нафар фуқаро жавобгарликка тортилди.

35 та

ЛОЙИХА АМАЛГА ОШИРИЛИБ, ИККИ МИНГДАН ОРТИҚ ЯНГИ ИШ ЎРНИ ЯРАТИЛДИ

Мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий тараққиётида эркин иқтисодий саноат зоналарининг ўрни кундан-кунга ортиб бормоқда. Бу ерда яратилган ўзига хос қулайлик ва имкониятлар ишбилармонларга янги лойиҳалар устида ишлаш, изланиш имкониятини бермоқда. Хусусан, «Кўқон» эркин иқтисодий саноат зонасида шу кунга қадар 35 та истиқболли лойиҳа амалга оширилиб, икки мингдан ортиқ янги иш ўрни яратилди. Натижада халқ хўжалиги тармоқлари учун 56 турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

МАНВУТА ОИД МАЪЛУМОТ:

«Кўқон» эркин иқтисодий зонасида «Ёшлар маркази» ташкил этилди. Марказнинг асосий вазифаси уюшмаган ёшларни касб-хунарга ўргатиш, қайта тайёрлаш, иш бевуқининг талаб ва истаклари асосида малакали мутахассислар етказиб беришдан иборат. Шунингдек, марказ ишлаб чиқариш тармоқларида меҳнат қилаётган ёшларнинг ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилади. Шу кунга қадар 100 нафаридан ортиқ маҳаллий ёшлар марказ тавсияси асосида ишга жойлашди, 30 нафари «Уста-шогирд» анъаналари асосида хунар ўрганоқда.



500 минг долларлик маҳсулот экспорт қилинди

«Наманган евро қурилиш дизайн» масъулияти чекланган жамияти ана шундай истиқболли корхоналардан. Бу ерда 2 миллион 700 минг АҚШ доллари миқдорида инвестиция ўзлаштирилиб, гипсокартон ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Замонавий техника ва технологиялар билан жиҳозланган корхонада 90 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар бандлиги таъминланди. Корхона маҳсулотлари нафақат ички, балки ташқи бозорда ҳам харидоригир. Шу кунга қадар 500 минг АҚШ доллари миқдоридаги маҳсулотлар Қозғистон ва Тожикистонга экспорт қилинди.

Корхонада қўзда тутилган иккинчи лойиҳа – шу пайтга қадар импорт қилинган, қурилиш тармоқлари учун керакли бўлган курук қоришмалар ишлаб чиқариш борасида иш олиб боришмоқда. Таъкидланишича, бино ва иншоотларни безашда қўл келадиган маҳсулот ички ва ташқи бозорда харидоригирлиги билан ажралиб туради. Янги лойиҳа корхонада яна 30 та иш ўрни яратиш имконини беради.

25 нафар ёш иш билан таъминланди

«Супер Колор Экстра» масъулияти чекланган жамиятида ишлаб чиқарилаётган автомобиль ойналарининг асосий қисми ташқи бозорга экспорт қилинади. Бу ерда 1 миллион АҚШ доллари миқдорида инвестиция жалб этилиб, замонавий ишлаб чиқариш ускуналари ўрнатилди. Корхонада ҳар ойда 4 минг дона маҳаллий ҳамда хорижий автомобиллар учун керакли ўлчам ва қўринишдаги ойналар тайёрланмоқда.

– Корхонамизда 25 нафар маҳаллий ёшлар меҳнат қилмоқда, – дейди «Супер Колор Экстра» корхонаси раҳбари Элёржон Назиров. – Асосий эътиборни ишлаб чиқариш тармоқлари фаолиятини кенгайтириш, иш ўринлари сонини кўпайтиришга қаратганмиз. Шу мақсадда автомобилларнинг резина-техникаси ва темир жисмлар учун бўёқлар ишлаб чиқариш йўлга қўяёмиз. Бу яна юзлаб янги иш ўринлари яратиш, ишлаб чиқариш сифат ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Импорт маҳсулотлар қисқариб, экспорт ортмоқда

«Кўқон» эркин иқтисодий зонасида ташкил этилган истиқболли лойиҳаларнинг яна бири, «Ипчи зиё барака» масъулияти чекланган жамияти ҳиссасига тўғри келади. Маҳаллий хомашдан сунғий ип ишлаб чиқариш борасида олиб боришган амалий ишлар саноат тармоқлари учун ўзига хос қулайликлар яратиб бераётгани билан аҳамиятли. Чунки тикувчилик ва тўқимачилик тармоқлари учун зарур бўлган маҳсулот турлари шу пайтга қадар Хитой ва Туркиядан келтирилган. Ишлаб чиқаришга жорий этилган янги лойиҳа бу борадаги ортиқча харажат ва овозгарчиликларга барҳам берди. Корхонанинг кунлик ишлаб чиқариш қуввати 3 тоннани ташкил қилади.

– Янги корхона ташкил этилганини эшитиб, бу ерга келдим, – дейди Учкўприк туманидаги «Янги ер» маҳалла фуқаролар йиғинида умрзаворлик қилаётган Марҳабо Қаҳҳорова. – Мутахассислар кўмагида замонавий ишлаб чиқариш ускуналарида ишлаш сирларини ўргандим. Энди меҳнатимизга яраша манфаат кўраёмиз.

«Ипчи зиё барака» МЧЖ раҳбари Қаҳрамон Жўраевнинг айтишича, корхонада нафақат хомашё, балки тайёр маҳсулот турларини ишлаб чиқариш борасида янги лойиҳалар амалга оширилмоқда. Шу мақсадда банкдан 220 минг АҚШ доллари миқдорида сармоя олинди. Бу пайпоқ тўқиш ва (хом-ашё) сифатида полестер билан ўралган) ип ишлаб чиқаришга ихтисослашган янги тармоқлар фаолиятини йўлга қўйиш ҳамда 60 та янги иш ўрини яратишда қўл келади.

Ишлаб чиқариш жараёни тўхтагани йўқ

«FER-INTERSTAR PLUS» унитар корхонасида бино, уй ва бошқа иншоотларни пардозлашда қўл келадиган 13 турдаги фалга-профиллар бозоригирлиги билан ажралиб туради. Шу пайтга қадар хориждан олиб келинган бу каби маҳсулотларга юртимизда талаб катта. Замонавий ишлаб чиқариш ускуналари билан жиҳозланган корхона ички истеъмол эҳтиёжларини қондириш билан бирга, четга маҳсулот сотиш имкониятини беради. Айни кунда металл-лаштирилган плёнка ишлаб чиқариш борасида амалий иш олиб боришмоқда. Асосан, қурилиш, тиббиёт ва озиқ-овқат тармоқлари учун керакли бўлган маҳсулот ишлаб чиқариш учун 500 минг АҚШ доллари миқдорида сармоя йўналтирилмоқда. Бу яна 20 та янги иш ўринлари яратиш имкониятини беради.

– Президентимизнинг «Коронавирус пандемияси ва глобал инфироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони ҳавотирга тушмай эмин-эркин ишлаш, маҳсулот

ишлаб чиқариш ҳажминини ошириш, сотиш имкониятини бермоқда, – дейди корхона раҳбари Ҳайтжон Абдуллаев. – Биз экспортёр корхонамиз. Шу боис ишлаб чиқарувчиларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш борасида берилган имтиёз ва имкониятлар кучимизга-куч, гайратимизга гайрат қўшмоқда. Ишлаб чиқариш жараёни бир сония бўлса-да, тўхтагани йўқ. Ишчи-хизматчилар белгиланган тартибда муҳофаза қилинган.

«Кўқон» тамғаси билан 17 хилдаги велосипедлар ишлаб чиқарилмоқда

«VELOMAX» масъулияти чекланган жамиятида тайёрланаётган велосипедларга бўлган талаб юқори. Шу пайтга қадар бу турдаги маҳсулотларнинг аксарияти хориждан келтирилган. Эркин иқтисодий саноат зонасида жорий қилинган лойиҳа маҳаллий шароитда юқори сифатли тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш имкониятини берди. Янги тармоқ бир вақтнинг ўзида 40 нафарга яқин ёшлар бандлигини таъминлади. Айни кунда бу ерда 17 хилдаги велосипедлар ишлаб чиқарилмоқда.

Дарвоқе, 2020 йилнинг дастлабки ойида 133,3 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилиб, 2,5 миллион АҚШ доллари миқдоридаги маҳсулот экспортга йўналтирилди. Айни кунда яна 48 та истиқболли лойиҳаларни ишлаб чиқаришга жорий этиш устида иш олиб боришмоқда. Бу бир вақтнинг ўзида 5 мингга яқин янги иш ўринлари яратиш имкониятини беради.

Хулоса қилиб айтганда, «Кўқон» эркин иқтисодий саноат зонасида ишлаб чиқаришга жорий этилаётган ҳаётбахш лойиҳалар қўлами кундан-кунга ортиб бормоқда. Бу аҳоли бандлигини таъминлаш, ички ва ташқи бозорга халқ хўжалиги тармоқлари учун зарур бўлган маҳсулот турлари етказиб бериш имкониятини бермоқда. Шу кунга қадар хориждан импорт қилинган 40 дан ортиқ маҳсулотларни маҳаллий шароитда ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Яна бир муҳим жиҳати, бу ерда ишлаб чиқаришган маҳсулот турларининг асосий қисми экспортга йўналтирилмоқда. Бу янги истиқбол, янги имконият эшикларини очишга хизмат қилмоқда.

Расул КАМОЛ
«Mahalla»

Тошкент халқаро рейтингда энг арзон шаҳарлар қаторида эътироф этилди.

Бугун аҳоли даромадларини кўпайтириш, камбағалликни қисқартириш мақсадида халқнинг ишбилармонлиги қобилиятини ошириш, тадбиркорликни ривожлантириш борасидаги ишлар жадал суръатларда олиб борилмоқда. Айниқса, бу Президентимиз томонидан имзоланган қатор қонунлар, фармон ва қарорларга асосан, замонавий технологияларни татбиқ этган ҳолда банк хизматлари сифатини ошириш, тадбиркорликни моддий томондан қўллаб-қувватлаш мақсадида кредит сиёсатини янада такомиллаштириш жараёнларида яққол намойён бўлаётир.



Кредит сиёсатига қандай ўзгартиришлар киритилди?

Хўш, улар нималардан иборат? УШБУ ЯНГИЛАНИШЛАР АҲОЛИГА НЕЧОҒЛИ ҚУЛАЙЛИК ВА ИМТИЁЗЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАДИ?



Маълумки, илгари чорвачилик ё паррандачилик билан шуғулланмоқчи бўлсангиз, тикувчилик устахонаси ёки бошқа бирор кичкина цех, қорхонани ишга тушириш учун банкдан кредит олмақчи бўлсангиз, ўнга яқин ҳужжатларни йиғиш, уларни топширгач, ўн-ийтирма кўнаб кредит чиқишини кутишга тўғри келарди. Айни пайтга келиб эса, бу ҳужжатлар сони кескин қисқартирилиб, кредит ажратиш масаласи узоғи билан уч иш кунда ҳал бўляпти. Шунингдек, барча банкларда онлайн кредитни расмийлаштириш, тўловларни амалга ошириш каби бир қанча интерактив хизматлар жорий этилгани аҳолига кенг қулайликлар яратмоқда.

Бугун кўпчиликда микрокредитлар олишга эҳтиёж кучайди. Бойси эндигина тадбиркорликни бошлаётганлар қатта таваккалчиликка қўл уришмайди, ё бўлмаса, ўз маблағи иш бошлашга етмай қолганда банкдан кўмак сўрайди. Шунингдек, оддий одамлар ҳам кундалик эҳтиёждан ташқари маҳсулотларни харид қилиш мақсадида микрокредитларга мурожаат қилади. Шу боис микроомиялаш соҳасини ривожлантириш, микрокредитларга бўлган аҳоли эҳтиёжини тўлақонли қондириш бўйича халқро тажрибадан келиб чиққан ҳолда, турли янгиланиш ва ўзгаришлар ҳаётта татбиқ этилмоқда.

Хусусан, жорий йилнинг 17 мартида Президент томонидан имзоланган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун билан «Микроомиялаш тўғрисида»ги қонунга тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритилди.

Тадбиркорлар учун янада кўпроқ маблағ ажратилади

Хўш, улар нималардан иборат? Ушбу янгиланишлар аҳолига нечоғли қулайлик ва имтиёзларни тақдим этади?

— Микроомиялаштириш янада ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш мақсадида мазкур қонуннинг 4-, 5- ва 6-моддаларига ўзгаришлар киритилди, — дейди Марказий банк

мутахассиси Акмал Назаров. — Ўнга кўра, кредит маблағининг миқдори оширилди. Бундан мақсад — тадбиркорлик субъектларининг микроомиявий хизматларга ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириш ҳамда кредит ташкилотларининг салоҳиятини янада

ошмайдиган абсолют қийматда берилиши белгиланди. Шунингдек, қонуннинг 6-моддасига кўра, микролизинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун лизинг тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки минг (446 миллион сўм) бараварида бериларди, энди эса бу маблағ 600 миллион сўмни ташкил этмоқда.

Тадбиркорлик субъектларига банк томонидан берилаётган маблағнинг ортиси, уларнинг энг замонавий технологияларни сотиб олган ҳолда ўз фаолиятини янада сифатли ташкил этиш ва келгусида фаолияти ривожланиши кетишига ишонч ортиси шубҳасиз.

Эҳтиёжлар ортмоқда, имтиёзлар-чи?

Бугунги кунда жисмоний шахсларнинг микрокарзларга бўлган эҳтиёжи ортиб бормоқда. Ойлик-маош билан ишловчилар учун баъзан кундалик харажатларидан ортириб пул йиғиш ва турмушини енгиллаштирувчи қимматли буюмни сотиб олиш мушкул. Шу боис бундай шахслар банкларнинг истеъмол кредити, микрокарз бериш хизматига кўп мурожаат қилади. Кейинги пайтларда иш ҳақларининг оширилаётгани эҳтиёжларнинг ҳам ортиб боришига сабаб бўлмоқда. Эҳтиёж ортмоқда, демак, имтиёз ва имкониятлар ҳам кўтарилиб бориши зарур.

— Банклар фаолиятига микрокарзлар ажратиш бўйича янги хизматлар жорий этиляпти, — дейди А.Назаров. — Айни пайтда истеъмолчилар учун қўлгана тижорат банклар ўз мобил ғловалари орқали ҳеч қандай овозгарчилик, ортқиқа қозғозболиксиз истеъмол кредити ёки маълум миқдорда микрокарзларни тақдим этаётир. Қонунга киритилган ўзгаришларга кўра, эндиликда жисмоний шахсларга ажратиладиган микрокарз миқдори ҳам оширилди. Қонуннинг 5-моддасида микрокарз банклар ва микрокредит ташкилотлари томонидан жисмоний шахс бўлган қарз олувчига 50 миллион сўмдан ошмайдиган абсолют қийматда берилиши белгиланди.

Ёшлар уйларининг тартиби ҳам ўзгарадими?

Маълумки, шу вақтгача мамлакат ижтимоий ҳаётида фаол иштирок этаётган ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида уларга имтиёзли равишда уйлар ажратиб келинаётганди.

Ўзбекистон Республикаси Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамаси порталига жамоатчилик муҳокамаси учун қўйилган Вазирлар Маҳкамасининг «Мамлакат ижтимоий ҳаётида фаол иштирок этаётган ёш оилаларни уй-жой билан таъминлаш янада такомиллаштириш тўғрисида»ги қарори лойиҳаси ҳам ёш оилаларни уй-жой билан таъминлаш чора-тадбирларини такомиллаштириш мақсадида ишлаб чиқилди.

— Ўнга кўра, мамлакат ижтимоий ҳаётида фаол иштирок этиб, алоҳида намуна кўрсатаётган ёш оилаларга узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитлари беришнинг янги шартлари белгиланди, — дейди Ўзбекистон ёшлар иттифоқи Марказий кенгаши ахборот хизмати раҳбари Нодир Абдуқодиров. — Жумладан, тақлиф этилаётган лойиҳага кўра, кредитлар шартларда кўп квартиралар арзон уй-жойлар қуриш ва реконструкция қилиш учун 2020 йил 1 январдан бошлаб 1 йиллик имтиёзли давр ва дастлабки 5 йил мобайнида йиллик биринчи 5 йил давомида ҳар йили фойз ставкасини қатъий белгиланган 7 фойздан Марказий банкнинг қайта молиялаштириш ставкаси даражасигача босқичма-босқич ошиб борадиган ставкада 20 йил муддатга берилди. Бунда дастлабки бадал квартира қийматининг 2020 йил 1 январдан бошлаб қуриладиган уй-жойлар учун 10 фойзини ташкил этади.

Қишлоқ жойларда янгиланган намунавий лойиҳалар бўйича арзон уй-жойлар қуриш ва реконструкция қилиш учун ажратиладиган кредитлар ҳам худди шу тартибда берилади. Бунда ҳам дастлабки бадал уй-жой смета қийматининг 10 фойзини ташкил этади.

Ёшлар иттифоқи Марказий кенгаши ҳар йили Давлат дастурларида мамлакатнинг ижтимоий ҳаётида фаол қатнашаётган ёш оилалар учун белгиланган уй-жойлар сонидан келиб чиққан ҳолда, ёш оилаларни уй-жой шартларини яхшилашга муҳтож сифатида ҳисобга қўяди. Ёш оилалар учун қурилаётган 1402 та уй-жой қиймати дастлабки бадалнинг 65 фойзигача бўлган қисми Ўзбекистон ёшлар иттифоқи маблағлари ҳисобига бегараз ажратилади.

Банклар томонидан ажратилаётган кредитлар, албатта, аҳоли эҳтиёжларини қоплаш, тадбиркорликни ривожлантириш, ёш оилаларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, бир сўз билан айтганда, мамлакатимиз тараққиёти, халқимиз фаровонлиги йўлида тикийлаётган маблағлардир. Кредитлаш сиёсатига киритилаётган ўзгаришлар ва қўшимчалар эса тадбиркорлар ва аҳоли манфаатларини ошириш йўлидаги илдам қадамлардир.

Санжар ЭШМУРДОВ
«Mahalla»

Энди руҳий ва наркология диспансер маълумотномалари ДХМлар орқали берилади.

Ер участкаларини ажратишдаги муаммолар қачон ечимини топади?

ХЎШ, ҚЎЛИДАГИ ХУЖЖАТГА ИШОНИБ, «ТУРАРЖОЙИМ ҚОНУНИЙ» ДЕБ ХОТИРЖАМ ЮРГАН ОДАМЛАР ЙИЛЛАР ЎТИБ, КИМЛАРНИНГДИР ХАТОСИНИ ДЕБ ЖАБРДИЙДА БЎЛИБ ҚОЛГАНДА, ҚОНУН УЛАРНИ ҚАНДАЙ ҲИМОЯ ҚИЛАДИ?

Маълумки, жорий йилнинг шу даврига қадар юртимизнинг айрим ҳудудларида ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер майдонлари, ноқонуний қурилган уй-жойлар билан боғлиқ қатор воқеликлар кузатилдики, уларнинг айримларида мутасаддиларнинг бефарклиги кўзга ташланган бўлса, баъзиларида фуқароларнинг қонунга ҳилоф равишда ер ўзлаштириб олгани ойдинлашди.



Тахлиллар шуни кўрсатмоқдаки, юқоридаги каби вазиятларга жойларда сугориладиган ерларни фермерлар ва бошқа мутасадди раҳбарлар томонидан сотиш, ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш, улардан хўжасизларча фойдаланиш ва талон-торож қилиш ҳолатлари сабаб бўлган. Жумладан, 2020 йилнинг 1 февраль ҳолатига кўра, республика миқёсида 37700 га ҳолатда сугориладиган ер ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган. Жами 7948 гектар экин майдонида уйлар қурилган, боғлар ташкил этилган, айрим фермерлар ўзига фойдаланиш учун берилган ерларни тураржой қуриш учун бошқа фуқароларга сотиб юборган. Шунингдек, 2000 йилдан то шу кунгача республикада 160 минг гектарга яқин сугориладиган ер майдон тоифасидан чиқиб қолган.

Юқоридаги ҳолатларга барҳам бериш, давлат захирасида турган ер майдонларини давлатга қайтариш мақсадида ҳар бир туманда ишчи гуруҳлари тuzилган бўлиб, уларнинг савий-ҳаракатлари натижасида 2020 йил март ҳолатига кўра, ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган 7948 гектар экин майдонининг қарийб 30 фоизи давлат захирасига қайтарилди.

— Охириги пайтларда айрим ҳудудларимизда кузатилган ноҳус ҳолатлардан сабоқ олган ҳолда, ер босқичма-босқич давлатга қайтариляпти, — дейди Ер ресурслари, геодезии, картография ва давлат кадастри давлат кўмитаси раиси Абдушуккур Абдуллаев. — Биринчи навбато, оғирқисқ ҳал этиладиган масалалар, яъни ишчи гуруҳи ўрганишлари доавомида экин экиладиган ерга аҳоли шагал тўкиб, ўзига йўл қилган ёки ер майдонини бетон гиштли девор билан ўраб олиб, ўша жойда қуришни қиймокчи бўлган ҳолатларга ечим топиляпти. Шунингдек, тураржойнинг пойдевори кўтариб қўйилган, энди уй қура

бошлаганлар билан ҳам тегишли тушунтириш ишларини олиб бориш натижасида ер давлатга қайтарилмоқда. Ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ҳудудда уй қуриб олиб, у ерда яшаётганлар масаласи — энг оғирқил нуктадир. Бу иш нотўғри эканини тушунтирсангиз, хатосини тан олиб ноқонуний эгаллаган жойларидан чиқиб кетаётганлар жуда кам. Уйлари бузилган, борадиган бошқа жойлари бўлмаганидан, кўчада қолаётганлар ҳам бор. Шуни инобатга олган ҳолда, муаммони бошқача йўл билан ҳал этиш масаласи қўриляпти.

Ноқонуний қурилган уйлар қонунийлаштириб берилмайди

Тан олиш лозим, ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ерларда қурилган айрим уйларнинг кадастр ҳужжатлари ҳам бор. Тураржойлар қонунга зид равишда қурилган бўлса-да, вақтида улар хужжатлаштириб берилган. Хўш, қўлидаги хужжатга ишониб, «тураржойим қонуний» деб хотиржам юрган одамлар йиллар ўтиб, кимларнингдир хатосини деб жабрдилайда бўлиб қолганда қонун уларни қандай ҳимоя қилади?

— Амалийтода бундай ҳолатлар ҳам кўп учрамоқда, — дейди А. Абдуллаев. — Беш қўл баробар бўлмаганидек, коррупцияга йўл қўйилган ёки эътиборсизлик қилинган ҳолатлар ҳам мавжуд. «Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида»ги қонунда келтирилган нормага кўра, агарда фуқаро ҳукумат ёки мутасадди ташкилотнинг чиқарган қарорига ишонган бўлса, унинг бу ишончи қонун билан ҳимояланади. Шунга мувофиқ, бундай ҳолатларда кадастр ходимларига ишониб, кейинчалик жабрдийда бўлиб қолганларнинг ҳуқуқи қонун томонидан ҳимоя қилинади. Яъни бу каби муаммолар ва-

зиятларнинг ҳар бири индивидуал ҳолатда ўрганилади. Лекин шунга қарамай, уларнинг ноқонуний қурилган уйлари қонунийлаштириб берилмайди. Агар ноқонуний қурилган, аммо кадастр ҳужжати бор уй-жой бузиладиган бўлса, компенсация пулини унга тураржойини хужжатлаштириб берган идора тўлайди.

Ҳокимлар нега жавобгарликка тортилмаган?

Охириги йилларда ердан ноқонуний фойдаланишга оид қонунбузарликлар таҳлилга юзлансак, бирорта ҳокимнинг жавобгарликка тортилмагани, факат қуйи бўғиндаги амалдорлар жазога тортилаётгани маълум бўлади. Аслида ер учун ҳоким бевосита жавобгар эмасми?

— Ҳақиқатан ҳам, сўнги йилларда ҳокимларнинг ер ажратиш бўйича жавобгарликка тортилиш ҳоллари бўлмаган, — дейди Адлия вазирлиги масъул ходими Фаррух Жўраев. — Чунки бу борада аниқ механизм йўқ эди. 2019 йил 4 июндан Жиноят кодексига янги модда қўшилиб, ер бериш тартибини бузганлик учун жавобгарлик чораси қилинди. Унда сугориладиган ерни ноқонуний берса, жазо оғирроқ бўлиши ҳам кўрсатиб ўтилди. Бундан ташқари, давлатимиз раҳбарининг 2019 йил 17 июндаги тегишли фармонида асосан, ҳокимликларнинг сугориладиган ерларни бошқа мақсадлар учун ажратиш ваколати чеклаб қўйилди.

2019 йил 13 августдаги ҳуқуқий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатларини қучайтиришга қаратилган Президент фармонида мувофиқ эса, 2020 йил 1 январдан бошлаб ҳокимларнинг қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаларини олиб қўйиш ва бир фермер хўжалигидан бошқасига ўтказиш, жисмоний

ва юридик шахслар эгалигиде бўлган, улар фойдаланадиган ва мулк бўлган ер участкаларини жамоат ва давлат эхтиёжлари учун олиб қўйиш ваколатлари тегишли халқ депутатлари Кенгашларига берилди.

«Бир марталик акция» яна бўладими?

Хабарингиз бор, мамлакатимизда ўзбошимчалик билан қурилган иморатларга давлат томонидан бир марталик амнистия эълон қилинган эди. Ушбу акция натижасида ярим миллиондан зиёд инсонга уй-жойлари қонуний расмийлаштириб берилди. Бу шунча онла қонуний бошпаналик бўлди, эртага ўз уйини авлодларига мерос қилиб қолдириши ёки олди-сотди ва гаровга қўйиш амалиётларини қилиши мумкин дегани.

— Уй-жой борасида, қанчалик мураккаб бўлмасин, давлат томонидан фуқаролар томон улкан қадам ташланганини ҳеч ким инкор қила олмайди, — дейди Адлия вазирлиги масъул ходими Шаҳноза Соатова. — Аммо айримларда бу давом этади, уй-жойини қуриб, бирор йил ушлаб турсак, давлат яна «кечириб» юбориши мумкин, деган нотўғри фикр ҳам шаклланган. Айтиши керак, акция ўз номи билан бир марталик, энди бундай акция бўлмайди. Шунингдек, акцияни эълон қилиш тўғрисидаги Президент фармонида ҳам «бир марталик акциянинг амал қилиш мuddати тугагандан кейин ўзбошимчалик билан қурилган иморатларга нисбатан мулк ҳуқуқини эътироф этиш мумкинлиги тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини бекор қилиш» ва «ўзбошимчалик билан қурилган иморатлар учун жавобгарликни қучайтириш» вазифалари қўйилган эди.

Шу асосда қонунчиликка тегишли ўзгартришлар қилинди, яъни ўзбошимчалик

МАВЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

ҚАНДАЙ ЯНГИЛИКЛАР ЖОРИЙ ЭТИЛДИ?

► 2018 йил 1 июлдан бошлаб, бўш турган ер участкалари тadbirkorлик ва шаҳарсозлик фаолиятини амалга ошириш учун фақат «E-jro aukcion» савдо майдончаси орқали берилмоқда.

► Кадастр паспортини тақдим этиш учун мурожаатлар жойлардаги Давлат хизматлари марказлари орқали қабул қилиниши йўлга қўйилди.

► Фуқаро ёки тadbirkor қўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишда Давлат реестридан қўчирма тақдим этиш жойлардаги ДХМлар, давлат нотариуслари орқали ёки Интерактив давлат хизматлари портали — «my.gov.uz» орқали тақдим этиш тизими жорий қилинди.

► 2020 йил 1 мартдан Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятлари, шунингдек, Тошкент шаҳрида пластик шаклда тайёрланадиган қўчмас мулк объекти кадастри паспортининг янги намунасини бериш йўлга қўйилди.

билан қурилган уйларга нисбатан мулк ҳуқуқини эътироф этиш мумкин бўлган моддалар чиқариб ташланди. Демак, ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкалари масаласида давлатнинг қатъий позицияси маълум қилинди.

Ернинг ҳар қачон — олтинга тенг. Шу боис инсон яшаши, ризқ топиши, турмушини фаровон қилиши учун ундан унумли фойдаланмоғи лозим. Бу унинг ўзи учун ҳам, халқ ва давлат учун ҳам катта манфаат келтиради. Ундан ноқонуний, ўзбошимчалик билан фойдаланишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Ўйлаймики, қонунчиликдаги ўзгаришлар, олиб борилаётган тарғибот-тушунтириш ишлари мавжуд муаммоларни бартараф этиб, ҳар бир инсоннинг ўз уйида хотиржам яшашига замин яратаяди.

Санжар ИСМАТОВ
«Mahalla»



авойи шахрида 31 та маҳалла фуқаролар йиғини мавжуд. Кейинги йилларда тизимда ўтказилаётган турли танловларда мазкур йиғинлар фаол иштирок этиб, айримлари ҳатто мамлакат миқёсида тенгсизлигини исботлашган. Жумладан, «Бунёдкор» маҳалласи 2016 йилда «Энг намунали фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи» танловининг республика босқичида ғолибликни қўлга киритган бўлса, «Ватан» маҳалласи 2019 йилда коррупцияга қарши курашиш бўйича «Энг намунали фуқаролар йиғини» кўрик-танловининг республика босқичида фахрли иккинчи ўринни олди.



Маҳаллалар қачон ўз биносига эга бўлади?

«БИЗДА МАҲАЛЛА ХОДИМЛАРИ КАБИНЕТДА ЎТИРМАЙДИ, ДОИМИЙ РАВИШДА АҲОЛИ БИЛАН БИРГА БЎЛАДИ, ХОНАДОНМА-ХОНАДОН ЮРАДИ, МУАММОЛАРНИ ЎРГАНАДИ, УЛАРГА ЕЧИМ ИЗЛАЙДИ. БИРОҚ ФАОЛИЯТИМИЗ УЧУН ШИНАМ, ЗАМОНАВИЙ МАҲАЛЛА БИНОСИ ҲАМ БЎЛИШИ КЕРАК»

Шунингдек, маҳаллалар томонидан жиноятчиликнинг олдини олиш, оилалар мустақамлиги, ёшлар тарбияси, кадрлар бардавонлиги, бир сўз билан айтганда, ҳудудда ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш мақсадида амалга оширилаётган саъй-ҳаракатлар ҳам ўз самарасини бермоқдаки, буни 2019 йилда оилавий ажралишлар сони аввалги йилдагидан 51 тага камайгани, 5 та маҳаллада мутлақо жиноятчилик қайд этилмагани ҳам исботлайди. Жорий йилининг ҳозирги даврига қадар 14 та маҳаллада

жиноят содир этилмади.

Навоий шаҳар маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими ҳамда ҳудуддаги маҳаллалар фаолиятининг самардорлиги ҳақида гап кетганда, кишлоқ жойларидаги айрим йиғинлар ходимлари «шаҳарда шароит яхши-да» деган фикрни билдиришади. Аслида ҳам шундайми?

— Мавжуд 31 та маҳалланинг 12 таси ўз биносига эга, холос, — дейди Навоий шаҳар маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими бошлиғи Рустам Гаффоров. — 19 та маҳалла мослашган бинолар-

да, жумладан, кўп қаватли уйларидаги икки ёки уч хонали квартираларда фаолият кўрсатади. Яқинда шаҳар ҳокими Муҳиддин Бозоров билан мазкур маҳаллаларни бино билан таъминлаш масаласини кўриб чиқдик. Жорий йилда давлат-хусусий шерикчилик асосида 7 та йиғиннинг янги биноси қурилади. Бунинг учун айни пайтда жой таллаш ва маблағ масалалари кўриб чиқилмоқда. Бу хайри иш кейинги йилларда ҳам давом этиб, 2022 йилгача қолган маҳаллалар ҳам ўз биносига эга бўлади.

Ишлайдиган маҳалла ходими кабинетда ўтирмайди... (ми?)

Шаҳардаги маҳаллалар ходимларини таъминлаштиришдан яна бир ҳолат — доимий рўйхатда бошқа жойда турсада, шу ҳудуддаги маҳаллаларда яшайдиган инсонларнинг кўплигидир. Иш, тирикчилик баҳонасида қўшни туманларда, ҳатто вилоятлардан шаҳарга кўчиб келганларнинг ҳаммаси ҳам ўз вақтида янги манзилида рўйхатга қирмайди. Энг ёмони, аксарият ҳуқуқбузарлик ва жиноятлар ана шундай шахслар томонидан содир этилади. Бу муаммонинг олдини олиш мақсадида маҳалла ходимлари, хусусан, профилактика инспекторлари мунтазам иш олиб боришмоқда. Аммо ҳолатга бутунлай чек қўйиб бўлмаяпти.

— Рўйхатда турмаган ижарачилардан ташқари, расман ҳисобга олинган фуқароларимиз 11 минг нафардан ошди, — дейди «Ватан» маҳалласи раиси Хайрулла Нарзуллаев. — Маҳалламиз кўп қаватли уйдаги икки хонали квартираларда фаолият кўрсатади. Тор

бўлак ва кичик хоналар ҳамини одамлар билан гавжум. Бу, албатта, ишимизга ҳалақит беради. Шундай бўлса-да, имкон қадар самарадорликка эришишга ҳаракат қилимиз. Ўтган йили маҳалламизда битта ҳам жиноятчилик ҳолати қайд этилмади. Ҳудудимиздаги маҳаллалар билан ҳамкорликда вояга етмаганлар учун турли хонамандлик тўғарақлари ташкил этганмиз. Қисқаси, зиммамиздаги вазифани бажаришга интиляймиз.

— Фаолиятимиз самарадорлигининг сирини нимада? Бизда маҳалла ходимлари кабинетда ўтирмайди, доимий равишда аҳоли билан бирга бўлади, хонадонма-хонадон юради, муаммоларни ўрганади, уларга ечим излайди, — дейди Навоий шаҳар маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими ходими Мавжуда Бобокўлова. — Аслида ишлайдиган маҳалла ходими кабинетда ўтирмайди. Бироқ фаолиятимиз учун шинам, замонавий маҳалла биноси ҳам бўлиши керак. Қолаверса, бу ўзини ўзи бошқариш органларининг аҳоли олдидagi нуфузини ҳам оширади, десам муболага эмас.

Навоий шаҳар маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими раиси Рустам Гаффоровнинг айтишича, айни пайтда «Ватан» ва яна 6 та маҳалла фуқаролар йиғинини иккига ажратиш масаласи ҳам кўриб чиқилаётган экан. Чунки бу маҳаллаларнинг ҳар бирида 2 мингдан зиёд оила, 11 минг нафардан ортиқ аҳоли истиқомат қилмоқда.

Карманада вазият қандай?

Бугунги кунда Кармана туманида ҳам 5 та маҳалла ўз биносига эга эмас. Жорий йил-

да шундан 3 таси учун бино қурилиши кўзда тутилган.

— «Қаҳрамон» маҳалласи ҳозирча туманимиздаги 3-умумтаълим мактабида фаолият кўрсатмоқда, — дейди Кармана тумани маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлими бошлиғи Шерзод Исмоилов. — Айни пайтда мазкур маҳалланинг янги биноси қурилиши ишлари бошланган. Ҳомийлар кўмаги асосида бино тикланиб, қолган ишларни амалга ошириш учун 60 миллион сўм маблағ зарур. Маблағ масаласи ҳал бўлса, Мустақиллик байрамигача бино қурилиб, фойдаланишга топширилади.

Шунингдек, тумандаги «Қу-мушкон» ва «Аллон» маҳаллаларининг янги биноси учун ер майдони ажратилган бўлиб, йил охиригача бу йиғинлар ҳам ўзларининг намунавий лойиҳа асосида қурилган биноларига эга бўлишади.

Маҳалла ўз биносига эга бўлгач, жиноятчилик камайди

Хатирчи туманидаги «Тасмачи» маҳалласида 2018 йилда 10 та жиноятчилик содир қилинган кайд этилган эди. 2019 йилда бундай салбий ҳолат 7 тага камайди ва 3 та жиноятчилик содир этилди.

— Шарт-шароитинг яхши бўлса, астойдил ишлашга интиласан ва натижага эришиш ҳам осон бўлади, — дейди маҳалла раиси Жамшид Исмоилов. — Ҳозир маҳалламиз 16 хонали катта бинода фаолият кўрсатмоқда. Авал аэрофирманинг, кейин туман ҳокимлигининг баландида бўлган мазкур бинони 2019 йилда маҳалла баландида ўтказиб, кадрастр ҳужжатларини тайёрладик. Ҳозир фуқаролар билан бирма-бир мулоқот қилиш, суҳбатлашишга ҳам имкониятимиз етарли. Турли спорт ва хонамандлик тўғарақлари ташкил этганмиз. Мунтазам равишда маънавий-маърифий, тарғибот-ташвиқот тадбирлари ўтказаямиз. Аҳамиятлиси, бу тадбирларимизнинг таъсирчанлиги сезилмоқда. Ўтган йили маҳалламизда оилавий ажралиш қайд этилмади. 80 дан ортиқ хонадонда «Ҳар бир оила — тадбиркор» дастури асосида олинган имтиёзли кредит эвазига тадбиркорлик йўлга қўйилган.

«Иш қурулган соз бўлса, машаққатинг оз бўлур», дейди доно халкимиз. Албатта, маҳалла институти фаолиятини ривожлантириш учун зарур шароит ва мукаммал моддий техник база муҳим аҳамиятга эга. Тизимдаги янгиликлар, хусусан, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигининг ташкил этилгани бу борадаги муаммоларнинг ечимига йўл очиши, шубҳасиз.

Холбиби САҒАРОВА
«Mahalla»

ДАРВОҚЕ...

НАВОИЙДА НЕЧТА «МАҲАЛЛА МАРКАЗИ» БОР?

Маълумки, Президентимизнинг 2017 йил 3 февралдаги «Маҳалла институтини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонида 2021 йилнинг 1 декабригача фуқаролар йиғинларининг намунавий лойиҳалар асосидаги биноларини қуриш, реконструкция қилиш ва зарур жиҳозлар билан таъминлаш белгиланган.

Айни пайтда Навоий вилоятидаги мавжуд 307 та маҳалланинг 210 таси ўз биносига эга, 51 та йиғин фаолият кўрсатаётган бинолар бошқа ташкилотлар балансида бўлиб, айни пайтда бу биноларни маҳаллалар балансига олиш чоралари қўрилмоқда.

Шунингдек, вилоятдаги 36 та маҳалла фуқаролар йиғини биносини қуриш Давлат дастурига киритилган бўлиб, айни пайтда бунинг учун ер-жой ажратиш масаласи кўрилмоқда. Кўп қаватли уйларидаги квартираларда фаолият кўрсатаётган 10 та маҳалла фуқаролар йиғинлари учун ҳам алоҳида бинолар қурилиши режалаштирилган.

Олий Мажлисида иккита янги кўмита тузилди.

ЯНГИ ҚОНУН:

Қандай жарималар белгиланди?

БЕЛГИЛАНГАН ТҶЙ ТАРТИБИГА РИОЯ ЭТМАСЛИК ФУҚАРОЛАРГА БАЗАВИЙ ХИСОБЛАШ МИҚДОРНИНГ 10 БАРАВАРИ, ТҶЙХОНАНИНГ МАНСАБДОР ШАХСЛАРИГА 30 БАРАВАРИ МИҚДОРИДА ЖАРИМА СОЛИШГА САБАБ БЎЛАДИ

Замон шиддати бир зум тин олай демайди. Ўзгаришлар, ислохотлар ва янгилликлар... Бир-бирини қувалаб юраверади. Табиийки, бу жараён инсонлар ҳаётида ҳам ўз аксини топмай қолмайди. Жамият аъзолари хатти-ҳаракатлари эса қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади. Бу ривожланишлар палласига мос равишда ҳуқуқий ҳужжатларни ҳам такомиллаштириб бориш зарурлигини кўрсатади.



рувчи маросимга айлантириш ҳаракатида бўлишимиз лозим.

Жарима учун чегирма бериладими?

Эътиборлиси, янги қонун билан жаримани ўз вақтида тўлаганларга чегирмалар белгиланди. Қандай қилиб дейсизми? Гап шундаки, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс яна бир жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этишининг соддаштирилган тартибини назарда тутувчи модда билан тўлдирилди.

Унга кўра, ҳуқуқбузар унга жарима солиш тўғрисидаги қарор топирилган кундан бошлаб 15 кун ичида жарима миқдорининг 70 фоизини ихтиёрий равишда тўласа, у жариманинг қолган қисмини тўлашдан озод қилинади.

Соддаштирилган тартиб маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун суд томонидан жарима солинганда қўлланилмайди. Шунингдек, жарима солиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилинганда ёки протест билдирилганда, ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин 1 йил давомида такрор содир этилганда ҳам чегирмалар берилмайди.

Саҳифани «Mavalla»
муҳбири
Садокат МАХСУМОВА
тайёрлади.

Юртимизда ҳам айни ҳаётга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Жорий йилнинг 17 мартда «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонуннинг қабул қилиниши бунинг амалдаги ифодаси бўлди. Ҳужжат билан қатор қонунлар ва кодексларга тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритилди. Хўш, улар нималардан иборат? Ўзгаришларнинг кундалик ҳаётимизга таъсири қандай бўлади?

Тўй тартибини бузганлар жарималар тортлади

— Нуруний отахон-онахонларимизнинг «Топган-тутганнинг тўйга буюрсин, ҳар қимни тўйларга етказсин», дея дуога қўл очили замирида халқимизнинг ширин орзу-истаклари, ҳаваслари рўёби муҳассам, аслида, — дейди Олий Мажлис Сенатининг Ёшлар, маданият ва спорт масалалари қўмитаси раиси ўринбосари Дилором Тошмуҳамедова. — Тўй жамоатчилик иштирокидаги тантана ҳисобланса-да, уни ўтказиш бир ёки икки оиланинг молиявий имкониятларига бозилик. Аммо бу ўринда тўй эгалари қатъий амал қилиши шарт бўлган ҳолатлар ҳам мавжудки, кейинги вақтларда ана шу бурч ва масъулият, афсуски, аксарият одамларимиз томонидан унутиб қўйилди. Шу боис тўй ва бошқа маросимларни ўтказишда «сендан мен ўтаман» қабиллидаги манмансираш, шухратпарастлик, ортиқча дабдабозлик ва исрофгарчилик, сохта обрў орттиришга бўлган ҳою ҳавас авжига чиқди.

Шу омиллардан келиб чиқиб, 2019 йил 14 сентябрда Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатаси Кенгашлари томонидан «Тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимлар, марҳумларнинг хотирасига бағишланган тадбирларни ўтказиш тартиби тўғрисида»ги Низом тасдиқланди. Жорий йил 17 март кунини қабул қилинган қонунга асосан эса, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс тўйлар, оилавий тантаналар, маърака

хисоблаш миқдорининг 10 баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. Ҳозирда бу миқдор 2 млн. 230 минг сўмни ташкил қилади.

Агар тўй ўтказиш тартиби маъмурий жазо қўлланилганидан кейин 1 йил давомида такрор содир этилса, тўлов суммаси 50 баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Тўйхона эгалари, эътибор қилинг!

Янгилликка кўра, тўйхоналар, кафе ва ресторанларнинг мансабдор шахслари томонидан тўй ва маросимларни ўтказиш тартибига доир талабларга риоя этмаслик базавий хисоблаш миқдорининг 30 баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. Ҳозирда унинг миқдори 6 млн. 690 минг сўмдир. Агар ушбу ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қўлланилганидан кейин 1 йил давомида такрор содир этилса, тўлов суммаси 50 баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Мазкур тартиб қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан, 3 ой ўтгач, амалга киритилади. Бу келгусида орзу-хавас билан тўй қилиш умидида юрган ҳамюртларимиз ва тўйхона соҳиблари учун ўзига хос огоҳлик кўнғирогі бўлади.

Ҳар нарсда меъёр бўлгани яхши. Шундай экан, дабдаба

ЭСЛАТМА!

Ўзбекистонда 23 мартдан тўй-маросимлар ўтказилиши вақтинча тўхтатилди. «Аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталиги тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, мамлакатимиз фуқароларини соғлиғини ҳимоя қилиш мақсадида тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросим сингари оммавий тадбирлар ўтказилиши бекор қилинди. Ушбу маросимларни зарур бўлган тақдирдагина ихчам ҳолда, яқинлари билан бирга 10-15 киши иштирокида ўтказиш тавсия этилди.

Унга кўра, бундай тадбирларни ўтказувчи шахс томонидан белгиланган тартибга риоя этмаслик фуқароларга базавий

ортидан кўр-кўрона қувиб, тўй-маросимларимизни қарз ботқоғига ботиш, етишмовчилик, ғам-алам ва кулфат келтирувчи ташвишга эмас, аксинча меҳр-оқибатимиз, самимиятимиз ва чин инсоний фазилатларимизни мустаҳкамловчи, хурсандчилик келти-

ЎҚИНГ, БУ — ҚИЗИҚ!

ДУНЁДАГИ ЭНГ ДАБДАБАЛИ ТҶЙ БАХТНИ КАФОЛАТЛАДИМИ?

Металлургия магнати яқкаю ягона қизи учун 2004 йилда дунёдаги энг ҳашаматли тўйни ўтказди. Ёш Ваниша Миттал ва Амит Бшати Ҳиндистонда туғилиб, шу ерда вояга етган.

Узоқ қутилган воқеани дабдабали нишонлаш учун энг романтик шаҳар — Париж танланади. Биласиз, тўй таклифнома жўнатишдан бошланади. Ёшлар ушбу никоҳ атрибутига жуда масъулият билан ёндашиб, минглаб меҳмонларга таклифнома ва шеърларни қумуш қутичаларда юборишди.

Тўй маросимининг барча харажатларини келинининг отаси ўз зиммасига олди. Қувончли маросим бир ҳафта давом этди. Бунга 72 миллион доллардан зиёд маблағ сарфланди. Минглаб меҳмонлар учун Версаль қироллик саройида зиёфат уюштирилди. Унда 6 мингдан зиёд турли таомлар ва ширинликлар дастурхонга тортилди. Вегетарианлар учун махсус егуликлар самолётда Ҳиндистондан олиб келинди.

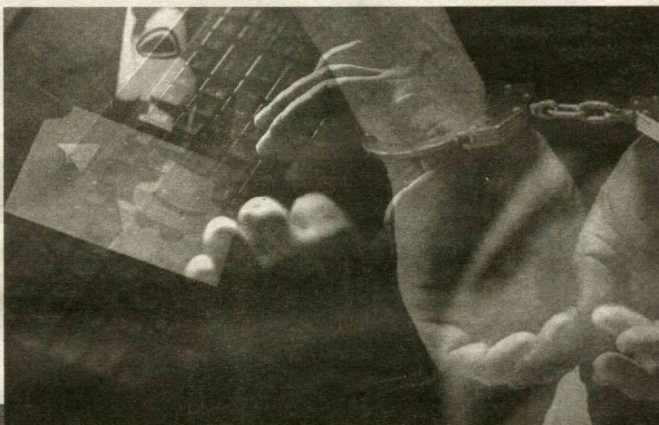
Бироқ узоқ ва бахтли оилавий турмуш учун бойлиги ҳашаматнинг ўзи етарли эмас экан. Бунга Ваниша ва Амит тақдир мисолида яна бир бор амин бўлиш мумкин. Тўққиз йиллик турмушдан сўнг, улар ажрашиб кетишди.

ФХДЁ органлари Давлат хизматлари агентлиги тасарруфига ўтказилади.

СОХТА АККАУНТЛАР НИМАНИ МАҚСАД ҚИЛГАН? УЛАРДАН САҚЛАНИШ МУМКИНИМИ?

БУГУНГИ ТЕЗКОР ЗАМОНДА СОХТА, ЯЪНИ ФЕЙК ХАБАРЛАР ЖУДА КЎП. УЛАР ОДАМЛАРНИ ЧАЛҒИТАЁТГАНИ ҲАМ ҲАҚИҚАТ. ТАРҚАТУВЧИЛАР ЭСА ЎЗ МАҚСАДЛАРИГА ЭРИШИШМОҚДА: АДАШТИРАДИ, ЧАЛҒИТАДИ, ОММА ФИКРИНИ БОШҚАРАДИ

WWW – бутун дунёни ўраб олган, айна пайтда бир маконда бирлаштирган глобал тармоқ. Ундан ҳар ким турли мақсадларда фойдаланади. Тан олиш керак, бу маконда фаолиятимиз ва ҳаётимизда фойда келтирадиган талай манбалар бор. Фақатгина улардан унумли фойдаланиш кўникмаси эгалланса, бас. Аммо масаланинг яна бир томони борки, у кишини огоҳликка чорламай қолмайди.



беш йилдан саккиз йилгача озоқликдан маҳрум қилиш жазо чораси қўлланилади.

Соҳтани аниқлаш мумкинми?

— Тармоққа кириш учун барча фойдаланувчилар интернет ёки мобил операторлар рўйхатидан ўтади, — дейди дастурчи Миржалол Райшмов. — Шундан сўнггина глобал тармоқдан фойдаланишга рухсат берилади. Агар бйрон ноҳўя ҳаракат сезилса, рўйхатдан ўтказилган рақам орқали шакх аниқланади. Буну «Telegram» мессенжеру

Бугун интернетдан ўзининг ғаразли мақсадларида фойдаланаётганлар кам эмас. Шунинг учун дунёда ахборот технологиялари ва хавфсизлиги соҳасидаги жиноятчиликка қарши курашиш муаммолари тобора глобал аҳамият касб этмоқда. Хусусан, БМТ Бош Ассамблеяси, Европа Кенгаши, ШХТ, МДХ, Араб давлатлари лигаси ва бошқа ташкилотлар томонидан ахборот-коммуникация технологияларидан жинойий мақсадларда фойдаланишга қарши курашиш бўйича минтакавий ва халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган.

Хориждаги вазият қандай?

Статистик маълумотларга кўра, ҳозирги вақтда 7 миллиардга яқин инсон, ер юзи аҳолисининг 95 фоизи электр алоқасининг кўчма тармоқлари билан қамраб олинган. Кибержиноятчилик оқибатида йилига етказилган моддий зарар жаҳон ЯИМнинг 1 фоизини ташкил этади.

Ачинарлиси, дунё микёсидаги содир этилган кибержиноятларнинг 0,05 фоизи, яъни ҳар 200 тадан атиги 1 таси фож этилишига эришилмоқда. Бундан ташқари, 2019 йилда дунё иктисодиёти кибержиноятчиликдан кўрилган моддий зарар микдори тахминан 2 трлн. АҚШ долларига етган. 2020 йилда эса бу кўрсаткич 3 трлн. долларга етиши тахмин қилинмоқда.

Пластик карталар жиноят объектими?

Албатта, юқоридаги рақамлар барчаимизни огоҳликка чорлайди. Юртимизда ҳам ахборот технологиялари соҳасида жиноятчиликка қарши курашиш бўйича тезкор тадбирлар ўтказилмоқда. Хўш, улар самара беряптими?

— 2019 йил давомида ички ишлар органлари томонидан ахборот технологиялари соҳасида 140 дан ортққ жиноят рўйхатга олинган, — дейди ИИБ жсамоатчилик ва омавий ахборот воситалари билан алоқалар бошқармаси бошлиги Шоҳрух Ғиёсов. — Уларнинг аксарияти фуқароларнинг пул маблағларини

ўзлаштиришига қаратилган. Шу ўринда таъкидлаб ўтиш жоизки, деярли барча ҳолатларда жиноятчилар томонидан бир нечта, айрим ҳолларда бир неча ўнлаб сохта аккаунтлардан фойдаланилган. Шунга қарамай, 2019 йилда ушбу йўналиш бўйича умумий содир этилган жиноятлардан 77 фоизи фож этилган.

Хусусан, мазкур тоифадаги жиноятчилар ўз ноқонуний ҳаракатларини, асосан, «Facebook», «Одноклассники» ижтимоий тармоқлари ҳамда «Telegram» мессенжерларидаги оммавий гуруҳларда амалга оширишгани кузатилмоқда. Жиноятчилар фуқароларнинг банк пластик карталаридан пул маблағларини ўғирлашга уринган. Эътиборлиси, ноқонуний ҳаракатларни содир этаётган 1-2 нафар шахснинг жинойий фаолияти натижасида юзлаб фуқаролар жабрланган. Аммо уларнинг аксарияти катта микдорда зарар кўрмагани учун ички ишлар органлариға мурожаат қилишдан бош торттишди. Бу эса, ўз навбатида, бундай жиноятларнинг латент, яъни яширин амалга оширилишига сабаб бўляпти.

Жумладан, 2020 йил январь ойида бир нафар фуқаро кўлга олинди, унинг «Telegram» мессенжердаги оммавий гуруҳларда фуқароларнинг банк пластик карталаридаги пул маблағларини ўғирлашга қаратилган ҳаракатлари кузатилган. Натижада жами 493 нафар эҳтимолий жабрланган фуқаролар аниқланиб, ҳозирда уларнинг 30 нафардан зиёди ички ишлар органларига қону

Статистик маълумотларга кўра, ҳозирги вақтда 7 миллиардга яқин инсон, ер юзи аҳолисининг 95 фоизи электр алоқасининг кўчма тармоқлари билан қамраб олинган.

ний чора кўриш учун мурожаат қилган. Айна пайтда мазкур ҳолат юзасидан тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Жазо чораси қўлланиладими?

Жиноятга жазо муқаррар, албатта. Бу каби хатти-ҳаракатларни амалга оширганлик учун қонунчилигимизда жазо чоралари белгиланган. Чунончи, Жиноят кодексига компьютер техникаси воситалари ва ахборот технологиялари орқали ўзгалар моддий маблағини ўзлаштирган ёки ўғирлаган ҳолатларда қўлланиладиган қонуний жазо тури кўрсатилган.

Унга кўра, кодекснинг 168-моддаси фибрибарлик, яъни алдаш ёки ишончни суиистеъмол қилиш йўли билан ўзганинг мулкани ёки ўзганинг мулкига бўлган ҳуқуқни қўлга қиритиш компьютер техникаси воситаларидан фойдаланиб содир этилган бўлса, базавий ҳисоблаш микдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача микдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озоқликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Шунингдек, кодекснинг 169-моддасида ўғрилик, яъни ўзганинг мол-мулкани яширин равишда талон-торож қилиш компьютер тизимига рухсатсиз кириш орқали содир этилса,

мисолида кўрайлик. Ҳар ким мессенжерни ишлатиш учун ўзига тахаллус танлайди. Баъзида шулар орқали ҳам шахсни аниқлаш мумкин бўлади. Ҳозирда электрон почтага қизикари сарлавҳали спам хабарларни эъжнатини ҳолатлари ҳам кўп кузатилмоқда. Бунда электрон почта эаси келган «қизикарли» хабарни очиши биланоқ компьютер ёки мобил қурилма вирус билан зарарланади. Вирус тарқатувчилар эса шахсий маълумотларни қўлга қиритиб, катта фойда кўришади.

Бугунги тезкор замонда сохта, яъни фейк хабарлар кўп. Улар одамларни чалғитаётгани ҳам ҳақиқат. Тарқатувчилар эса ўз мақсадларига эришишмоқда: адаштиради, чалғитади, омма фикрини бошқаради. Афсуски, баъзида бундай ахборотларнинг урчиши жамиятда ваҳимали кайфият пайдо бўлишига олиб келиши мумкин. Аслида фейкни аниқлаш имкони борми? Албатта бор, фактчекнинг (фактларни текшириш) бизга ёрдам беради. Бунда мавжуд факт ва воқелик ўртасидаги номуносиблик аниқланади. Манбани яхшилаб ўрганиш, хабарни охиригача ўқиш, ҳаволаларни текшириш, саналарга эътиборли бўлиш рости ёлғондан ажратишда кўл келади.

Садоқат МАХСУМОВА
«Mahalla»

ЎҚИНГ, БУ — ҚИЗИҚ!

ВАҲИМАНИ КЎЗЛАГАН ФЕЙК ЎЗИ НИМА

Фейк – (инглизча) сохта, қалбаки деган маъноларни англатади. Ҳақиқатга жуда ўхшаб кетадиган ёлғон хабарлар, махсус дастурлар орқали ўзгартirilган фотосуратлар, монтаж қилинган видеороликлар, ижтимоий тармоқларда бошқа шахслар (одатда машҳур инсонлар) номидан очилган ёлғон аккаунтлар фейкларга мисол бўла олади. Статистикага кўра, 2018 йилда эълон қилинган фейк материаллар сони 32 фоизга ортган. Бу кишиларнинг расмий ахборот манбаларига бўлган ишончи 32 фоизга тушиб кетганини англатади.

...Яқинда пойтахтимизнинг гавжум кўчаларидан бирида мен кетаётган машина билан кичик йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлди. «Lasetti» ва «Nexia» тўқнашувда иккинчи машинанинг кузов қисмига озроқ чизиқ тушди. Йўл ўртасида содир бўлган ҳодиса маълум муддат бошқа машиналар қатновига ҳам таъсир кўрсатмай қолмади. Ҳайдовчидан «Машиналарни четга олсак бўлмайдими, ҳаракатга ҳалақит беряпмизку?», деб сўрасам: «Йўл ҳаракати хавфсизлиги ҳодими келмагунча машиналарни жойидан қўзғатиш мумкин эмас», деди...



учун суғурта ташкилотига мурожаат қилишда ЙТХ фактини мустақил равишда қайд этиш ва автохалокат жойини тезда тирбандликларни юзага келтирмай бартараф этишга шароит яратди.

«Европротокол» қандай ҳолатларда қўлланилади?

— «Европротокол» тамойилини ЙТХда фақат иккита транспорт воситаси қатнашган бўлса, ҳайдовчилар, йўловчилар ёки пиёдаларнинг ҳаёти ва соғлиғига зарар етказилмаганда, шунингдек, ЙТХ иштирокчилари транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш полисига эга бўлган ҳолатларда қўллаш мумкин, — дейди А.Муродов. — Давлат дастурига биноан, бу тизим жорий йилнинг декабрь ойидан ҳаётида татбиқ этилади. Айни пайтда керакли ҳужжатлар тайёрланмоқда. Табиийки, янгича тизим мавжуд айрим қонун ҳужжатларида ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш заруратини юзага келтиради. Бу бўйича ҳамкор ташкилотлар билан бирга жадал сурабди иш олиб борилапти.

«Европротокол» тизимини жорий этиш ортқча овозагарчиликлар билан бирга, ЙТХ сабабли йўлларда тирбандлик бўлишининг ҳам олдини олади. Бу эса, ўз навбатида, бошқа ЙТХларнинг ҳам олди олинадиган гап. Бир сўз билан айтганда, шу каби халқаро тажрибага асосланган янгича тизим ва тамойиллар, албатта, халқ манфаатидан келиб чиққан ҳолда соҳа фаолияти шифофлигини ошириш, тараққий топтириш мақсадида ишлаб чиқилмоқда.

Санжар ЭШМУРДОВ
«Mahalla»

ЙТХ: Расмийлаштириш қачон соддалашади?

«ЕВРОПРОТОКОЛ» ТАМОЙИЛИНИ ЙТХДА ФАҚАТ ИККИТА ТРАНСПОРТ ВОСИТАСИ ҚАТНАШГАН БЎЛСА, ҲАЙДОВЧИЛАР, ЙЎЛОВЧИЛАР ЁКИ ПИЁДАЛАРНИНГ ҲАЁТИ ВА СОҒЛИҒИГА ЗАРАР ЕТКАЗИЛМАГАНДА, ШУНИНГДЕК, ЙТХ ИШТИРОКЧИЛАРИ ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ЭГАЛАРИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТА ҚИЛИШ ПОЛИСИГА ЭГА БЎЛГАН ҲОЛАТЛАРДА ҚЎЛЛАШ МУМКИН

Дарҳақиқат, амалдаги қонунчиликка кўра, ЙТХ содир бўлганда ЙХХ ҳодими келгунча машиналарни жойидан қўзғатиш мумкин эмас. Суғурта тўловини олиш учун эса ҳодиса натижасида маъмурий ҳукукбузарлик содир этганлик тўғрисидаги баённомани расмийлаштириш мажбурий ҳисобланади. Бу ҳолат, албатта, ЙХХ ҳодимларининг ортқча овозагарчилиги, ҳайдовчиларнинг эса бюрократия, қоғозбозлик оқибатида вақтининг ҳавога учинишига сабаб бўлмоқда.

Айниқса, бундай вазият кичик зиён қўрилган ЙТХда кўп бор кўзга ташланапти. Натижада инспекторлар ўз вазифалари, яъни қондабузарликларнинг олдини олишга, ё бўлмаса, жиддий кўринишдаги ЙТХларга алоҳида эътибор қарата олишмапти. Бундай муаммоларни соҳага замонавий компьютер технологиялари, жаҳон тажрибасидан фойдаланган ҳолда янгича механизм ва усулларни татбиқ этиш орқали ҳал қилиш мумкин.

Қайд этиш керак, кейинги йилларда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашга қаратилган сайёҳ-ҳаракатлар натижасида ҳайдовчиларга қатор қулайликлар яратилмоқда, жараёнларнинг шифофлиги таъминланиб, ҳайдовчи ва инспекторнинг ўзаро муносабатларида коррупцияга олиб келадиган сабаблар ва шароитлар камайтирилди. Шу йўналишдаги янгиликлар сирасига «Бодикамера»лардан фойдаланишни йўлга қўйилгани, Мирзо Улуғбек тумани тажрибаси асосида электрон баённомалар тузиш амалиёти жорий этилаётганини алоҳида таъкидлаш керак.

2020 йилги Давлат дастурига биноан, Ўзбекистонда йўл-транспорт ҳодисаларини расмийлаштиришнинг «Европротокол» тамойилларига асосланган соддалаштирилган тартибни жорий этиш режалаштирилмоқда. Бу айнан юқорида қайд этилган муаммони бартараф этиш йўлидаги амалиётдир.

Ортқча бюрократияга чек қўйиладими?

Хўш, «Европротокол» тамойили фаолиятга қандай енгиллик, қулайликларни тақдим этади? Бу тизим қачон тўлиқ амалиётга татбиқ қилинади?

— Статистик маълумотларга кўра, республикада йилига ўртача 9-10 мингдан ортқч ЙТХ содир бўлади, — дейди ИИБ ЙХХ Бош бошқармаси мутахассиси Азизхон Муродов. — Ҳусусан, 2020 йилнинг январь-февраль ойларида 802 та шундай ҳолат содир бўлган. Қайд этиш керак, ушбу ҳодисаларнинг аксарияти бошқа иштирокчиларга жиддий зарар етказмаган. Бироқ уларнинг ҳар бирига алоҳида баённома тузиш ҳодимларнинг ҳам, ҳайдовчиларнинг ҳам кўп вақтини олмақда. Тартибга кўра, бундай ҳолатда, аввало, ЙХХ ҳодимлари чақирилади, шундан сўнг ҳодим томонидан ЙТХ схемаси ва баённома тузилади. Кейин ЙТХнинг барча иштирокчилари алкоголь истеъмол қилганлик ёки бошқа мастлик аломатларини аниқлаш учун тиббий кўрикдан ўтказилади. Автохалокатнинг асосий ҳолатлари кўрсатилган баённома тузилади, унга ҳай-

довчилар ва гувоҳлар берган тушунтириш хатлари илова қилинади. Бу кейинчалик судга бориб, иш яна бир неча ҳафтагача чўзилиб кетиши мумкин. Шу боис аҳамиятлик даражаси паст бўлган йўл-транспорт ҳодисаларига хориже тажрибаси асосида «Европротокол» тизими, яъни ЙТХларни инспекторларсиз соддалаштирилган тартибда расмийлаштириш амалиёти ҳаётига татбиқ этилиши режалаштирилмоқда.

ЙТХ ҳақида хабар беришнинг ягона европача шакли — «Европротокол» автохалокат

ҳолатини тавсифловчи шакллар тўпламидан иборат бўлади. Яъни бунда ЙХХ ҳодими чақирилмайди ва маъмурий баённома тузилмайди. ЙТХ ҳақидаги маълумотлар унинг иштирокчилари томонидан ёзма, сураб ва видео материаллар орқали тайёрланади ҳамда суғурта компанияларига тақдим этилади. Ушбу тизим ЙТХ иштирокчиларига зарарни қоплаш масаласини керакسىз материал ва ортқча вақт ҳамда харажатларсиз ҳал қилишга имкон беради. Бу эса, ўз навбатида, ҳайдовчиларга компенсация олиш

ДАРВОҚЕ...

Автохалокатлар қайси мамлакатда кўп содир этилади?

«Фалокат оёқ остида» деб бежиз айтишмайди. Йўл-транспорт ҳодисалари бунга айни мисолдир. Бонси ҳеч бир инсон уйдан бу балога йўлиқиш учун чиқмайди. Аммо кўп ҳолларда бу ҳодисалар у ё бу кишининг йўл қондаларига амал қилмагани сабаб вужудга келади. Ё бўлмаса, бунга ўша ҳудудда йўл-транспорт хавфсизлиги тўлақонли йўлга қўйилмагани ҳам сабаб бўлиши мумкин. Келинг, дунёдаги энг кўп ЙТХлари содир бўлувчи давлатлар билан танишамиз.

— Ҳиндистон — ушбу мамлакатда ҳар соатда 17 киши ғилдираклар остида нобуд бўлади. Бу йилга 150 минг кишини ташкил этади. Транспорт ҳодисаларининг 84 фоизи ҳайдовчиларнинг айби билан бўлади. Ҳиндистон йўлларида юк филлари, сигирлар, аравалар ва автомобиллар каби турли уловларни учратиш мумкин. Айниқса, бу ерда сигирлар туфайли ЙТХлар кўп содир

бўлади. Чунки улар муқаддас ҳисобланади ва йўлнинг исталган қисмида ҳаракатланиши мумкин. Статистик маълумотларга кўра, йилига 500 нафар одам сигирлар туфайли содир бўлган ЙТХдан вафот этишади.

— Хитой — бу ерда йилига 58 мингдан 160 мингга яқин киши ЙТХ оқибатида вафот этади. ЙТХларининг асосий қисми малакасиз ҳайдовчилар туфайли юзага келади. Чунки бу ерда гувоҳномасиз ва ҳайдовчилик гувоҳномасини сотиб олиб, автомобиль бошқарувчилар кўпчиликини ташкил этади.

— АҚШ — океанорти давлатида йилига 38 минг киши ЙТХ туфайли ҳаётдан эрта қўз юмади. Бундай фалокатлар, асосан, камарларни тақмаслик ва маст ҳолатда рулга ўтириш оқибатида юзага келади. Тадқиқотларга кўра, америкаликлар камарларни тақишга энг эринчоклик қиладиган халқлардан бири.

Ипотека бўйича бошланғич бадал ва фоизларнинг бир қисми Давлат бюджетидан қоплаб берилади.

ЖИНОЯТЧИЛИКНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШДАГИ ЯНГИ ТИЗИМ ҚАНЧАЛИК САМАРАЛИ?

2019

йилда Бухоро вилоятида 179 та маҳаллада умуман жиноят содир этилмади. 170 та маҳаллада ўтган йилга нисбатан жиноятлар сони камайган бўлса, 86 та маҳаллада бу нисбат барқарор сақланди. Яна 109 та маҳаллада жиноят сони ошди.

Рақамлар нисбати аввалги йилларга нисбатан анчайин ижобий кўриниш олган. Аммо гап жиноятчилик, умуман, ҳудуд хавфсизлиги, ижтимоий муҳит барқарорлиги ҳақида кетар экан, бунда битта бўлса ҳам жиноятнинг содир этилиши анчайин ташвишланарли ҳолдир.

– Вилоятда 2019 йил содир этилган жиноятларни бирма-бир таҳлил этиш жараёнида агар ўз вақтида астойдил ҳаракат қилинса, 294 та жиноятнинг маҳалла шароитида олдини олиш мумкинлиги аниқланди, – дейди вилоят маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаси бошлиғи ўринбосари Жонибек Болтаев. – Лемак, кўришиб турибдики, айнан биз, соҳа вакиллариининг ўз вақтида йўл қўйган эътиборсизлигимиз тўғрисида ушбу жиноятлар содир этилди. 294 нафар киши айнан биз, масъуллар тўғрисида жиноятчи, деган тамга олди...

Айрилганни айик ер...

Маҳалла азалдан жамиятда катта оила сифатида эътироф этиб келинган. Аҳолининг дарди ҳам, қувончи ҳам, ташвиши ва яхши кўни ҳам маҳаллада бўлган. Эзгу ишлар эътирофи ҳам, бирор қилмиш ҳисоби ҳам маҳаллада муҳокама қилинган.

Аммо ўтиш даврининг маълум вақтларида маҳалладаги ана шу институт маълум маънода парокандаликка учради. Маҳалла раиси ташкилий ишлар, ижтимоий химоя масаласида, профилактика инспектори жиноятчилик масаласида, хотин-қизлар бўйича мутахассис оила масалаларида алоҳида йўл тутди. Масала ечими бир нуқтада бирлашган вақтда эса сансалорлик бошланди. Барчаси алоҳида ташкилот бўлгани учун бири-бирига бўйин бермади. Битта бинода жойлашган бўлишса-да, бари ўзини «катта» олиб, бири бошқасининг хонасига «кичрайиб» боришни ўзига эп билмади.

Натижада одамларнинг «каттаруви» иш натижаси самарадорлиги кичиклашиб, сўзлар майдалашувига олиб келди. Ютказган эса, аҳоли, жамият бўлди.

Президентимизнинг жорий йил 18 февраль кўни «Жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, маҳалла институтини янада қўллаб-қувватлаш, оила ва хотин-қизлар билан



ишлаш тизимини янги даражага олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ҳамда «Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида»ги қарори асосида эндиликда маҳалла, профилактика инспектори, оила масъулларининг бир яхлит тизим остида қайта иш бошлаши эса бугунги кунда тизимда йиллар мобайнида тўпланиб қолган муаммоларни ҳал қилиш борасида қабул қилинган энг муҳим ҳужжатлардан бири бўлди.

Янги кўрсаткичлар таҳлили нима дейди...

Таҳлилларга кўра, 2020 йилнинг ўтган 2 ойи мобайнида вилоятда содир этилган жиноятлар 87,20 фоизга (164/307), жиноят қилдируви йўналишидаги жиноятлар 90,22 фоизга (92/175) кўпайган бўлса-да, оғир, ўта оғир турдаги қотиллик ва талончилик жиноятлари содир этилишига йўл қўйилмади. Вилоятдаги 544 та маҳалланинг 84,7 фоизда (461 та) умуман жиноят содир этилмаган бўлса, 15,3 фоизда (83 та) жиноятлар содир этилиб, уларнинг 10,7 фоизда (58 та) жиноятлар ошгани кузатилди.

Хотин-қизлар иштирокидаги жиноятлар 5 фоизга (40/38) яхшиланиб, улар томонидан содир этилган ўғрилиқ жиноятлари 75 фоизга (8/2) камайишига эришилди. Жиноятда иштирок этган хотин-қизлар сони 37,83 фоизга (37/23) камайган бўлса, вояга етмаган қиз болалар томонидан жиноят содир этилишига йўл қўйилмади.

Бирок олиб боришган профилактик тадбирларга қарамадан, вилоятда ёшлар томонидан (18-30 ёшдаги) содир этилган жиноятлар 50,7 фоизга (67/101) кўпайиши кузатилмоқда.

Тан жароҳати етказиш билан боғлиқ бўлган жиноятлар эса 70,83 фоиз-

га (7/24), шундан оила-турмуш муносабатлари доирасида содир этилганлари 50 фоизга (2/4) кўпайишига йўл қўйилди.

АФСУСКИ, ТАҲЛИЛЛАР ЖИНОЯТЧИЛИК ЖИЛОВИНИ ТЎЛИҚ ҚЎЛГА ОЛИШДА МАҲАЛЛА РАИСЛАРИ, ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИ БИЛАН БИРГАЛИҚДА ҲАНУЗГАЧА ХАЛҚЧИЛ, ФУҚАРОЛАРНИНГ ЧИНАКАМ ЁРДАМЧИСИГА АЙЛАНИШИГА УЛГУРМАГАНИНИ КЎРСАТМОҚДА.

Бу эса, албатта, соҳа вакиллариининг янги тизимга ҳали мослашиш жараёнида эканини кўрсатади. Негаки, жамоат хавфсизлигини таъминлашда давлат ҳокимиятининг ҳар бир органи, фуқаролик жамияти институтлари, қолаверса, ҳар бир фуқаронинг ўрни ва иштироки муҳим аҳамиятга эга.

– Президентимиз фармони асосида профилактика инспекторларидан бошқа давлат органлари ваколатларини тақдорловчи 13 та ортиқча вазифанинг олиб ташлангани, профилактика инспекторлари 5 йил муддатга тайинланиши ва бошқа имтиёз ва устуворликлар соҳа ходимларининг ўз ишига нисбатан иштиёқини бир

неча баробарга оширди, – дейди Ж.Болтаев. – Албатта, энди шу эътиборга муносиб бўлиш учун ҳам профилактика инспекторлари ва маҳалла раисларининг ҳамкорликдаги ишларини «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойили асосида ташкил этишга алоҳида эътибор қаратишлари зарур.

Режалар белгилаб олинди

Бугунги кунда ҳар бир маҳаллада содир этилаётган, фуқароларнинг мулк ва соғлиғига тажовуз қилишга қаратилган жиноятларнинг олдини олиш борасида аниқ ва мақсадли чора-тадбирлар белгиланиб, алоҳида «йўл харита»лари тузилди.

664 нафар оила-турмуш муносабатлари доирасида ҳуқуқбузарлик содир этган, 3974 нафар спиртли ичимлик истеъмол қилишга ружу қўйган, 135 нафар гиёҳвандликка чалинган шахсларнинг манзилли рўйхатлари шакллантирилиб, уларнинг ҳар бирига 3 нафардан маҳаллада алоҳида ҳурмат-эътиборга эга, тажрибали ва обрўли фуқаролардан мураббийлар бириктирилган ҳолда профилактик тушунтириш ишлари олиб борилмоқда.

Маҳалла ҳудудида содир этилган ҳар бир жиноят кенг жамоатчилик иштирокида муҳокама қилиниб, уларга имкон бераётган шарт-шароитларни бартараф қилиш чоралари кўриб борилмоқда.

Ўғрилиқ жиноятларининг олдини олиш борасида маҳалла фуқаролар йиғинида ташкил этилган Жамоатчилик назорати масканида жамоатчилик вакиллари, маҳалла фаоллари томонидан куну тун навбатчиликлар ташкил қилиниб, ҳар бир кўча, корхона ва ташкилотларда тунги қорувликлар қучайтирилган ҳолда «Фидокор ёшлар»дан иборат қўшимча патруллик йўналишлари ташкил қилинди.

Аҳолининг хушёрлигини ошириш, шахсий мулкига бўлган эътиборни қучайтириш мақсадида профилактика инспектори, маҳалла фуқаролар йиғинлари раиси ва бошқа жамоатчилик вакиллариининг ижтимоий тармоқлар, телеграм бот каналларига бирлаштирилган ҳолда содир этилган ҳар бир ўғрилиқ жиноятлари эътиборларига етказиб борилиб, бунда фуқароларнинг хушёрликка чақириш чоралари кўриб бориш амалиёти жорий этилди.

Тан жароҳати етказиш билан боғлиқ бўлган, айниқса, оила-турмуш муносабатлари доирасидаги жиноятларнинг олдини олиш бўйича мазкур йўналишда ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларнинг рўйхатлари шакллантирилиб, уларнинг оиласидаги муаммолар жойларга борган ҳолда ҳал қилиб бериш чораларини кўриш амалиёти йўлга қўйилди.

Бу эса маҳаллаларда барқарор ижтимоий муҳитни таъминлаш, «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойилини самарали таътиб этишда муҳим аҳамият касб этади.

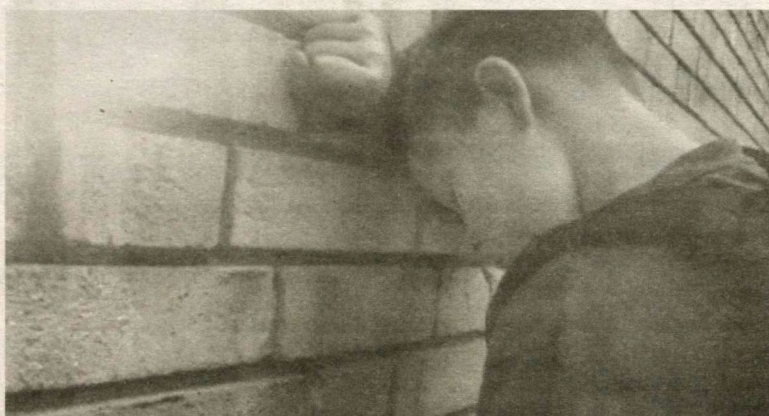
Ақбар РУСТАМОВ
«Mahalla»

Сирдарё вилоятида ихтисослаштирилган савдо-логистика терминали қурилади.

Ўз жонига суиқасд баҳорда кўпаяди. Нега?

Бундай ижтимоий муаммонинг умумий жиҳатлари — иродаси бўш, сабр-қаноатга ўрганмаган, шукр қилишни билмаган одамлар ўткинчи ҳиссиёт таъсирида муаммолар чорасига ўлим орқали тадбир топади

...Оиланинг тўнғич фарзанди — эндигина 19 баҳорни қарши олган ўсмир йигит ўз жонига қасд қилди. Фарзандининг жонсиз танасини биринчи бўлиб кўрган она фарёд чекди. Қисқа фурсатда бутун қишлоқ аҳли бу мудҳис хабардан бир қалқиб тушди. Негаки, намунали оиланинг фарзанди бўлган йигитдан ҳеч ким бундай ҳаракатни кутмаганди. Бу ҳолатга ҳар ким ҳар хил сабабларни кўрсатди, бироқ ҳар не бўлганда ҳам, бир ёш йигит бу оламни эрта тарк этди...



Дарҳақиқат, инсоннинг бундай йўлни танлаши нафақат кўнгилсизлик, балки фавқуллоҳда ҳолат сифатида ҳам барчамизда ачинади, афсус-надомат ҳиссини уйғотади. Унинг рўй бермаслигини истаймиз, нисмалар сабаб бўлиши ҳусусида ўзимизча «ташхис» кўямиз. Аммо бу аксарият вазиятларда жумбоқлигича қолаверади.

Олимларнинг айтишича, бундай ижтимоий муаммонинг умумий жиҳатлари — иродаси бўш, сабр-қаноатга ўрганмаган, шукр қилишни билмаган одамлар ўткинчи ҳиссиёт таъсирида муаммолар чорасига ўлим орқали тадбир топади. Бу ҳолатнинг юз беришига ўзaro жуда яқин (ота-она ва фарзанд, эр-хотин, дугона, қайнона билан келин) кишиларнинг бир-бирини тушунмай, дилини огритиб қўйиши, дағаллиги, ноўрин иззат-нафсига тегиши, қадр-қимматини ерга уриши ҳам сабаб бўлиши мумкин. Ўсмирлар ўртасида ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари эса, аввало, оилада маънавий муҳитнинг етарли эмаслигига бориб тақалади.

Дунё мамлакатларида суицид ҳолати қандай?

Ўзбекистонда-чи?

Статистик маълумотларга кўра, дунё бўйича ҳар 100 минг аҳолига тўғри келадиган суицид ҳодисасидан 24 таси эркаклар, 6,8 таси аёллар билан юз берар экан. Республикада эса бу кўрсаткич мос равишда 2,1 ва 1 тани ташкил этади. Суицид мамлакатнинг ижтимоий ҳолатини акс эттирувчи объектив ва муҳим кўрсаткичлардан бири эканидан келиб чиқиб, Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти томонидан унинг уч хил даражаси қабул қилинган. Биринчиси, ҳар 100 минг аҳолига тўғри келадиган 10 тагача ҳолатда паст, иккинчиси 10-15 тани ташкил этувчи ўртача, ниҳоят учинчиси, энг юқори ёки ташвиш уйғотувчи 20 тадан кўп ўлимни акс эттирадиган даражалардир.

— Россия, Украина, Венгрия, Болтиқбўйи мамлакатлари, Финляндия, Швеция, Дания, Германия, Австрия, Швейцария ўз жонига қасд

бўлган ҳолатлардан бирига айланиб бормоқда. Хусусан, 2018 йилда 2 минг 278 та суицид ҳолати содир этилган бўлиб, энг юқори кўрсаткич Самарқанд (304 та), Тошкент (295 та), Фарғона вилоятлари (223 та) улусига тўғри келди. Бу эса мазкур ҳудудларда аҳоли онгида маънавий-маърифий, ҳуқуқий, диний тушунчаларни кенгроқ шакллантириш бўйича тарғибот-ташвиқот ишлари етарли даражада эмаслигини кўрсатади.

Ўз жонига қасд қилиш фаслга боғлиқми?

Суицид жамият барқарорлигига таъсир қилувчи негатив муаммо экани ҳеч кимга сир эмас. У сайёрамизнинг турли бурчакларида хилма-хил кўринишларда амалга оширилади. Қузатишлар бу нохуш воқеа йилнинг бошқа фаслларида нисбатан айнан баҳор ойларида кўпроқ учрашини кўрсатади. Хўш, суицидентга нима учун баҳор фасли «қулай» бўлиб тузолади?

— Баҳор мавсумий тушкунликнинг қучайган даври ҳисобланади, — дейди психология фанлари доктори Умарали Қодиров. — Об-ҳаво ўзгариб, кунлар исини, организмнинг «илик узлиди» даврига қийин мослашиши инсон руҳиятида зуриқтиш туғдиради. Америкалик олим Томас Эллиот суициднинг энг кўп миқдори айнан апрель ойига тўғри келишини қайд этган. Иссиқдан сақланиб, яъни ёзда кунга ўтишида нима учун организм осон мослашади? Чунки ёзда тана зарурий витаминлар ва қўши нурига тўйинган, захирали гамлаб олгани боис руҳий-ҳиссий мувозанатни бир маромда сақлаш одамда осонроқ кечади.

Агар шахс депрессия ҳолатига тушган бўлса, баҳорнинг ўзгаришчан ҳавоси унинг руҳиятини яна ҳам қучлироқ зуриқтиради. Бундай кезде шахс ўзига нисбатан қарама-қаршиликни ҳазм қила олмайди.

Австрия олимлари қуёш нури ва ўз жонига қасд қилиш орасидаги боғлиқликни ўр-

МАНЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

Ер юзиди ҳар йили 1 миллион одам ўз жонига қасд қилади. Бу ўртача ҳар 100 минг кишига 16 та кўнгилсиз ҳодиса тўғри келишини ёки ҳар 40 лаҳзада бир инсоннинг ҳаёт билан видолашувини билдиради.

берган воқеа-ҳодисалардан, қарама-қаршилик ёки зиддиятлардан таъсирланиб, бундан фожаия ясаеса, яъни ўз жонига қасд қилса, Яратганининг ҳам, жамиятнинг ҳам олдида қатта гуноҳ қилган ҳисобланади.

— Аллоҳ таоло бандасига омонат қилиб берган жон — тирикликни фақат Ўзи хоҳлаган пайтда қайтариб олади, — дейди Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ислам цивилизацияси маркази илмий ҳодими Соҳибжон Зокиров. — Жонни банданинг ўзи олишга ҳаракат қилиши — қатта гуноҳ ва Яратганининг тақдирига нисбатан норозилик, бошқача айтганда, Аллоҳга ширк келтиришдир. Бу қатъий мавзуда Пайгамбаримиз (с.а.в.) шундай деганлар: «Ким ўзини ўзи бугиб ўлдирса, дўзахда ҳам шу хил азобга қолади ва ким ўзини тиг билан ўлдирса, дўзах

Статистик маълумотларга кўра, ҳар 100 минг аҳолига тўғри келадиган суицид ҳодисасидан 24 таси эркаклар, 6,8 таси аёллар билан юз берар экан.

ганишган. Тадқиқот натижаларига кўра, суицид қуни ёки суицидга қадар 10 кун қуёшли об-ҳавода кўп бўлиш ўз жонига қасд қилиш эҳтимолини оширар экан. Тахминларга кўра, офтоб нурунинг организмда гормон ишлаб чиқилиши жараёнини фаоллаштириши ёки ультрабинафша нурулар, қуёш радиациясининг руҳиятга таъсири айрим қийинчиликка дош беролмайдиган шахслар сабр қосасини тўлдириб юборган охириги томчи вазифасини бажариши мумкин.

Суицид — Аллоҳга ширк келтиришдир

Яратганининг мўъжизаси туфайли одамзотга жуда кўп неъматлар туҳфа қилинганки, санаб саногига ета олмай-сиз. Шубҳасиз, уларнинг энг қимматлиси — тирикликдир. Инсон дунёга келиб, умргузаронлик қилар экан, Аллоҳ таолонинг жамийи моддий-маънавий неъматларидан баҳраманд бўлади. Мабола, у рўй

оловида ҳам худди шундай азобга қолади» (Имом Бухорий ривояти). Демак, имонли киши ҳаётда ҳеч қачон тушкунликка тушмаслиги, балки ҳар қандай ҳолатда яхшиликдан умидвор бўлиб, мазмуни умр кечириб ўтиши мақсадга мувофиқдир.

...«Ҳаёт гўзал, ҳаёт мароқли, шунинг учун эркак кўнгил шод» дея шетёр битган эди ҳасос ўзбек шоирларидан бири. Азалий ва абадий ҳақиқат бўй кўрсатиб турибди бу мисрада. Майда-чуйда, арзимас муаммолар қаршисида довлдираб қолаётган фарзандларимизнинг, турли ёшдаги юртдошларимизнинг суицидга қўл уриши, аввало, ота-оналарни, маҳалла фаолларини, ҳуқуқ-тартиб органлари вакилларини воқеа рўй бермасидан аввал оқилона иш тутишга, кенг кўламадаги тарбиявий-маърифий ишларни қилишга ундаши лозим.

Хўш, сиз бунга нима дейсиз, азиз маҳалладош?

Хулқар КУЗМЕТОВА
«Mahalla»

ДАРВОҚЕ...

Суицидология фани — индивид феъл-атвори, унинг руҳий кечинмалари, фожавий ҳаётини ўрганувчи фан сифатида вужудга келган. Ушбу фан мутахассислари ўз жонига қасд қилишнинг илмий-назарий асослари, хавф омилларини, ижтимоий-демографик жиҳатлари — жинс, ёш, оилавий муҳит, касбий ҳолат, тиббий ва индивидуал хусусиятларини ўрганади.

қилиш энг кўп қайд қилинадиган давлатлар сирасига қиради, — дейди Ички ишлар вазирлиги Академияси «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси» кафедраси бошлиғи ўринбосари Алишер Муродов. — Бу борадаги энг яхши кўрсаткич эса Саудия Арабистони, Эрон, Ироқ, Бахрайнда бўлиб, уларда бу ҳодиса деярли рўй бермайди. Ўзбекистон гарчанд суицид кам тарқалган мамлакатлар қаторида қирса-да, (ҳар 100 минг аҳолига 5,8 та) кейинги йилларда у олдини олиш қийин

1990 йиллар бошидаги наркотик моддалар билан боғлиқ ҳолат ҳали кўпчилигимизнинг ёдимиздан кўтарилгани йўқ. Ўша пайтда турли жиноий гуруҳлар бир ёқда турсин, аҳоли хонадонларида наша, кўкнор каби ўсимликлар муаммоларсиз етиштирила бошланганди. Давраларда гиёҳванд моддалар чекиш одатий ҳолга айланди. Наркомания натижасида келиб чиқадиغان оғир жиноятлар сони кескин кўпайиб кетди. Яхшики, кейинги даврларда ҳуқуқ-тартибот органлари томонидан иллатга қарши очилган «уруш» тезда самарасини берди. Вазият қўлга олинди. Аммо яқинда аҳоли орасида Ўзбекистонда наша етиштиришга рухсат берилгани тўғрисидаги миш-мишлар тарқалгани ҳам сир эмас. Хўш, бу ҳақиқатга нечоғли мос? Мавзу юзасидан Ички ишлар вазирлиги матбуот хизмати раҳбари Шохрух Ғиёсов билан суҳбатлашдик.

НАША ЭКИШГА РУХСАТ БЕРИЛДИМИ?



Наша эккан жиноий жавобгарликка тортилади

— Мамлакатимиз Жиноят кодексига мувофиқ, тақиқланган экинларни, яъни кўкнор ёки мойли кўкнор, каннабис ўсимлиги ёхуд таркибида гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар бўлган экинларни қонунга ҳилоф равишда экиш ёки етиштириш тақиқланган, — дейди Ш. Ғиёсов. — Бундай ҳаракат базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. Жиноят ўртача катталиктидаги экин майдонида содир этилган бўлса, фуқаро беш йилгача озодликдан маҳрум қилиниши мумкин. Катта майдонларда гиёҳванд ўсимлик етиштирган кимса эса беш йилдан ўн йилгача қамалади. Шунга қарамай, тиббиёт, фармацевтика мақсадларида фойдаланиш учун давлат қорхоналари томонидан оз миқдорда юқоридаги ўсимликларни етиштиришга рухсат бор. Бу ҳам белгиланган қатъий назорат остида, ҳисоб-китоб билан амалга оширилиши мумкин.

Янги қонунда нима дейилган?

Шу билан бирга, Президентимиз томонидан жорий йил 17 март куни имзоланган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун билан юридик шахсларга каннабис — наша етиштиришга рухсат берилди. Эндиликда махсус лицензияга эга бўлган юридик шахслар наркотик ва психотроп моддалар етиштириш ва тайёрлаш билан

боғлиқ бўлмаган саноат мақсадларида каннабис етиштириши, импорт ва экспорт қилиши, қайта ишлаши, сақлаши, сотиши, сотиб олиши ва ташиш ҳуқуқига эга бўлади. Мазкур фаолият билан шуғулланиш ниятида бўлган юридик шахслар ҳукумат томонидан белгиланган тартибда лицензия олиши лозим. Албатта, мазкур ҳолат ҳам

**ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ
ВА ҚАТОР БОШҚА
ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ ОРГАНЛАРИ
ТОМОНИДАН ҚАТЪИЙ
НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИ.
ЭКИН МАЙДОНЛАРИНИНГ
АҲОЛИ ЯШАШ
ПУНКТЛАРИДАН УЗОҚДА
БЎЛИШИ, БЕЛГИЛАНГАН
ЗАРУР МИҚДОРДАН
ОШИБ КЕТМАСЛИГИ,
МАЙДОН АТРОФИНИНГ
ҲИМОЯЛАНИШИ ТАЛАБ
ҚИЛИНАДИ.**

Шубҳасиз, уруғлар, қўчатлар миқдори тўғрисидаги маълумотлар ҳам йиғиб борилади. Каннабис етиштирмакчи бўлган юридик шахслар олдида ўсимлик таркибидаги тетрагидроканнабинол гиёҳванд модда миқдори 0,2 фойздан ошмаслиги кераклигига оид шарт ҳам қўйилади.

Бу нима учун зарур?

Кейинги йилларда мамлакатимизда фармацевтика саноатини ривожлан-

тириш, аҳолини зарур дори-дармонлар билан таъминлаш борасида қатор ишлар олиб боришмоқда. Аммо ҳориждан келтириладиган дориларнинг нархи ҳамон баландлигича қоляпти. Бу ўринда таркибида гиёҳванд моддалар мавжуд бўлган дори воситалари киймати жуда юқори бўлиши ҳам табиий. Шу билан бирга, фармацевтика соҳасида фаолият олиб бораётган турли мақомдаги юридик шахслар шу пайтгача ўз эҳтиёжлари учун каннабис ўсимлигини етиштириш ҳуқуқига эга бўлмагани соҳа тараққиётини тўхтатиб турган жиҳатлардан бири экани ҳам сир эмас. Янги қонун мазкур ҳолатларга барҳам бериб, фармацевтика эҳтиёжлари учун каннабис етиштиришни тартибга солади. Айниқса, таркибида юқори миқдорда наркотик бўлган, тегишли идоралар текширувидан ўтмаган дориларнинг четдан кириб келишининг олди олинади.

Гиёҳванд дориларни кимлар сотаяпти?

Мамлакатимиз ички ишлар органлари томонидан гиёҳвандлик воситалари билан боғлиқ жиноятлар, айниқса, кучли таъсир қилувчи дори-дармонлар ва синтетик наркотик моддаларнинг республикамиз ҳудудига олиб кирилиши ҳамда тарқатилишининг олдини олишга қаратилган профилактик тезкор тадбирлар амалга ошириб келинмоқда. Мисол учун, жорий йил 16 январь куни Тошкент вилоятининг Ўртачирчиқ туманида ўтказилган тезкор тадбирда Фарғона вилоя-

ДАРВОҚЕ...

**Энг кўп наркотик
истеъмол қилувчи
мамлакатлар қайси?**

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг маълумотларига кўра, ҳозирда гиёҳвандлик иллати дунё бўйлаб ортиб бормоқда. Бу борада кўшни Афғонистон давлати хавотирга сабаб бўлувчи манбалардан бири бўлиб қоляпти. Бу мамлакатда кўкнори экинлари етиштириладиган майдонлар ҳамда опий наркотик моддасини ишлаб чиқариш ҳажми 2-3 баробарга ортган.

Афғонистонда етиштириладиган наркотик моддалар Эрон ва Туркия, Покистон ва Марказий Осиё орқали дунёга тарқалади. Айни пайтда дунёда энг кўп гиёҳванд моддалар истеъмол қилувчи инсонлар АҚШ ва Россия давлатларида истиқомат қилади.

тининг Қўқон шаҳрида яшовчи Н.Н. 54 миллион сўм эвазига 19 минг 790 дона «Трамadol» дори воситасини сотаётган вақтида ИИБ Жиноят кидирув бош бошкармаси ходимлари томонидан ушланди. Ҳудди шунингдек, 9 январь куни Бекobod туманида 56 ёшли шахс 5 литр сифимли елим идишга жойланган 319 грамм марихуана гиёҳвандлик воситасини 500 АҚШ долларига сотаётган вақтида қўлга олинган.

Жиноятчилар қўлидан бир тонна наркотик олиб қўйилди

Умуман, 2019 йил давомида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан ҳамкорликда ўтказилган кенг қамровли профилактик тезкор тадбирларда эса гиёҳвандлик воситалари билан боғлиқ 4611 та жиноий ҳолат аниқланиб, ноқонуний муомаладан 1 тоннага яқин гиёҳвандлик воситалари олиб қўйилган. Масалан, 2019 йил 6 ва 16 март кунлари Самарқанд вилоятида Тожикистон Республикасидан контрабанда йўли билан катта миқдорда гиёҳвандлик воситаларини республикамиз ҳудудига олиб ўтиб, сотиш ва тарқатиш билан шуғулланаётган 9 кишидан иборат уюшган гуруҳ «фаолияти» фош этилди. Жиноий гуруҳдан 2,4 килограмм героин, 25,7 килограмм опий гиёҳвандлик воситалари ашёвий далоли сифатида олинди.

Улугбек ИБОДИНОВ
«Mahalla»

Санитар тозалаш хизматлари ҳамма маҳаллада ҳам мавжуд эмас.

Табиат ҳақида гап кетганида, боболаримиз ўғитини ёд олиб, уларнинг сувга туфламагани, чумолига ҳам озор бермагани ҳақида сўзлаймиз. Лекин бевосита атроф-муҳит тозалигига етарлича эътибор бермаймиз. Маълумотларга кўра, ўрта асрларда Европа кўчаларидаги чиқиндилар оммавий касалликларнинг келиб чиқишига сабаб бўлган. XV асрга келиб шаҳар кўчаларини чиқиндилардан тозалаш масаласи кун тартибига қўйилган. Саноат асрига келиб эса шаҳарларда сув қувурлари пайдо бўлди. Бугун ҳам коронавирус сабаб дунё ахли оддий гигиена қоидалари, тозалик нечоғлик муҳим эканини теран ҳис эътипти.

Афсуски, юртимизда ҳам экологик муаммолар талайгина. Айниқса, санитар тозалик борасидаги ишларимиз ташвишланарли. Биргина мисол, ҳар йили 7 миллион тоннадан зиёд маиший чиқинди чиқади. Бироқ уларнинг атиги 19 фоизи қайта ишлашга йўналтирилган. Қурилишлар ва саноат жадал ривож топиб бориши натижа-сида чиқиндилар ҳажми янада кўпаймоқда. Қолаверса, ҳамма маҳаллада ҳам санитар тозалаш хизмати йўлга қўйилмаган. Бу эса соҳада туб ўзгаришлар вақти етганидан далолат беради.

Президент нега танқид қилди?

— Жорий йилнинг 6 март куни Президентимиз раислигида атроф-муҳитни асраш ва чиқиндиларни бошқариш тартибини такомиллаштириш масалалари бўйича ўтказилган йиғилишда соҳадаги ишлар танқидий таҳлил қилинди, — дейди Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раиси Шавкат Абдуразақов. — Жумладан, кундалик маиший чиқиндиларни бошқариш тизими мавжуд эмаслиги, яъни улар ўз вақтида олиб чиқилмаслиги, унинг қайта ишланмаслиги ва атроф-муҳитга салбий таъсирини камайтириш борасидаги ишларимиз қониқар-ли эмаслиги танқид қилинди. Шу боис қўмита тизимдаги барча ташкилотлар, айниқса, тоза ҳудуд тизимини такомиллаштириш, давлат-хусусий шерикчилик асосида маиший чиқиндиларни бошқариш бўйича вазифалар белгилаб берилди.

Йиғилишда аҳолига санитар хизмат кўрсатиш камровини 2021 йилда 100 фоизга етказиш, 221 та чиқинди полигонини санитария-экология талабига мувофиқлаштириш

зарурлиги белгиланди. Жорий йилда Тошкент, Самарканд ва Андижон вилоятларида, кейинчалик бошқа ҳудудларда қурилиш чиқиндиси полигонлари ҳамда чиқиндини қайта ишлаш лойиҳаларини ишга тушириш бўйича топшириқлар берилди.

Айни пайтда ана шу каби муҳим вазифалар ижросини бажаришга киришилган. Биргина мисол, Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида Маиший чиқинди полигонларини рекултивация қилиш ва полигонларни қуриш лойиҳаси доирасида амалий ишлар бажарилапти.

Европа тикланиш ва тараққиёт банки иштирокида амалга оширилаётган мазкур лойиҳа доирасида ҳудудлардаги мавжуд 41 та полигондан 33 таси

ДАРВОҚЕ...

Вазирлар Маҳкамасининг жорий йил 18 февралдаги тегишли қарори билан Экологик хавфсизлик тўғрисидаги умумий техник регламент тасдиқланди. Мазкур ҳужжат маҳсулотни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнида экологик хавфсизлигини таъминлашда мажбурий талабларни белгилайди. Ҳўжалик ва бошқа фаолият юритувчи объектларда маҳсулотларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ҳамда утилизация қилишда қўлланилаётган ёки қўлланиладиган жараёнлар Техник регламентнинг тартибга солиш объекти ҳисобланади.

рекултивация қилиниши ва замонавий талаблар асосида 8 тасини реконструкция қилиш, шу билан бирга, чекка ҳудудларда 23 та янги мини-полигонлар, 13 та чиқиндиларни қайта юклаш станциялари, 8 та чиқиндиларни компост қилиш жойлари, 8 та чиқиндиларни саралаш ускуналарини ўрнатиш учун 180 млн. АҚШ долларини миқдорда кредит маблағларини ажратиш кўзда тутилган.



ҲАР ЙИЛИ 7 МИЛЛИОН ТОННАДАН ЗИЁД МАИШҲИЙ ЧИҚИНДИ ЧИҚАДИ. БИРОҚ УЛАРНИНГ АТИГИ 19 ФОИЗИ ҚАЙТА ИШЛАШГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН

— Чиқиндиларнинг катта улуғи пойтахтимизга тўғри келишини ҳисобга олиб, дастлаб Тошкент шаҳар маиший чиқинди полигонидagi ҳолатни жойига қиқиб ўргандик, — дейди Ш.Абдуразақов. — Ўрганиш давомида Тошкент вилояти Оҳангарон туманида жойлашган маиший чиқинди полигонининг санитар ҳолати қониқарсиз эканига гувоҳ бўлдик. Шу боис зарур чора-тадбирларни белгилаб олдик. Белгиланган вазифалардан келиб чиқиб, полигондаги чиқиндиларнинг таркиби ҳамда атроф-муҳитга келтираётган таъсирини ўрганиш ишлари олиб борилади. Макур ўрганиш натижасига кўра, чиқиндини қайта ишловчи корхоналарни жалб қилишни кўзлаганмиз.

Бу келгусида чиқинди полигонининг кенгайиб кетмаслигини таъминлайди. Умуман олганда, соҳага давлат-хусусий шерикчиликни кенг жорий этиш ижобий натижалар саноатини оширишга хизмат қилади. Шу сабаб республика шаҳарларида санитар тозалаш хизматларини кўрсатиб келаётган «Тоза ҳудуд» ва «Махсустранс» ДУКларни давлат-хусусий шерикчилик шарти билан тadbirkorлик субъектларига бириктириб беришни режалаштирганмиз.

Малакали кадрларсиз ҳеч бир соҳа ривож топмайди

Сир эмас, малакали кадрларсиз ҳеч бир соҳани ривожлантириб бўлмайди. Айнан ўз касбининг усталаригина маълум соҳада кескин ўзгаришлар қилади. Бугун экология соҳасида

ҳам кадрлар етишмаслиги кун тартибда турган масала ҳисобланади. Ҳўш, бу борада қандай ўзгаришлар кутилмоқда?

— Бир неча йиллар давомида бу соҳа учун кадрлар тайёрлашда муаммолар кузатишган, — дейди Инновацион ривожланиш вазирлиги матбуот хизмати раҳбари Назоқат Абдуқундузова. — Аниқ-тиниқ тизим йўқ эди ва бу ҳолат Президент томонидан адолатли ва қаттиқ танқидга учради. Шунингдек, давлат раҳбари илмий тадқиқотларни ташкил этиш ва соҳага янги инновацион технологияларни жорий этишда кадрлар тайёрлаш бўйича аниқ вазифалар белгилаб берди. Жумладан, университетларда экология факультетлари, соҳа учун алоҳида ихтисослаштирилган олий ўқув юртини ташкил этиш ҳақида кўрсатма берилди.

Таъкидлаш лозимки, бугунги кунга қадар моддий-техника база ва кадрлар етишмаслиги туфайли бу йўналишдаги илмий-тадқиқот ишларида лоқайдлик юзга келди. Шу боис бугунги куннинг долзарб вазифаси — соҳага мақсадли грантлар жалб этиш, уларнинг портфелини шакллантириш, янги технологияларни жорий этиш, чиқиндиларни йўқ қилиш бўйича кичик стартап лойиҳаларини амалга ошириш учун давлат-хусусий шерикчилигини кенгайтириш, соҳага ёш мутахассисларни жалб этиш ва хорижда стажировка ташкил этишдан иборат.

Конун устуворлиги таъминланиши зарур

Қурилиш соҳасининг кенгайиши, саноат ва тadbirkorликнинг қўллаб-қувватланиши натижасида чиқиндилар миқдори ҳам ошиши табиий. Масалан, ҳозир ҳавога ифлослантирувчи моддалар чиқариш ҳажмининг

60 фоизи ёқилғи-энергетика, 20 фоизи тоғ-кон ва металлургия соҳасига тўғри келмоқда. Бунини доимий назорат қилиш, конун устуворлигини таъминлаш зарур. Соҳада конун устуворлиги бўлмас экан, табиатга нисбатан беписанд қарашга тўла барҳам бериб бўлмайди. Аммо жойлардаги маъсулларнинг эътиборсизлиги оқибатида конун ҳужжатларининг бузилиш ҳолатлари кузатиляпти.

— Чиқиндиларни йиғиш, тизимли равишда уларни тегишли полигонларга олиб бориб қўйиш, утилизация қилиш, хавфсизлигини таъминлаш борасида қўллаб қўнғузариш ҳолатлари аниқланган, — дейди Ш.Абдуразақов. — Ёқилғи-энергетика, тоғ-кон ва металлургия соҳасидаги корхоналар томонидан ҳавога ифлослантирувчи моддалар чиқариш ҳолати танқидий таҳлил этилгани ҳам бежиз эмас. Шу боис бу борадаги назоратни янада кучайтириб, қўнғузариш ҳолатларини танқидий таҳлил қилишимиз. Шунингдек, маҳаллардаги аҳоли орасида тушунтириш, тарғибот ишлари олиб боришмоқда. Чиқиндиларни турига қараб олиб чиқиб кетиш учун жойларда 3-4 турдаги кичик контейнерлар ўрнатишга ҳам алоҳида эътибор қаратишган.

Бугун дунёнинг қўллаб-мамакатларида чиқиндига бўлган муносабат ўзгариб, унга қайта ишланувчи хомаш сифатида қаралмоқда. Юртимизда ҳам бу борадаги дастлабки ишлар бошланган. Айни пайтда эса соҳани янада ривожлантириш куннинг долзарб вазифаси бўлиб турибди. Бу вазифани адо этиш эса нафақат корхона ва давлат ташкилотларининг, балки ҳар биримизнинг бурчимиз ҳисобланади. Зеро, барчамиз табиатнинг бир бўлагимиз.

Боборовшан ҲОЗИДДИНОВ
«Mahalla»

Хусусий нотариал фаолиятни лицензиялаш бўйича давлат хизматларини кўрсатиш тартиби белгиланди.

Эртадан кечгача далада ишлаб, яна сизир соғиб, тандирда нон ёнган қишлоқ аёлларининг азобланишидан кимлар манфаатдор эди? Ҳақиқатан ҳам, уларнинг жони тошданми? Собиқ тузум аёлларимизни шундай ҳаёт тарзида яшашга мажбур қилди. Ким билсин, балки «Аёлнинг жони тошдан», деган нақл ўша тузум ташвиқот «қуроли» бўлгандир. Аммо бунинг асоратлари бир неча йилларга «татиди».

Бугун эса вазият бошқача. Юртошларимизнинг онгу тафаккури юксалмоқда, эртанги кунга умиди мустаҳкамланиб, турмуши фаровонлашмоқда. Уларга ҳурмат кўрсатиш, турмушини энгиллаштириш ҳаётимизнинг мазмун-моҳиятига айланди. Ҳатто чекка қишлоқларда ҳам юқори технологиялар асосида ишлаб чиқаришга замонвий уй-рўзгор буюмларидан фойдаланиш ҳеч кимни ажаблантирмай қўйди. Бир неча йиллардан буён юртимизда хотин-қизларнинг саломатлиги, рўзгор ишларини энгиллатиш, уларнинг ижтимоий-сиёсий ва ишлаб чиқаришдаги улушини ошириш, муносиб меҳнат ва яшаш шароитини яратиш каби масалаларга муҳим вазифа сифатида қаралмоқда.

Шаҳардаги уйлардан камий йўқ

Холамнинг қизи чекка бир қишлоққа келин бўлиб тулди. Онаси ҳар дам унинг шароитидан нолиб, қишлоққа турмушга берганига афсусланади. Чунки уйлари жуда пасткам, газ, электр энергияси муаммо. Хуллас, шароити оғир эди. Яқинда бизни меҳмонга чақирди. Йўлда кетаётиб, қишлоқни умуман танимадик. Тартибсиз қурилган ҳовлилар, пасткам уйлар, чанг-тўзон йўллар ўрнини намунавий лойиҳалар асосида қурилган уй-жойлар, замонавий мактаб, спорт мажмуалари, савдо ва хизмат кўрсатиш шох-бозчалари, равон йўллар эгаллабди.

Тандиру ўчоқ бошидан чиқмайдиган, ўзига оро беришга вақт тополмайдиган жиянчан буткул ўзгарган, чиройли қийимларни ўзига ярашиб турибди. Яқинда янги уй қуриб, қўчиб чиқилибди. Бизни меҳмонхонаси томон бошлади. Кенг ва шинам хона. Шаҳардаги уйлардан кам жойи йўқ.

Момомерос анъанани давом эттириб...

Статистик маълумотларга кўра, бугун Қашқадарё вилоятида 1 миллион 601 минг 982 нафар хотин-қиз истикомат қилса, уларнинг 913 минг 39 нафари қишлоқ аёлларидир.

Бирор юртнинг аёлини билмокчи бўлсангиз, ўчоғидаги қўрини қўринг, дейди халқимиз. Чунки аёлга, аввало, оиладаги тутумига қараб баҳо берилади. Китоб турманининг тоғли ҳудудда жойлашган Варганга қишлоғида яшовчи, моҳир каштадўз Муаттар Ортикова хонадонига бориб бунга яна бир бор амин бўлидик. Теварак-атроф сулуриб-сидирилган. Ҳовлида турли-туман гуллар чирой очиб турибди.

Мўъжазгина ишхонаси деворларига кашта буюмлари илганган. Ўз хунари силрлари билан таништираётган хонадон эгасининг таъкидлашча, қишлоқда қизлар 4-5 ёш-лигидан оналарининг ёнида ўтириб, кашта тиклишни ўрганишар экан.

— Варганликлар асли хунарманд, — дейди у. — Бу бизга момомерос — анъана. Каштадўзлик билан ишулланиб, хунари ортидан элда ҳурмат қозонган, даромад орттираётган аёллар кўп.

Қишлоқ аёлларининг бир куни

ДАРВОҚЕ...

Агар инсоният тарихига назар ташлайдиган бўлсак, аёллар эркакларга нисбатан камситилган, жамиятни бошқариш ишларидан четлатилган даврларни ифодаловчи илмий манбаларга дуч келамиз. Минг йиллар давомида аёллар оила доирасида фарзанд кўриш, уларни парваришлаб-тарбиялаш, оила ҳўжалигини юритиш билан чекланганлиги ҳам маълум.

Сўзанага туширилган кашта нақшларини хунарманд шундай таърифлайди:

— Кашта марказидаги кашта гул оилани, атрофидаги чирмаишган безаклар — оила ҳамжисахатлиги, тотувилигини, майда гулчалар эса болажон халқимиз рағзидир. Қадамлар, анор нуҳчалар ҳам ўзига хос маъно-мазмунли ифодалайди. Қизларимиз сепида сўзана бўлишининг моҳиятида ҳам ана шу эзгуликлар истаги ётади.

Кейинги йилларда юртимизда хунармандлару тадбиркорлар фаолияти учун кенг имкониятлар эшиги очиб берилганидан фойдаланиб, қишлоқнинг 30 нафар аёли билан касаначилик асосида фаолият бошладик. Мен аёлларга зарур маҳсулотларни етказиб тураман. Улар уйда ўтириб кашта тикишади. Тайёр маҳсулотларимизни шартнома асосида Хоразм, Самарқанд, Бухоро вилоятларида тарқатамиз. Табиий шаклда тикилгани учун юз йилгача ўз сифатини йўқотмайдиган маҳсулотларимизнинг бозори наққон. Меҳнатим ортидан қадр топдим, дунё кездим. Ўтган йили Қўқонда ўтказилган Халқаро хунармандчилик фестивалида қатнашдим. Ироқи, бизиз услубидаги кашталаримиз хорижликларда ҳайрат ва қизиқиш уйғотди.

Қалб кўри ва кўз нури эвазига яралган кашталарга боқаман. Уларнинг жилокор ранги кўзини қувнатиб, дилни яйратаверади. Шунда момомерос кўхна касбини улуглаб, шундай мўъжиза яратаятган чевар каштадўз қишлоқ аёллари маҳорати тахсинлар айта-сиз беихтиёр.

«Анорнинг ичида нечта донаси бўлса, у шунча дардга даводир»

Кейинги манзил Розия Нажимова хонадон бўлди.

— Анор инсон организмни ёшарттириш хусусиятига эга, — дейди Розия она. — Бундан ташқари, анор мевасининг ўстлогидан, дарахтининг гуллари, барги ва илдизидан турли дори препаратлари ва хушбўй косметик воситалар тайёрлаш мумкин. Халқимиз ибораси билан айтганда, «Анорнинг ичида нечта донаси бўлса, у шунча дардга даво».



Дарҳақиқат, умри анорзорлар ичида ўтган, болаликдан анор гулининг ҳидини туйиб, ерга тушган пўчоғидан ҳам фойдаланишни билладиган варганликлар анорнинг шифобахш хусусиятини жуда яхши билишади.

Розия онанинг таъкидлашча, Варганзада бир улум бор экан. Биринчи марта совчиликка бораётган элчилар қизиникига бир тоғора анор олиб бораркан. Бу бўлғуси оила ризқ-рўзи, бола-чакали бўлиб тотувликда яшасин, деган маънони англатаркан.

— Ақлимини танибманки, анорзорлар ичидаман, — дейди Розия Нажимова. — 12 сотих томорқамизда 120 туп анор экилган. Ўтган йили 3,5 тоннадан зиёд ҳосил олдик. Шукрки, меҳнатимиз ортидан кам бўлмаямиз.

Икки қаватли уйнинг пастки хоналари анор сақлашга мослаб қурилган. У ерда анорлар елим пакетларга солиниб, шифтга илб қўйилибди. Чунки қуёш тегмайдиган, салқин жойда шу хилда сақланган анорлар кейинги анор пишғиғача сифатини йўқотмас экан.

Ҳа, она табиат бизга қанчадан-қанча шифобахш неъматларни инъом этган. Мевазор боғларда ҳар бир дарахтни меҳр билан парваришлаган боғбонлар бор экан, бозорларимиз тўқин, элимиз дастурхони файзли-баракали бўлаверади.

Қишлоқ аёли замонавий боғча очди

Варганга қишлоғининг чекка бир ҳудудда очилган «Хонзадабегим» нодавлат мактабгача таълим муассасаси нафақат мазкур аҳоли пунктидаги, балки унга қўшни икки маҳалла болалари учун ҳам қувонч улашган биринчи боғча бўлди.

— Келасижимиз эгаларининг ҳар томонлама соғлом ва баркамол вояга етишида мактабгача таълим ташкилотларининг ўрни катта, — дейди тадбиркор Рухиона Ҳамидова. — Илгари қишлоғимизда болалар бозчаси бўлмаган. Бунини инобатга олиб, қаровсиз бир хонадонни ижарага олдим. Банк кредити ва ўз ҳисобимдан маблағ ажратиб, қурилиш ишларини бошладик.

Икки қаватли бинода болалар учун зарур шароитларни ҳозирладик. Қишлоқликлар бу янгиликни ўзгача ҳаяжон билан қўтиб олди. Муассасамизга 25 нафар бола қабул қилинди. Эндilikда болажонлар рус, инглиз тиллари бўлгача дастлабки тушунчаларга ҳам шу ерда эга бўлишади.

Аёлини ардоқлаган юртнинг оилалари мустаҳкам бўлади

— Қишлоғимиздаги 15-оилавий поликлиникада 20 минг 900 нафардан ошган аҳоли рўйхатида турса, шундан 10 минг 99 нафарини хотин-қизлар ташкил этади, — дейди шифокор Зонд Яхшиев. — Улардан 4847 нафари туғини ёшидаги аёллардир. Қишлоқ оилавий поликлиникасида умумий амалиёт врач билан бирга терапевт, педиатр, стоматолог, гинеколог, УТТ шифокори аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Ҳар йили хотин-қизлар бир неча марта чуқурлаштирилган тиббий кўришдан ўтказилади. Жорий йилдаги кўрик натижалари асосида 15 нафар аёл республика ва вилоят шифохоналарига даволаниш учун ордер билан таъминланди.

Бугун қишлоқ аёллари ўртасида спорт мусобақалари ўтказиш анъанаси айланди. Чекка ҳудудларда ҳам ёши улуг онахонлар ўз ташаббуслари билан спорт клублари ташкил қилишяпти. Бир пайтлар туман марказида ҳам бўлмаган гузалик салонлари фаолият олиб бормоқда.

Варганзадан қайтар эканман, ҳаёти, турмуши яхшиланаётганидан хурсанд, эртанги кундан кўнгли тўқ аёлларнинг мамнун хечраси қўз олдидан кетмайди. Бундан бир неча йиллар илгариги қишлоқ аёли билан бугунги бекаларимизнинг ҳаёти, орзуи, ҳаёлидаги режаларини солиштираман. Бир сўз билан айтганда, мамлакатимизда аёлларимизни асраш ва уларнинг юртимиз ҳаётида тутган ўрнига муносиб баҳо берилишига разм солар эканмиз, бемалол аёлини ардоқлаган юртнинг оилалари мустаҳкам ва фарзандлари қомил инсон бўлиб вояга етади, дея оламиз.

Шоҳиста БОЗОРОВА
«Mahalla»

Ўзбекистон ва Хитой ерөнғок экспорт қилишга доир келишувга эришди.

Гулчеҳра НОСИРОВА: «Санъатда ташқи кўриниш эмас, иқтидор керак»

Ўзбек сериаллари ичида машҳур бўлган «Опа-сингиллар»да Анзират образини яратган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Гулчеҳра Носирова театр сахнасида янгидан-янги образларни кашф этмоқда. Актриса шу бугунгача театр, кино ва дубляж санъатида ўзига хос юзлаб образлари билан томошабинлар юрагини забт этган. Саҳифамизнинг бу галги меҳмони Гулчеҳра Носирова билан санъат ва ундаги муаммолар ҳақида суҳбатлашдик.

Театрда катта бўлганман

Театр хамиша ибрат даргоҳи бўлган. Сахнада ўйнаётган кечинмалар аслида ҳаётдан бир лавҳа. Фарқи шуки, уни кўриш, тинглаш, ҳис қилиш, ҳулоса чиқариш мумкин. Томошабиннинг кўраётган асардан кўнгли тўлмаса, юраги «жиж» этмаса, қарсак чалмайди. Актёр ҳам ўз ролига борлигини бермаса, ундаги кечинмалар билан бир лавҳа яшаб кўрмаса, ҳеч кимни ишонтира олмайдди. Айниқса, бугуннинг томошабини факат маҳорат ва истеъдодни кўра олсагина, сахнадаги ижрога қойил қолади. Каттаю кичик образларнинг ҳаммаси мен учун қадрли. Болалигимдан «санъаткор бўламан», деганман. Бошқа касб ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаганман. Ҳамма болалар каби боғчада эмас, театрда катта бўлганман, десам муболага бўлмайди. Спектакллар, премьераларни кўрган сайин санъатта муҳаббатим ортаверарди. Чунки илк устозим — дадажоним Ҳасимжон Носиров Муқимий номидаги Ўзбекистон давлат мусикали театрининг актриси бўлган. Институтни тугатгач, отамнинг хоҳишига кўра, Муқимий театрига ишга кирганман. Шунга ҳам 35 йил бўлибди. Катта сахнада ўйнаган илк ролим «Чароғонда сўнган юлдузлар» спектаклидаги Зойира образи бўлган. Юзлаб спектаклларида турли хил образларни яратганман. «Зафар — кўёш фарзанди», «Дилафрузга тўрт ошқо», «Ал-поминиш», «Ака-ука совчилар», «Бахт кўргони» спектаклларида яратган образларим мен учун қадрли.

Бир марталик фильмларга меҳнат қилинмайди

Кўпчилик «Опа-сингиллар» сериалидаги Анзират образини билан эслашади. Учрашувларда, кўча-қўйда «ана Анзират»

дейишади. Бу образ аслида салбий килиб талқин этилиши керак эди. Аммо мен сал юмшатиброк, аёл дардини қориштириб ўйнаганман. Чунки салбий образларимдан ҳам яхшилик кидираман. Томошабин реал ҳаётдаги образини кўрсагина шуни унутмайди. Ҳозир, асосан, оналар образини беришяпти. «Кўнгли кўчалари» сериалида Элёр Носиров билан эр-хотин образини яратган эдик. Орадан йиллар ўтиб «Журналист» сериалида яна бирга роль ижро этдик. «Кўзларинг маънос», «Супер келинчақ» каби ўнлаб илк тижорий фильмларда ҳам образлар яратганман. Кинода ўнлаб, юзлаб ролларни ижро қилиш мумкин. Бирок театрдаги битта ролга қувват етмай қолади. Бойси спектаклни томошабинлар эътиборига ҳавола эттунга қадар 3-4 ой релетиция қилинади. Йўқиладиган жойи бўладими, йўқилмайдиган жойи бўладими, ҳар кунни қайтариб такрорлайсан. Спектаклда тошпирилган ҳар битта ролни юракдан ўйнаш керак. Қалб кўпроқ ишлайди. Юзга кўпроқ ажиз тушиб, соч тез оқаради. Шу бойс театрда ҳамма ҳам ишлай олмайдди. Унинг тошпи оғир, борлигини беришинг керак. Театр — ҳақиқий фидойи санъаткорнинг макони. Жонингни, куч-қувватингни бағишласангина халқнинг олқишини олсан. Аммо

бугунги фильмлар ва сериаллар шошмашошарлик билан олинапти. Бир кунда олишади, монтаж қилишади, дубляж қилишади ва шу кунни экранга берворишади. Хато кетмадимикан, деган кўркув ҳам йўқ. Томошабин олдидаги масъулият ҳақида гапирилмаса ҳам бўлади. Негадир ёшлар жуда шошишади. Баъзида ўша кинода ёки сериалда ўйнаган кичик эпизодик ролимдан ўзим ҳам қониқмай қоламан. Бу, албатта, савиясиз ва бир марта кўриладиган асарга айлиниши табиий.

Бир пайтлар «Табассум» деган эшиттириш бўларди, ҳар ҳафта эфирга узатиларди. Санъатимиз даргалари Суръат Пулатов, Бахтиёр Ихтиёров, Ҳусан Шарипов, Равшан Солиҳовлар билан ўша эшиттиришда баробар ишлаганман. Жуда машҳур эди. Халқимиз шу эшиттиришнинг интиқлик билан кутарди. Кечаю кундуз меҳнат қилинарди. Ҳар бир сўз устида соатлаб ўйланди. Ҳозир-чи? Олдингидай сўз ёдлашлар йўқ. Борган заҳоти ролни ўйнаб бериш керак, ҳолос.

Томошабин нимадан норози?

Томошабинни йўғлатиш ҳам, кулдириш ҳам қийин. Ҳаттоки кийинишдан тортиб, ўзини тутишигача эътибор қаратишади. Ҳозирги томошабинлар нимадан норози?



Улар ёш санъаткорларнинг ташқи киёфасидан норози. Ёшлар ҳар қандай ҳолатда ҳам сахнага чиройли киёфада чиқишга ҳаракат қилиб қолишган. Яқинда ижодий учрашувга боргандик. Бир аёл туриб танқид қила бошлади: «Нега ёш санъаткорларга кийиниш ва ўзини тутишни ўргатмайсизлар? Лаблари шиширилган, таъуаж, киприклар улама, юзида табиийлик йўқ. Ўргатсанглар бўлмайми?». Тўғри, бунда бизнинг ҳам айбимиз бор.

Бир фильмда актриса Ситора Алмжоновна билан она-бола образини ўйнадик. Фильмда кизнинг кўзи кўр бўлиб қолгач, жарроҳлик амалиётидан кейин кўзлари кўра бошлаган сахна олинди жараёни. Ситорага қарасам, киприк улатиб олган экан, кўзларини юмиб ётибди. Гримчига «Бу жуда кулгули-ку», десам, елкасини кидиди. Кейин мен актрисага ётиқлик билан тушунтирдим. «Кўз олдингизга келтиринг, операциядан чиққан одам қай ҳолатда бўлади? Томошабин сизни бу узун киприкларда кўриб устингиздан қулмайди», дедим. Ситора бунни тўғри қабул қилди. Ўша кунни узун киприкларини олдириб келгач, кейин ўша сахнани ярим тунда ижро этганимиз. Кейинчалик, билишимча, бундай киприкларни олиб ташлаш ҳам анча машаққатли ва оғирли жараён экан. Ёш актрисалар хунук бўлиб кўринишдан кўрқишлари керакмас. Аслида санъатини, образини борлиги билан ижро этишга интилиши, томошабин ҳафсаласини пир қилишдан кўрқишлари керак.

Санъаткор ўқишдан тўхтамаслиги жоиз

Дубляж — мураккаб санъат. Мен дубляжга кириб келганимда жуда ёш эдим. Устоз санъаткорлар билан бирга ишлашимга тўғри келган. Халқ артисти Раззок Ҳамроевнинг ўғитларини олганман. Шу пайтгача жуда кўп фильмларга, сериалларга овоз

берганман. Дубляж санъатининг ўзига хос сир-синаотлари ва қийинчиликлари бор. Рухият ва образга хос ҳолатда овоз берилсагина дубляж муваффақиятли чиқиши мумкин. Бизда дубляж санъатининг катта мактаби бор, десам муболага бўлмайди. Аммо кейинги пайтда мана шу масъулиятни ҳам унутаётганлар йўқ эмас. Аслида санъатга қадам қўйган ҳар қандай инсон ўқиш ва изланишдан тўхтамаслиги керак. Санъат бир умр меҳнатни ва билимни талаб этади.

Ҳулоса ўрнида

Бутун бутун дунёни корона-вирус деган балонинг ваҳимаси қамраб олган. Афсуски, бу вирус юртимизни ҳам четлаб ўтгани йўқ. Бу касалликни четдан олиб келишган экан, деб ижтимоий тармоқларда одамлар муҳокама қилишяпти. Ҳаттоки, уларнинг шайнига бўлмағур ҳақоратлар ҳам ёғилляпти. Аслида бундай пайтда бир-биримизни қўллаб-қувватлашимиз керак. Рухий мадад беришимиз керак. «Ибн Сино» деган эски фильм бор. Ўша фильмда вабо, яъни қора ўлим касаллиги тасвирланган. Воқеа Бухорода бўлиб, халқ касалликдан кўриб уйлари ташлаб, шаҳарни ҳам ташлаб қоча бошлайди. Ибн Сино эса шаҳарга кириб боради. У ердаги беморларни кўришдан олдин сирқали сув билан қўлларини ювади. Эғнидаги кийимларини алмаштириб касалларни кўздан кечиради. Бу дегани олдинги гигиеник қоидаларга риоя этишининг ўзи ҳам ўзимизни ва оила аъзоларимизни хавфлардан сақлайди.

Ўйлайманки, халқимиз бу ҳолатни ҳамжихатлик билан елкама-елка туриб енгиб ўтади. Бугунги кунда хувиллаб турган театримиз яна ўз томошабинларини янги-янги спектакллар билан қарши олади.

Нилуфар ЮНУСОВА
«Mahalla»

Маданият вазирлиги «Ўйдаги юлдузлар» танловини эълон қилади.

ЎПКА КАСАЛЛИКЛАРИНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИГА САБАБ НИМА?

Ўпка муҳим ҳаётий аъзо бўлиб, унинг фаолияти издан чиқиши саломатлигимизни жиддий хавф остига қўяди. Ушбу аъзони касалликлардан ҳимоя қилиш учун нафас йўллари шамоллаши, юқумли инфекциялар юқишига йўл қўймаслик талаб қилинади. Агар безътиборлик туфайли вақтида даволанилмаса, оддий шамоллаш ёки грипп кейинчалик ўпкада турли муаммоларни пайдо қилиши ҳеч гапмас. Ёки ўпка хасталаниши белгиларини бошқа енгил касаллик билан адаштириб бепарво бўлиш ҳам яхши оқибатга олиб келмайди. Қуйида ўпка касалликларининг айрим турлари ҳақида сўз юритамиз.

Бактерия ва вируслар кўзгатади

Зотилжам, пневмония — ўпка яллиғланиши, ўпканинг инфекциядан касаллиги, мустақил касаллик ёки бошқа касалликларнинг асорати ҳисобланади. Уни турли бактериялар (пневмококк, стрептококк, стафилококклар) ва вируслар кўзгатади. Касалликнинг юзага келиши ва ривожланишига одамнинг қаттиқ совқотиши, жисмоний ва руҳий толиқиши, организмнинг ички захарланиши — интоксикация ҳамда организмнинг касалликка қарши курашиш қобилиятини сусайтирувчи бошқа омиллар сабаб бўлади.

Касалликнинг олдини олиш учун, асосан, организмнинг умумий ҳолатини яхшилаш, яъни чинқиш, бадантарбия, ёмон одатлар (чекиш, спиртли ичимликлар ичиш)ни тарк этиш, инфекция манбаларини йўқотиш ва турмуш шароитини яхшилашга эътибор қаратилмоғи лозим.

Хасталик кучайган бўлса, бемор касалхонада даволанади. Беморни тўғри



парвариш қилиш, шунингдек, антибиотиклардан тўғри фойдаланишнинг аҳамияти катта. Салқин, тоза ҳаво уйқуни ва нафас олишни яхшилайти, шунинг учун бемор ётган хонани тез-тез шамоллатиб туриш муҳим. Ичимлик (чай, мева суви), суюқ овқат тез-тез бериб турилади. Беморга горчичник қўйилади, юрак-томир фаолиятини яхшиловчи ва балғам қўчирувчи дорилар тавсия этилади. Ҳарсиллаш пайдо бўлса, бошини баландроқ қилиб ётқизиш керак. Бемор гигиеник тартибга риоя қилиши, очик ҳавода сайр этиши, даво гимнастикаси билан шугулланиши лозим.

Тамакидан узоқлашиш лозим

Ўпка эмфиземаси ўпканинг кенгайиши ва ҳаракатининг чекланиши, нафас ва қон айланиш фаолиятларининг бузилиши билан кечади. Унинг олдини олиш учун бронхлар ва ўпканинг сурункали касалликларини ўз вақтида даволаш, чекмаслик зарур. Сурункали, диффуз ўпка эмфиземаси кенг тарқалган бўлиб, у ҳар қандай ёшда, кўпроқ 40-50 ёшдан кейин кузатилади ва унга бронхлар ўтказувчанлигининг издан чиқиши сабаб бўлади. Сурункали бронхит, бронхиял астма ва ўпканинг бошқа касалликлари оқибатида юзага келади. Яллиғланиш жараёнлари оқибатида ўпка тўқималари эластиклигининг камойиши ҳам хасталикка олиб келади. Шунингдек, тамаки чекиш касалликнинг ривожланишига ёрдам беради.

Бемор дастлаб жисмоний иш қилганда, кейинчалик тинч ҳолатида ҳам қийналиб нафас чиқаради. Ўпка эмфиземасини шифокор назорати остида куруқ ва илқ хаво шаронтида даволаш яхши наф беради.

Касалликнинг манбан — беморлар

Сил (туберкулёз) — турли аъзолар, асосан, ўпкада ўзига хос яллиғли ўзгаришлар рўй бериши билан тавсифланган юқумли сурункали касаллик. Хасталикнинг асосий манбан ўпка сили билан оғриган беморлардир. У кўпроқ хаво-томчи йўли билан тарқалади: йўталганда, аксирганда микобактериялар балғам ва шиллик зарралари ҳавога тарқалиб атрофидаги буюмларга тушади. У бошқа микробларга нисбатан ташқи муҳитнинг турли таъсирларига жуда чидамли. Айниқса, қуёш нури тушмайдиган зах ерлар унинг кўпайишига шаронт яратади.

Касалликнинг очик ва яширин шакли бўлиб, очик шаклида бемор балғамда сил микобактериялари топилади. Яширин шаклида эса микобактериялар балғамда топилаб, бундай беморлар атрофидагилар учун юқумли бўлмайди. Сил касаллигига аксари ёш болалар (чунки уларда ҳали иммунитет суст ривожланган бўлади), балоғатга етиш давридаги ўсмирлар (нерв-эндокрин бошқарувининг бекарорлиги туфайли), шунингдек, организмнинг инфекцияга чидами сусайган ёши катта одамлар чалинади.

Сили даволаш, асосан, шифохона шаронтида амалга оширилади. Касалликка қарши ишлатиладиган замонавий дори-дармонлар касалликнинг тури ва оғир-енгиллигига қараб тайинланади. Одатда бу дорилар узоқ вақт давомида (бир неча ойлаб) қўлланади.

Касалликнинг олдини олиш ижтимоий, санитария, кимёвий ва махсус тадбирларни ўз ичига олади. Аҳолининг умумий маданиятини ошириш ва санитария билимларини тарғиб қилиш, жисмоний тарбия ва спортни кенг ривожлантириш бу борада муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, шифокор буюрган кун тартибига амал қилиш, тўла-тўқис овқатланиш, иложи борича очик ҳавода бўлиш, хонани бот-бот

ДАРВОҚЕ...

БРОНХИТ ҚАНДАЙ ДАВОЛАНАДИ?

Бронхит ўткир ва сурункали бўлади. Касаллик йил фаслига қараб тез-тез қўзиб туради. Енгил кечганида бемор уйда ёки кундузги стационарда даволанади. Ўрнидан турмай ётиш, бекаму кўст овқатланиш, илқ ичимликлар (малина мураббоси солинган чай, минерал сувли сут ва бошқалар) ичиш, оёқларга ванна қилиш беморнинг аҳволини бироз енгиллаштиради. Касаллик қўзиган пайтда этиотроп ва патогенетик даво қўлланилади. Касалхонада вақтида ва тўғри даво қилинса, бемор батамом тўзалиб кетади, акс ҳолда, ўпка эмфиземаси, бронхоэктазия, юрак етишмовчилиги каби асоратлар қолдириши мумкин. Даво гимнастикаси, очик ҳавода кўпроқ сайр қилиш тавсия этилади.

шамоллатиб туриш фойдали. Сил билан оғриган беморларни касалликнинг илк босқичларида аниқлаш мақсадида аҳолини оммавий текшириш, яъни флюорография текширувидан (камида 2 йилда 1 марта) ўтказиш ижобий натижа беради.

Пневмонияга чалинганда ривожланади

Ўпка абсцесси ва гангрениси (абсцессни — ҳар қандай йирингли касалликдаги каби йиринглаувчи микроблар пайдо қилади, гангрена — организмда йиринглаувчи бактериялар мавжудлиги оқибатида келиб чиқади) қувватдан кетган беморларда ва қари одамларда пневмония бўлганда ривожланади. Ўпкага нафас йўллари орқали тушган ёт жисмлар ҳам уларни келтириб чиқариши мумкин. Ўпка абсцесси ва гангрениси ўпка тўқимасининг емирилиши (некрозга учраши) билан кечади.

Бундай беморлар стационарда алоҳида палатага ётқизиб даволанади. Хона хавосини ҳар кун бир неча марта янгилаб туриш керак. Бемор юқори каллорияли, витаминларга ва оксигенларга бой овқат еб туриши керак, чунки у балғам билан оксидни кўп йўқотади.

Хулоса ўрнида

Касалликни даволагандан кўра унинг олдини олган афзал, деган давлатнинг нақадар тўғрилигига айнан ўпка билан боғлиқ хасталиклар мисолида кўпроқ амин бўламыз. Аҳамиятисиз, бунинг учун махсус профилактика усулларини кашф этиш шарт эмас. Булар — иммунитетни кўтариш, соғлом турмуш тарзига риоя қилиш, доимо тоза ҳаводан нафас олиш, касалликни юқитиришдан эҳтиёт бўлиш, вақти-вақти билан тиббий текширувлардан ўтиб туришдир. Ушбу тартибга риоя қилиш тиббий даволанаётган беморларнинг соғайишига ҳам муҳим қўмак беради. Энг асосийси, астойдил интиласк, организмимизни асосий кислород манбаси билан таъминловчи аъзозимизнинг соғлом бўлиши ҳар томонлама қафолатланади.

Хайрулло РАЖАБОВ,
олтий тоифали пульмонолог.

Ўзбекистонда короновирусни аниқлаш учун тест тизими ишлаб чиқилди.

Коронавирусни қандай енгамиз?

Айни пайтда бутун дунё COVID-19 нинг жаҳон бўйлаб тарқалиши олдини олишга интилоқда. Тиббиёт экспертлари карантин жорий қилиш, чегараларни ёпиш, ниқоб тақиш ушбу пандемияга қарши курашда оқилона чоралар эканини таъкидлашаётир. Айни пайтда инфекция илк бор тарқалган Хитой давлатининг Ухань шаҳрида ана шундай чоралар туфайли COVID-19 бутунлай чекиниб бораётгани ҳолда, айрим Европа давлатлари инфекция ўчоғига айланган.

қандай енгамиз?



тўхтади, ривожланиш тўхтади. Агар инсондан инсонга ўтмаса, 14 кун ичида вирус йўқ бўлади.

Тоза қўллар — соғлом тана

Касалликни даволашдан кўра, унинг олдини олган яхши. Хар икки-уч дақиқада инсон қўлларини юзига теккизади. Коронавирус эса оғиз, бурун, қўз шиллик пардалари орқали юкади. Шунинг учун инфекциядан ҳимояланиш чораларининг энг аввалида ҳўжалик совуни мақбул танлов саналади. У табиий маҳсулот бўлиб, таркиби ёғ кислоталари ва натрий туздан иборат шу бонс аллергия қақирмайди, терини яллиғлантирмайди. Алкоголь маҳсулотини истеъмол қилса, вирусга чалиниш хавфи камаяди, деган сохта хабарлар ҳақиқатдан йироқ. Чунки алкоголь ўзи шундоғам вирус тушиб ҳолсизланган организмни баттар қийнайди. Зарурат бўлмаса қўчага чиқмаслик, чиққанда ҳам масофа сақлаш, қариялар ва ёш болаларни авайлашимиз шарт.

Энг яхши тавсия — гигиенага риоя қилиш ва қўп суяклик истеъмол қилиш. Чунки суяклик билан биргаликда вирус танадан чиқади. Гриппга қарши хар мавсумда наъматак, қўқ чой, қўп суяклик ичиш буюрилади. Чунки танага бегона нарса кирса, уни чиқариб ташлаш учун организмиз кураша бошлайди. Бурундан сув келиши, қўздан ёш оқилини табиий жараён деб қабул қилиш, организм курашаётганини англаш жоиз. Айрим мутахассислар бурундан сув келса, дарҳол маҳсул воситалар билан уни тўхтатишни тавсия қилишади. Аммо бу жараёнга биз ҳалакит қилмасдан, фақат ёрдам беришимиз керак. Организмиз сув билан бирга вирусни ювиб чиқараверади. Бу жараёнда қанча қўп суяклик ичилса, шунча фойдали.

Тахлил қилинса, яқин 20-30 йил ичида бир неча бор эпидемия кузатилган. Жумладан, парранда гриппи, ТОРС гриппи (SARS), чўчка гриппи кенг тарқалди, аммо вақтида қўрилган чора-тадбирлар оқибатида улар устидан ғалаба қозонилди.

Юртимизда коронавирустга қарши қатъий чоралар қўрилаётгани таҳсинга сазовор. Президентимизнинг ушбу вазиятга адолатли ва эҳтиёткорона ёндашётгани инфекцияни жийовлашда энг оқилона йўлдир. Хар бир юртдошимиз шунини унутмаслиги керакки, давлатимиз томонидан коронавирустнинг олдини олишга қарши барча имкониятлар ишга солинмоқда, шарт-шароитлар яратилиб, кечая кундуз фидокорона курашилмоқда. Бу жараёнда хар ким карантин қоидаларига риоя этиши, уйда қолиши, гигиена талабларини бажариши — ҳам инсонийлик бурчимиз, ҳам эпидемияга қарши курашдаги энг катта ёрдамимиз бўлади.

Учта муҳим тавсияга амал қилиш керак: руҳан тетиклик, яъни тушқуликка тушмаслик; чиниқиш — бадантарбияни қанда қилмаслик ҳамда тўғри овқатланиш. Ана шу учта қоидага риоя этилса, нафақат коронавирус, балки бошқа илатлар ҳам бизга яқинлаша олмайд.

Юлдуз ХОЖИЕВА тайёрлади.

Юртимизда ҳам коронавирустга чалинганлар сони 60 нафарга етди. Давлатимиз томонидан вирус тарқалиб кетишига қарши қатъий чора-тадбирлар қўрилмоқда. Шундай бўлса-да, мутахассислар ҳеч ким бу хатардан ҳоли бўлолмаслигини, айни дамда ваҳимага берилиш ҳам, бепарволик ҳам кишига зиён етказишини таъкидламоқдалар. Шу ўринда савол туғилади: ҳўш, вирус ўзи нима? COVID-19 нинг қандай хусусиятлари борки, у бошқа турдошларидан хавфли, кетиши қийин кечмоқда? Тожсимон вируснинг танамизга ўрнашмаслиги учун билишимиз лозим бўлган асосий жиҳатлар қайсылар? Шу каби саволлар билан Республика вирусология илмий текшириш институти катта илмий ходими, профессор Хайрулла МУСТАФОЕВга мурожаат қилдик.

Таъкидлаш жоизки, фанга миллионлаб вируслар маълум, олдин маълум бўлмаган янги вируслар мунтазам кашф қилинади. Шундай бўлса-да уларнинг аксарияти инсон учун зарарсиз. Уларнинг ҳам қўпчилиги билан инсон иммун тизими эволюция давомида муваффақиятли курашишга ўрганган. Бирок вируслар ҳам эволюцияга учрайди ва айрим ҳолларда олдин фақат ҳайвонларда учраган вируслар мутация натижасида инсон организмга киради. Бу каби «янги» вирус билан иммунитетимиз ҳеч қачон қаршилашмаган, ҳимоя механизмини ишлаб чиқмагани боис унинг ўтиши қийин кечади. Натижада

вирус эпидемия кўзгаб одамлар орасида фаол ёйила бошлайди. Айнан шу нарса ВИЧ, SARS, MERS ва энди янги коронавируст билан кузатилмоқда.

Энг катта хавф нимада?

Мутация жараёнида, ҳайвондан инсонга ўтганда вируснинг юқумлилиги бир неча баробар ошади, касаллик қақирувчи хусусияти кескин кучаяди. Энг катта хавф нимада? Вирус юққандан кейин у ўпқани жароҳатлайди. Агар грипп, ўткир респиратор касалликлар юқори нафас йўллари — ҳалқум, бурун, томоққа таъсир қилса, коронавируст қуйи нафас йўллари шикастлайди. Қуйи нафас йўллари ва ўпқа жароҳатланган

Коронавирус, грипп ва шамоллаш белгиларининг фарқлари:

Белгилари	Коронавирус	Шамоллаш	Грипп
Харорат ошиши	Тез-тез	Секин	Тез-тез
Чарчоқ	Баъзида	Баъзида	Тез-тез
Йўтал	Тез-тез (қуруқ)	Секин	Тез-тез (қуруқ)
Аксириш	Йўқ	Тез-тез	Йўқ
Бўғимлардаги оғриқ	Баъзида	Тез-тез	Тез-тез
Тумов	Камдан кам	Тез-тез	Баъзида
Томоқ оғриқи	Баъзида	Тез-тез	Баъзида
Ич кетиш	Камдан кам	Йўқ	Баъзида
Бош оғриғи	Баъзида	Камдан кам	Тез-тез
Нафас қисилиши	Баъзида	Йўқ	Йўқ

ДАРВОҚЕ...

Сўнги йилларда республикаимизда вирусли касалликларни эрта аниқлаш, ташхислаш ва даволашга алоҳида эътибор қаратилаётир. Мисол учун, Республика вирусология илмий текшириш институти лабораторияси энг замонавий ускуналар билан жиҳозланмоқда.

Қуни кеча эса ўзбекистонлик мутахассислар COVID-19 коронавирустни аниқлаш тизимини ишлаб чиқди. Мутахассислар ушбу ишланмани яратиш устидида излашларни бундан бир ой олдин, вируснинг дунё бўйлаб тарқалиши авж олган ва ўзбекистонда ҳам пайдо бўлиш хавфи ортиб бораётган бир пайтда бошлашган эди. Бутун жараён учун 5-6 соат талаб этилишини инобатга олган ҳолда айтиш мумкинки, бу тезкор таҳлил эмас, балки фақат ихтисослашган лабораторияларда ишлатилиши мумкин бўлган тўлиқ тест тизимидир.

Маҳаллий тест тизимини яратиш жараёнида Ўзбекистоннинг Вашингтондаги элчихонасининг кўмағи алоҳида бўлди. Элчихона АҚШда ишлаб чиқарилган ижобий назорат намуналарини тезкор етказиб беришни ташкил қилди.

дан кейин нафас қисади ва инсон бундан ҳалок бўлиши мумкин. Лекин бемор олдиндан сурункали касалликлар билан оғриган бўлса бундай оғир ҳолатлар эҳтимоли ошади. Юртимиздаги муҳитни, иқлим имкониятларимизни ҳам ҳисобга олиш керак. Айни пайтда дунё олимлари COVID-19 илк хаво хароратида йўқ бўлишини таъкидлашмоқда. Бу фикрга мен ҳам юз фойз қўшилиман.

Касалликка чалинган кишини жамиятдан ажратиб қўйиш — энг самарали чора. Хитой Хубей провинциясининг қарийб 60 миллионлик аҳолисини ташкил дунёдан изоляция қилди ва вирусни енгди. Вируснинг асосий хусусияти — инсондан-инсонга ўтиб туришидир. Агар пастга тушса, бошқа инсонга юка олмаса — занжир узилади ва тарқалиш

Ўзбекистонда санаторийлар негизда карантин базалари ташкил этилади.

Ваҳима тарқатиши ҳақида шариятнинг ҳукми қандай?

Ҳаҳон бўйлаб коронавирус эпидемияси тарқалиши Аллоҳнинг бандаларига юборган синови бўлди. Албатта, бу касалликни енгилга инсонлардаги белгиланган тартиб-қоидаларга амал қилиш, сабр-қаноат, шукроналик фазилатлари орқали эришилади. Аммо ушбу вазиятда одамлар орасида турли бўлар-бўлмас ваҳималар тарқалаётгани ачинарлидир. Мавжуд аҳволни бўрттириб кўрсатишга, йўқ нарсаларни тўқиб чиқаришга уриниш аслида кимларнингдир бекорчи сафсаталаридан бошқа нарса эмас. Бунинг ортида, биринчидан, инсонлардаги ваҳимакашлик иллати ётса, бошқа томондан, шу баҳонада ўз махсулотини қиммат нархда пуллашни кўзлаётган манфаатпараст кимсаларнинг атайлаб миш-миш урчитиши катта ўрин тутди. Ҳўш, муқаддас динимизда мўмин бандаларга бундай вазиятда қандай йўл тутиш буюрилган? Нима қилсак, иллатлардан халос бўламиз?

«Ўзгаларни алдаганлар биздан эмас»

Ислом динида, муқаддас китобларимизда одамлар орасида миш-миш, ваҳима тарқатиш катта гуноҳ эканлиги айtilган. Жумладан, Қуръони каримдаги «Ҳижрат» сурасининг 12-оятнда: «Эй иймон келтирган бандалар, ҳар хил ёмон гумон қилишдан сакланинглар, инсон ўзининг баъзи ёмон гумони билан гуноҳкор бўлур», деб марҳамат қилинади. Қолаверса, Пайғамбаримиз (с.а.в.)дан яна шундай ҳадис бор: «Эшитган гапини сўраб-суриштирмасдан бошқаларга етказаверадиган одам ўта гуноҳдордир». Яна бир ҳадисда эса: «Ўзгаларни алдаганлар биздан эмас», дейилади. Демак, ўринсиз, миш-мишларни тарқатувчи, одамлар орасига ҳақомат солувчи кишиларни Аллоҳ ҳеч қачон дўст тутмайди. Шундай экан, тўғри-нотўғрилиги тасдиқланмаган, ўзимиз унинг асосли эканига тўлиқ ишонч ҳосил қилмаган хабарни тезда бошқа бирова етказишдан тийилишимиз, биллиб-билмасдан гуноҳкор бўлиб қолишдан сакланишимиз керак экан. Ҳатто ҳақиқат бўлса-да, кишига ёмон таъсир қиладиган, ваҳима кўзгайдиган гапларни тарқатиш ҳам буюрилмаган. Эҳтиёткорликка чакирлиш ёки бошқа сабаб эҳтиёжидан бўлса, шунда ҳам ёниги билан, имкон қадар ноҳуш таассурот қолдирмайдиган тарзда тушунтириш лозим бўлади.

Ризқни Аллоҳ беради

Ўзбекистонда коронавирустга чалинган беморлар аниқланиши билан кўпчилик ўзини бозорларга, дўконларга урди. Эрта-индин очарчилик бўладигандек, узок вақтга етadиган озиқ-овқат махсулотларини галлаб олишди. Бу нимадан далолат беради? Баъзиларимизда эҳтиёт сустилиги, ризқ Аллоҳдан эканини тушунамаслик туфайли шундай талотўшлар, очкўзларча озиқ-овқат ташишлар ўз берди. Шу кунгача бўлиб турган тўқилиш нега ўз-ўзидан бирдан йўқолиб қолиши мумкинлигини мулоҳаза қилиб кўрдикми?

Буюк аждодимиз Ҳаким Термизийнинг «Наводир ул-усул» асарида келтирилган воқеа ҳам ризқ Аллоҳдан эканига далолат қилади. Ораларида Абу Мусо, Абу Мулик ва Абу Омир каби саҳобалар бўлган ашъарийлар қарвони Мадинага ҳижрат қилишди. Манзилга очилдан силласи қуриб, бир алфозда етиб келдилар. Бир кишини Расулуллоҳ

ДИНИЙ МАЪРИФАТ

Шаббон ойининг фазилатлари

Бошланган фазилатли шаббон ойида қилинадиган хайрли амалларнинг ажри жуда улғурдир. Айниқса, бу ойнинг биринчи ярмида нафл рўза тутиш нихоятда савоблидир.

Шаббон ойининг 14-дан 15-га ўтар кечаси энг фазилатли тунлардан биридир. Бу кечани «Бароат кечаси» дейилади. Бароат кечасида бир йил ичида бўлажак ишлар ҳақида казою ҳукм қилиниб, ажал ва умр белгиланади ҳамда амал саҳифалари Аллоҳ таолонинг ҳузурига кўтарилади. Шу кун Аллоҳ таолонинг раҳмати ер юзига ёғилади.

Усома ибн Зайд (розияллоху анху)дан ривоят қилинади: Мен: «Ё, Расулуллоҳ, сизни ҳеч бир ойда шаббон ойидаги каби кўп рўза тутганингизни кўрмадим?» деб сўраганимда, у зот: «Бу ой ражаб билан Рамазон ўртасидаги ой бўлиб, одамлар ундан ғафлатда қолади. Холбуки, барча амаллар оламларнинг Роббисига манз шу ойда кўтарилади. Мен эса рўзадор бўлган ҳолатимда амалим кўтарилишини истайман», дедилар. (Имом Насоий ва Абу Довуд ривоятли).

Ибн Можо ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) шаббоннинг ўртасидаги кечада Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилишини айтганлар: «...Истиффор айтгучи борми? Уни мағфират қилурман. Ризқ сўровчи борми? Унга ризқ берурман. Мубтало борми? Унга офият берурман».

Шаббон ойида солиҳ амалларни кўпроқ қилишга тарғиб этилишидан мақсад, бандаларни келаётган Рамазон ойига жисмонан ва руҳан тайёрланиб бормоқларини таъминлаш ҳамдир.

Абдулатиф АБДУЛЛАЕВ,
«Мовароуннаҳр»
нашриёти ҳодими.



саллаллоху алайҳи ва салламдан егулик сўраб қелишга юборишди. Жўнатишган одам эшикларни олдига келганда ичкаридан Пайғамбаримиз саллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Ерда ўрмаловчи бирор нарса (жонзот) йўқки, унинг ризқи (таъминоти) Аллоҳнинг зиммасида бўлмаса! (У) унинг қароргоҳини ҳам, оромгоҳини ҳам билур...» оятини тиловат қилаётганларини эшитди. Ўзига ўзи: «Аллоҳга ашъарийлардан ҳам кўра ризклантириш осонроқ бирор жонзот йўқ», дея Расулуллоҳ саллаллоху алайҳи ва салламга учрамай қайтиб кетди.

Бориб: «Хушхабар, сизларга ёрдам келмоқда!» деганида, шериклари бу гапини Расулуллоҳ саллаллоху алайҳи ва саллам кўмак ваъда қилибдилар, дея тушунишди. Шу пайт уларнинг олдида нон ва гўшт тўла идиш кўтариб олган икки киши келди. Ашъарийлар ундан тўйгунарлича еган, таомдан ортиб қолганини Расулуллоҳ саллаллоху алайҳи ва салламга қайтарайлик, У Зот бунини бошқа мухтожларга берсинлар, деб қелишишди. Сўнг барчалари Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг олдиларига бориб, таом учун миннатдорлик билдиришди. Расулуллоҳ саллаллоху алайҳи ва саллам: «Мен сизларга ҳеч қандай егулик юборганим йўқ», дедилар. Бир шерикларини Ул Зотнинг ҳузурларига юборганларини айтишганида, Пайғамбаримиз саллаллоху алайҳи ва саллам ўша одамдан нима гаплигини сўрадилар. У нима қилгани ва шерикларига нима деганини айтганида У Зот саллаллоху алайҳи ва саллам: «Мана шу Аллоҳнинг сизларни ризклантирганidir», дея марҳамат қилдилар.

Хулоса шуки, одамга бу дунёда ризқига ярашасигина насиб қилади, харчанд уринмасин, ундан ортингига эриша олмайди. Ёки аксинча ҳар қанча ҳақатчилиқда ҳам Аллоҳ таоло бандасига ризқини етказди.

Истиффор ва дуоларимиз балони чекинтиради

Бало келганда, инсоннинг бироз ҳавотир ва ташвишга тушиши табиий. Аммо умидсизлик, ортиқча ғамга ботиш мўмин бандга ҳос ҳусусият эмас. Ажали етган, ризқу насибаси кўтарилган бўлса, ҳеч бир чора кишини

ўлимдан қутқаролмайди. Ёки аксинча: умри тугамаган одамни ҳеч қандай вирус олиб кетолмайди!

Бутун кўрпимизки, дунё бўйича коронавирус билан касалланган беморларнинг кўпчилиги соғайиб кетмоқда. Ваҳоланки, айни пайтда, интернет маълумотларига қараганда, саратондан, юрак хуружидан, диабетдан, зарарли хашаротлар чақиши оқибатида, автоҳалокатда ва қотиллик туфайли бир кунда ер юзидан минг-минглаб одамлар ҳаётдан кўз юммоқда.

Инсонни омадсизликка, касалликка, фақирликка туширадиган, дуосининг ижобатини тўссадиган нарса ҳам — унинг ҳатолари. Қанча кўп истиффор айтсак, қанча кўп дуо қилиб Яратганининг Ўзидан сўрасак, шунча кўпроқ мушкулларимиз енгиллашади!

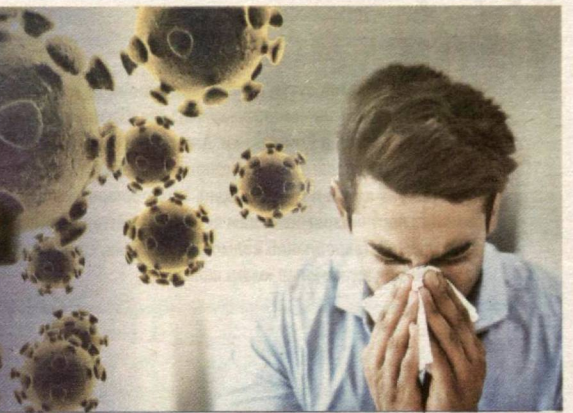
Таъкидлаш жоизки, киши мусулмон бўлиши учун Аллоҳга, фаришталарига, китобларига, пайғамбарларига, Қиёмат кунига, яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам Аллоҳдан эканига ҳамда Қиёмат кунини тирилишга имон келтириши шарт. Шу кунлардаги вазиятда эса биз, мўмин-мусулмонлар яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам Аллоҳдан эканлигини унутмасдан, бунинг учун ваҳимага тушмасдан, тўғри йўл тутиб, янада жипсласак, айтилган кўрсатмаларга амал қилсак ва бунини бошқаларга ҳам тушунтирсак, балодан халос бўлишимиз осонлашади.

Бутунги кунда Президентимиз бошчилигида давлатимиз, ҳукуматимиз томонидан халқимизни бу касалликдан асраш, унинг олдини олиш, беморларни сифатли даволаш бўйича ваҳимага тушмасдан, балки унинг ўрнига ўзимизга ҳам, оила аъзоларимизга ҳам тозалик-озодаликни лозим тутиб, гигиена қоидаларига қатъий риоя этсак, иншоаллоҳ, бу бало бизни тез орада тарқ этади.

Жасурбек домла РАУПОВ,
Тошкент шаҳар Носирхон жоме
масжиди имом-хатиби.

Термизда Шукур Холмирзаев номи билан аталадиган ижод мактаби очилади.

КОРОНАВИРУС: инсоният синовдан ўтаётган пайтда дунёда қандай ўзгаришлар юз бермоқда?



Бутун дунё аҳлини ваҳимага солаётган коронавирус пандемияси халқро ва минтакавий тадбирларнинг кун тартибига ўзгартиришлар киритмоқда, турли анжуман ва мусобақаларнинг қолдирилишига сабаб бўлмоқда. Халқро молиявий бозорларни «шоққа» солди, акциялар ва нефть нархи қулади, сайёҳлик тизимига путур етди, компания ва фирмалар синди. Япониянинг 2020 йил Олимпиада ўйинларини ўтказиш орзуси барбод бўлди. Мамлакат Бош вазир Синдзо Абэ коронавирус пандемияси Токио олимпиада ўйинларини кечиктиришдан бошқа йўл қолдирмагани ҳақида баёнот берди. Халқро Олимпиада қўмитаси раҳбари Томас Бах билан ўтказган музокаралардан кейин ўйинлар 2021 йили ўтказилишига келишиб олинганини эълон қилди.

Умумий душмани йўқ қилиш бош мақсадга айланди

Шу ўринда коронавирус турли низоларни тўхтатишга имкон бераётганини таъкидлаш ўринли. Масалан, маршал Халифа Хафтар кўмондонлиги остидаги Ливия миллий армияси бор эътиборни коронавирус эпидемиясига қарши курашга қарата олиши учун жанговар ҳаракатлар тўхтатилишини эълон қилди.

БМТ бош котиби Антониу Гутерриш эса коронавирус сабабини дунёдаги барча низоларни тўхтатишга чақирди. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки дунё умумий душман — COVID-19 коронавирус инфекцияси билан юзма-юз турибди. Вирус ирки, миллати ёки динидан қатъи назар, барчани маҳв этмоқда. Шу боис дунёнинг барча бурчларида ўт очилиши зудлик билан тўхтатиш мақсадга мувофиқ. Гутерриш урушлардан ҳароб бўлган давлатларда тиббий хизмат тизими жар ёқасида экани, тиббиёт ҳодимлари тез-тез ҳужумларга дуч келишяётганини назардан кичирмади.

Пандемия тарқалиши манзарасида Россия Федерацияси Конституциясига ўзгариш киритиш масаласи кун тартибидан олинмоқда. Ўшбу масала юзасидан овоз бериш 22 апрель кунини ўтказилиши керак эди, аммо уни кейинга қолдириш юзасидан сиёсий қарор қабул қилинди. Асосий ҳужжатга ўзгариш киритиш бўйича умумроссия овоз бериш санаси янги мuddатга қўйрилган, аммо у ҳали белгиланмади. Шу туфайли кечиктириш ҳам расман эълон қилинмади.

Коронавирус балоси Қўшма Штатларни ҳам шиддат билан қамраб олди. Шу сабабли АҚШ президенти Дональд Трамп «Катта еттилик» (G7) давлатлари етакчиларининг июнда Кэмп-Дэвидда ўтказилиши режалаштирилган учрашувини бекор қилди. Польша ҳукумати ҳам коронавирус инфекциясининг тарқалиши сабабини май ойида бўлиб ўтадиган президентлик сайловларини кейинга суришни инкор этмапти.

Қўшниларимиз ҳам бундан мустасно эмас. Қозғоғистонда Наврўзга бағишланган талбирлар ва Ғалабанинг 75 йиллиги муносабати билан ўтказилиши режалаштирилган ҳарбий парад бекор қилинди. Аввалроқ Қозғоғистон ҳукумати коронавирус тарқалиши хавфи сабабли 13 мартдан республикада барча оммавий маданий ва спорт тадбирларини бекор қилишга, қариялар уйларида ташриф буюришни тақиқлашга, ўқувчиларни мuddатдан олдин таътилга чиқаришга, Европа, Туркия ва БАА билан авиаалоқани қеслашга қарор қилди. Шунингдек, қозғоғистонликларга тўйлар ва тутилган кунларни нишонлашни кейинроққа қўчириш тавсия қилинган.

Саудия Арабистони ҳукумати коронавирус эпидемиясининг олдини олиш мақсадида бутун дунё мусулмонлари учун икки бош муқаддас қадимжол — Маккадаги Масжидул-харом ва Мадинадаги Набавий Масжидда ибодатларни вақтинча тўхтатишга кўрсатма берди. Ўшбу чор 20 мартдан кучга кирди ва назият ўнламагаунча амал қилади. Энди бу икки бош масжид ҳам ибодатлар учун ёпилади. Қолаверса, февраль охирида Саудия Арабистони расмийлари Макка шаҳрида Умра амалиини бажариш ва Мадинада Набавий Масжидни зиёрат қилиш учун келаётган фуқароларнинг мамлакатга киришини вақтинча тўхтатиб қўйганди.

Табиат биздан нимани талаб қилмоқда?

Бутун дунё таъвишди. Вирус ҳеч қандай чегараларни тан олмай тарқалмоқда, шунингдек, охири ҳам қўрқинмапти. Мутахассислар эса вирусга қарши курашни учун қандайдир воситалар топишмас экан, эпидемия бир йилга қўзилди, деган хавотирли тахминларини ҳам илгари сурмоқда. Коронавирус инсоният жамиятида одамлар ўртасиданги муносабатларини жуда қучли ўзгартириб юборди, олимизга жиддий саволларни қўздаланган қўймоқда. Нормал ҳаётга

қайтиш учун нима қилмоғимиз керак, табиат биздан нимани талаб қилмоқда, нега бизга бундай қутилмаган «ҳада»ни тақдир этди? Ҳаётимизда дуч келаётган барча муаммоларни ечишнинг қандай йўли бор?

Бир томондан, бу муаммолар инсониятнинг ҳулки, феъли, атвори қандай аҳволда эканини рўйи-рост кўрсатиб берди. Бутун дунё ривожланган ва ривожланаётган давлатларга бўлинган. Шимолий ва Жанубий Америка, Европа давлатлари ўз чегараларини ёпиб олса, нима бўлади? Инсоният яна чегара тўсиқларини, шлагбаумларни ўрнатиш тажрибасига қайтадими?

Коронавирус, бу — барчамиз учун умумий муаммо, у ёнғинлар, вулконлар, тўфонлар каби муайян халқларга тегишли офат эмас. Ҳеч тасаввур қила олмаганимиз, нега табиий офатлар ва балолар йилдан-йилга қучайиб, кенгайиб борапти?! Балки табиат бизни сертак, уйғок яшашга, очқўзлик ва худбинлик балосидан воз кечишга, раҳм-шафқат, меҳр-оқибатли бўлишга ундаётгандир?! Ҳамма ёмонлик ортида яхшилик бор, деган ақида ҳақида қўл эшитганимиз. Эҳтимол, коронавирус туфайли самолётлар парвози, кемалар қатнови, автомобиллар ҳаракати қесқаниб, табиатга ис гази чиқиши камайар, шунда иқлим исинишининг олди олинар? Ваҳоланки, олимлар «сайёрани сақлаб қолишга 18 ой вақтимиз бор», дея таъкидлаётган эди. Бу мақсадга эришиш йўлида 2020 йилнинг сўнгига қадар етарли ва қатъий сиёсий ирода ишта солинишни шартлигини эътироф этишганди. «Агар дунёни келаётган бир неча йил ичида даволамасақ, у безътиборлик туфайли 2020 йилгача оғир жараҳат олиши мумкин», деган эди Потсдам иқлим институти асосчиси ва фахрий директори Ханс Иоахим Шеллахубер. Аҳо ҳолда 2100 йилга келганда, жаҳондаги ўртача ҳаво ҳарорати 1,5 эмас, балки ҳалокатли 3 даражага исиб кетади. Шу сабабдан ис гази микдорини 2030 йилга қадар 45 фоиз камайтириш бўйича режалар 2020 йил охиридан кечиктирилмай ишлаб чиқилиши талаб этилаётганлиги. Иқлим ўзгариши асоратлари фақат инсониятнинг ўзинга таъсир кўрсатмаётган. Турли ҳисоботлар одамзот томонидан ёввойи табиатнинг улкан қисмига ўнлаб бўлмас зарар етказилаётганини кўрсатиб бермоқда. Олимлар келаётган ўн йилликлар ичида мажбурутларнинг бир миллионга яқин тури бутунлай йўқолиб кетилиш арафасида турганидан огоҳ-

лантирмоқда. БМТнинг Биохилма-хиллик бўйича конвенциясига эса 2030 йилгача ёввойи табиатни асраб қолиш чораларини ишлаб чиқиш вазифаси юклатилган. Ҳўлоса қилиб айтганда, она сайёрамизни муқаррар халокатдан қисқа вақт ичида сақлаб қолиш муаммоси билан юзлашганча турибмиз. Бирок сиёсат бу йўлдаги асосий тўғонроқ ўлароқ қолмоқда. Дунёнинг 1 миллиарддан ортиқ аҳолиси қарангига олинган ҳозирги кунда қўрилаётган тадбирлар ва инсоннинг ёрқин фикрлашига йўл очиб бераётган уйда ўтириш чоралари айни хавотирларнинг аришига имкон берса ажабмас.

Исиган ҳарорат — чигиртка ёмғири учун қафолат

Экспертлар назарида бутун дунё эътиборида турган коронавирус аслини олганда келажақда инсониятга хавф соладиган хатарлар олдида ҳеч нарса эмас. Масалан, Ер магнит қутбларининг аста-секин силжиши уларнинг кескин алмашилишига, натижада музлик даври қайтишига сабаб бўлиши мумкин. Шундай экан, ҳали қўрқошлар олдийгина грипп қўрқонлари сонига яқинлашмаган коронавирус борасида нега ваҳималар кўтараямиз, хавотирга тушяёмиз? Эътибор беринг, ҳар йили 1 миллиард киши гриппга чалинса, унинг 600-700 мингги шифо топпай вафот этапти. Олдин йўл-транспорт ҳодисалари юз минглаб инсонларнинг ёстигини қуритяпти. Ўтган июль ойида дунёда кузатишган иккита чигирткалар босқини ҳаммани хайратга солди. Унга эътибор ҳам қилмадик. Аввало, Лас-Вегас устига чигиртка ёғди. Кейин минглаб чакирим узокда, урушлардан силласи қурган Яман устига мўр-малаҳ ёпирилди. Чигирткалар йўлда дуч келган экинни еб битиради. Яқин келажақда Африка, Яқин Шарқ ва Марказий Осиёдаги жами 60 мамлакат устига мўр-малаҳ ёпирилиши мумкин. Энг хавотирли жиҳати, бу мамлакатларда чигиртка ёмғирлари тез-тез рўй бериши қутилиди ва озиқ-овқат таъминотини издан чиқариши эҳтимоли ортиб бораётган. Жаҳонда иқлим исиниш қурт-қумурскалар, хусусан, чигирткаларнинг овқат ҳазм қилиш хусусиятини ўзгартириб юборган. 2018 йили АҚШ олимлари тарафидан Science (Илм-фан) журналида чоп этилган тадқиқот натижаларига қўра, исёнган об-ҳаво боис чигирткалар фаоллашиб, жадал қўлайишлари учун

қулай имконият яратилади. Айни пайтда уларнинг иштаҳаси ҳам очилади: чўл чигирткаси бир кунда ўз танасига тенг микдорда озиқ-овқат ейди. Ҳар бир даража исиган ҳарорат чигирткалар етказадиган зарарни 10-25 фоиз қўпайтиради, дегани. Иқлим исиб бораркан, бугдой, шол, маккажўҳори ва бошқа экинларни йиғиб олмасдан туриб, уларни чигирткалар еб битира бошлайди. Айниқса, катта микдорда бугдой ва шол еклиладиган мамлакатлар кўп азият чекиши мумкин. Африкада охириги йиллари чигирткалар 2,5 миллиард долларлик зарар етказган. Чигиртка балосига дуч келган мамлакатда айни кўрсаткич анча баланд бўлиши ва инсоний ёки иқтисодий инқирозга йўл очили эҳтимоллари йўқ эмас. Чигирткалар бўйича дунёдаги етакчи мутахассислардан бири Мишель Ликок келажақда янада қуруқроқ иқлим юзга келиши чигирткалар тарқалиши учун қулай шароитлар яратиши ва бунинг оқибатлари ёмон бўлиши мумкинлигини таъкидлайди.

Демакки, коронавирус эпидемияси инсониятни яхшиликка етаклайдиган, фикрлашга ва олижаноб ишларни қилишга ундайдиган бир восита бўлиши мумкин. Шоядки, инсон қорни бир бурда нонга ёки бир қоса овқатга тўйинишнинг англаб етсак. Табиат қонунига қўра, инсондан ташқари ҳеч бир жонзот, ҳайвонот ва наботат олами керагидан ортигини истеъмол қилмайди. Биз қўрамизки, йиртқичлар, леопард ёки бўри ўлжасини яшаш учунгина ейди, ортиқчасини олмайди. Инсон ҳам яшаш керак, аммо керагини истеъмол қилиб, қолганини жамият фойдасига хайрия қилмоғи афзал.

Эпидемия — инсоният учун янгилик эмас

Тарихта «коронавирус эпидемияси» номи билан қирган глобал пандемия олдин илгидан тортиб, ҳукумат раҳбарларига хавф солмоқда. Микроскопик вирус аслида қудратли ва буқилмасдек туюлган бутун тизимни илдириш билан қўприб ташлашга қодир экан. Эпидемия — инсоният учун янгилик эмас. Ўтмишда бутун бутун шаҳарларни ҳувиқлатиб қўйган ўлатлар тарқалган. Башариёт бундай муаммоларни доим енгиб ўтган. Бутун ҳам тавсия этилаётган чораларга амал қилсак, ваҳимага тушмасак, эпидемия, албатта чекинади.

Абдували САЙБНАЗАРОВ,
сиёсий шарҳловчи.

Хитойда коронавирус беморларининг 90 фоизидан ортиғи тузалди.

порт — мамлакатни бутун дунёга танитадиган ва доврғини кўтарадиган соҳа. Дунё арена-ларини забт этаётган чемпионларимиз ғалабасидан доим дилимиз фахрга тўлади. Ютуқлар ва муваффақиятлар ўзимизники. Аммо ҳар соҳанинг ўзига хос камчилик ва муаммолари бўлганидек, спортдаги допинг ҳолатлари нафақат спортчиларни, балки мамлакат обрўини ҳам тушириб қўйиши мумкин. Дунё спортчиларининг оғрикли нуқтаси — допинг моҳаролари бизнинг спортчиларимизни ҳам четлаб ўтмаётгани ачинарли. Айниқса, бу ҳолат сўнгги йил-ларда тез-тез такрорланиб қолмоқда. Афсуски, спортчи хотин-қизлар ўртасида ҳам допинг билан боғлиқ муаммолар юзага келмоқда.

ДОПИНГ МОЖАРОЛАРИ СПОРТЧИЛАРИМИЗНИ ЧЕТЛАБ ЎТМАЯПТИ

Хўш, допинг ҳолатларининг олдини олиш борасида юрти-мизда нималар қилинмоқда? Шу хусусда мутахассисларга юзландик.

Талаблар — ҳаммага баравар

— Авваламбор, допинг ту-шунчаси ҳақида тўхталсак, — дейди Ўзбекистон оғир атлетика федерацияси раи-сининг биринчи ўринбосари Шахрулло Махмудов. — До-пинг, бу — спортчининг Жаҳон антидопинг агентлиги (WADA) томонидан тақиқланган дори воситаларини истеъмол ки-лишидир. Ушбу тақиқланган воситалар шартли 3 та гуруҳга бўлинади. Яъни спортчининг қабул қилиши қатъиян тақиқ-ланган воситалар, спортчи даволаниш кўрсатмаси асосида қабул қилиши мумкин бўлган воситалар ҳамда кўрсатмалар-сиз истеъмол қилиш мумкин, лекин допинг текшируви блан-касида қайд этиши керак бўл-ган воситалардир. Айни пайтда допинг билан боғлиқ масала бутун жаҳон спортида асосий мавзулардан бири бўлиб ту-рибди. Шу ўринда Халқаро антидопинг агентлиги (WADA) тақиқлаган препаратлардан сақланишга эътибор қаратиш керак. Бу борада Президенти-миз ўтган йилнинг 4 сентябрь куни ўтказган видеоселектор йиғилишида ҳам алоҳида оғоҳ-



лантириб ўтган эди. Ҳозирда оғир атлетика федерацияси би-ринчи бўлиб ички чемпионатда допинг таҳлилларини олиш бўйича ташаббус билан чиқди. Оғир атлетика спорти қоидала-рига кўра, атлет йил давомида доимий назоратда бўлиши зарур. Антидопинг кўмитаси ҳоҳлаган спортчидан исталган вақтда допинг тестини олиши мумкин. Талаблар эса ҳамма учун баравар.

Миллий антидопинг агентлиги спортчиларини четлаштирди

— Бугунги кунда профес-сионал спорт учун допингга қарши кураш глобал муам-молардан бири бўлиб бор-моқда, — дейди Ўзбекистон Миллий антидопинг агент-лиги директори Нодиржон

Турсунов. — Бу йўлда соғлом ва ҳалол рақобатни тарғиб қилиш, спортчиларнинг тақиқ-ланган препаратларни қабул қилишига қарши курашиш мақсадида юртимизда Миллий антидопинг агентлиги ташкил қилинган. Инсон организмга куч берувчи перепаратлардан фойдаланиш спорт оламида ка-димдан бор ҳодиса. Спортчи-нинг барча ютуқларга ўз кучи оркали эришиши мақсадида 1999 йилда Халқаро олимпия кўмитаси томонидан Халқаро Допингга қарши кураш агент-лиги (WADA) ташкил этилган. Бу ташкилот исталган вақтда ҳар қандай спортчини текши-рувдан ўтказишга ҳақли.

ШУ ЎРИНДА, СПОРТДА ДОПИНГГА ҚАРШИ КУРАШ БЎЙИЧА ХАЛҚАРО КОНВЕНЦИЯНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ 2010 ЙИЛДА РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛГАНИНИ АЛОҲИДА ТАЪКИДЛАШ ЖОИЗ.

Ҳозирда Миллий антидо-пинг агентлиги томонидан спортчиларнинг дори восита-ларидан терапевтик мақсад-



ДАРВОҚЕ...

Коронавирус спортга ҳам таъсир кўрсатмоқда

Халқаро дзюдо федерацияси маълумоти-га кўра, бир неча кундан сўнг Екатеринбургда бошланиши керак бўлган «Катта дубулға» турнири коронавирус сабаб ўтказилмайдиган бўлди.

Спорт оламида 112 киши коронавирус-га йўлиқди (шулардан 84 нафари футбол). Улардан энг кўпи: Испания (24), Италия (11) ва Буюк Британия, Германия (6). Афсуски, ушбу касаллик туфайли 4 нафар спортчи вафот этди (Эрон 2, Испания 1, Португалия 1) ва уларнинг барчаси футбол вакиллари. 9 нафари бутунлай тузалиб кетган.

Икки нафар испаниялик спорт журналисти Хосе Мария Кандела (59 ёш) ва Томас Диас-Вальдес (78 ёш) коронавирусдан вафот этди.

ларда фойдаланиши ва тақиқ-ланган дори воситаларидан фойдаланмаслиги тўғрисида аниқ тавсиялар бериш меха-низми ва самарали антидо-пинг тизими жорий этилган. Бу борада ишлар бошлаб юборилган. Баъзи спортчи-лар допинг қоидаларига риоя қилмаганлиги учун спортдан четлаштирилди. Жумладан, Ўзбекистон Миллий антидо-пинг агентлиги дисциплинар комиссиясининг қарорига асосан, Ўзбекистон Миллий антидопинг ва Бутунжаҳон антидопинг қоидаларига му-вофиқ энгил атлетика спорт-чилари Елизавета Щусь ва Сабина Шириева, боксчи Худойназар Файзов, оғир атлетикачи Ҳасанбой Мат-расуловлар 4 йил муддатга дисквалификация қилинди. Шунингдек, спортчилар Ла-зизхон Ўзбеков ва Фахриддин Ҳамроев барча мусобақаларда қатнашишдан вақтинча чет-лаштирилди. Худди шундай спортчилар билан ишлайди-ган спорт федерациялари ши-фокорларининг фаолияти ҳам агентлик томонидан назоратга олинган. Мисол учун, Ўзбе-кистон бокс федерацияси-нинг шифокорлари Д.Қазақов ва К.Расуловлар спортчини мусобақадан ташқари даврда допинг назоратидан ўтказиш-дан бўйин товлаши жараёни-га бепарволик қилгани учун

оғоҳлантириш олишган. Бу эса, соҳага тегишли барча ходим-лар допинг назоратига бефарқ бўлмаслигини англатади.

Шунингдек, Миллий анти-допинг агентлиги томонидан юқоридаги ҳолатлар такрор-ланмаслиги учун спортчилар-нинг рационал озиқланиши муаммолари бўйича самарали озиқланишни ташкиллашти-риш, озукавий моддаларнинг ўрнини босиш услублари, шу жумладан, («Siberian Wellness» («Сибир саломатлиги») Россия қорхонасида ишлаб чиқилган биологик фаол қўшимчалар ёрдамида амалга ошириш ма-салалари кўриб чиқилди. Яъни бундан кейин спортчиларимиз истеъмол қиладиган озиқ-овқат махсулотларидан тортиб, улар қабул қиладиган барча дори воситалари назоратга олинади. Шунингдек, ҳар 5 йилда янги-ланиб турадиган Бутунжаҳон антидопинг кодекси ҳам ўрга-ниб борилади.

Ўйлаймизки, келгусида Миллий антидопинг агентли-ги томонидан спортчиларимиз орасида допинг билан боғлиқ муаммолар юз бермаслиги на-зорат қилиниб, бундай нохуш ҳолатларнинг олди олинади. Шундангина ютуқлар ва че-мпсионлик медалларидан ажра-либ қолмаймиз.

Нилуфар ЮНУСОВА
«Mahalla»

МАНЗУГА ОИД МАЪЛУМОТ:

ДОПИНГ НИМА?

Допинг (инг. doping, dope – наркотиклар бермоқ) – ор-ганизмнинг руҳий ва жисмоний фаолиятини қисқа муддат кучайтирадиган моддалар. Спорт ўйинлари натижаларини яхшилаш мақсадида қўлланилган. Спортчилар орасида допингдан заҳарланиш ва ўлим ҳолатлари кузатилганлиги учун 1967 йилдан Халқаро олимпия кўмитаси спорт ўйин-лари чоғида допинг қабул қилишни ман этган ва қатъий назорат ўрнатган. Уни ишлатган спортчилар ўйиндан четлаштирилади.

ХИВА ХОНИ ҲАРАМИ ҲАШАМАТДАН ХОЛИ БЎЛГАНМИ?



Хива хонлиги ижтимоий-маънавий ва қисман ҳуқуқий тарихига оид манбаларда аёлларнинг жамиятдаги ўрнини акс эттирувчи маълумотлар бор. Жумладан, 1819-1820 йилларда Хива хонлигида бўлган рус ҳарбий элчиси Н.Муравьев хонлик ҳақида қўлаб маълумотлар келтирган. У Хива аёлларининг чиройли ва хушсураат бўлиши, антиқа кийиниши (хонликдаги аёлларнинг ёниқ кийиниши европаликлар учун ғалати туюлгани аниқ)ни тасвирлайди. Шу билан бирга, элчи Хива ўзбеклари бир қанча аёлларни ўз никоҳига олиши мумкинлигини таъкидлагани ҳолда амалда битта аёлга уйланишлари, кўпхотинлик кенг тарқалмагани, бундай имкониятга бой хонадонларгина эга эканини ҳам изоҳлайди.



асосан хулоса чиқариш мумкинки, хоннинг хотинларини қанзаклари нафақат саройда, балки жамиятда ҳам ўзига хос мавқега эга бўлишган.

А.Вамбери яна бир қизиқарли, адолатли фактни илгари суради — Хива хони дастурхони ва ҳарам харажатлари оддий фуқаролар дастурхони ва харажатларидан кўп ҳам фарқ қилмаган. Бунинг хон ҳарамини вазифасини бажарган иншоотларнинг тузилиши ва безатишидан ҳам кўришимиз мумкин. Хива хонларининг шаҳар ичкарасидаги ҳарамини ва шаҳар ташқарисидаги сарой-боғларидаги ҳарамлари қурилиши, тузилиши ва безатишида ҳашамдорлик кўзга ташланмайди. Жумладан, Кўхна Аркдаги ҳарамда хон оиласи яшаган. Унинг ўзига хос хусусияти — туғруқхона мавжудлигида. Шаҳар ташқарисидаги хонлар дам оладиган боғ-саройлардаги ҳарамлар ҳам шундай бўлган. Америкалик журналист А.Мак — Гахан Гандимён боғидаги ҳарамини тасвирлаб, у айнан хон ҳарамининг унчалик ҳашаматли бўлмаганига эътибор қаратади.

Хива хонлиги сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ҳаётида аёллар фаол қатнашганини тасдиқловчи маълумотлар учрамаса-да, хотин-қизларнинг эрксиз, ҳақ-хуқуқсиз яшашгани ҳақидаги фикрлар ҳам асоссиз. Шу ўринда савол туғилади: маҳаллий тарихчилар — Мунис, Оғаҳий ва Баёнийлар асарларида аёллар масаласига деярли эътибор қаратилмаганини қандай изоҳлаш мумкин? Бунинг сабаби оддий — улар ҳам шу даврнинг кишилари сифатида аёлларга ислом нукта-назаридан муносабатда бўлишган ва бу масалага оддий ҳол сифатида қарашган, ҳолос.

Чор Россияси нега аёллар учун қайғурган эди?

Хива хонлиги Россия томонидан босиб олингандан кейин мустамлакачи империя хонлигидаги аёлларнинг жамиятдаги мавқеини кўтаришга ҳаракат қилган. Жумладан, 1912 йилда Амударё бўлими бошлиғи Н.С.Ликштин Хива хони Асфандиёرخонга Хивада ўша пайтда қурилатган касалхонада аёллар учун

ҳам бўлим очишни таклиф қилади. 1913 йилда эса мазкур касалхонага шифокор хотин-қизларни жалб қилиш масаласи кўриб чиқилиб, илк врач аёл Гулсум Асфандиёрова касалхонанинг аёллар бўлими бошлиғи этиб тайинланади.

Қизиги, бу пайтда Россия империясининг ўзида ҳам демократик анъаналар амалда ҳеч қандай роль ўйнамаган, аёллар ҳақ-хуқуқлари чекланган ҳамда бу борада бирорта ижобий ишлар қилинмаган эди. Шу ўринда ҳақли савол туғилади: хўш, нега айнан рус мустамлакачи ҳукумати хонликдаги аёлларнинг мавқеини кўтаришга, эркаклар билан тенг ҳуқуқли қилишга интиланган? Уларнинг соғлиғига эътибор қаратган?

Бундан қўзланган асосий мақсад шу эдики, рус мустамлакачилари хонлик фуқароларига (улар ҳоҳ эркак, ҳоҳ аёл бўлсин) ўзларининг куч-қудрати ҳамда «инсонпарварликка асосланган сиёсати», мустамлакачилик мафкура-сини синдиришга уринишган, ҳолос. Бундай сиёсат ортда ҳеч қандай демократик ёки инсонпарварлик ғоялари ётмаганини, ушбу ҳагги-ҳаракатлар алдашдан иборат сиёсат эканини замонавий Россия тарихчилари ҳам тасдиқлайди.

Таъкидлаш жоизки, Хива хонлигида аёлларга бўлган муносабат — анча мунозарали масала. Аммо ушбу муаммага бутунги кун кўзи билан қараб, масалани гендер тенглиги амалда бўлган ҳамда аёлларнинг жамиятдаги тенг ҳуқуқлилиги таъминланаётган бутунги кун нукта-назаридан қараб тўғри келмайди. Хулоса шунки, хонлик ислом давлати сифатида жамиятда аёлларнинг мавқеини юқори тутган. Аҳоли, ҳатто хон ҳам бошқа ислом давлатлари ҳукмдорларидан фарқи ўларок турмуш қуриш ёки оила муносабатларида ислом қоидаларига қатъий амал қилган. Бу мезон эса ортиқча ҳашамат, дабдаба ва исрофгарчиликларга йўл қўймаган.

Қудрат МАШАРИПОВ,
Урганч давлат университети
доценти.
Ҳанифа РАҲИМОВА,
Урганч шаҳар 1-умумтаълим мактаби тарих фани ўқитувчиси.

«Ўта рашкчи эркаклар»нинг «ҳаёти ўта зерикарли хотинлар»и

Хонликда бўлган сайёҳ ва элчилар, савдогарлар, албатта, Европа урф-ода ва анъаналари нуктаи назаридан келиб чиқиб, бу ерда аёллар ҳақ-хуқуқлари анча чекланган, деган хулосага келганлар. Жумладан, Н. Муравьевнинг ўзи эсдаликларида нафақат хиваликлар (руслар деярли барча Хива хонлиги аҳолисини шундай атаганлар)ни, балки барча осийлик эркакларни «ўта рашкчи» дея тасвирлаб, аёллар туфайли жанжаллар, ҳатто қонли тўқнашувлар юз беришини ёзади. Унинг тасаввурича, Хива хонлигида яшовчи аёллар ҳаёти ўта зерикарли, ёлғизликка асосланган ва аянчли турмуш кечиришга маҳкум. Аммо Н. Муравьев бу пайтлардаги ўзбек аёлларининг ислом аҳоли метёбларига қатъий риоя қилиб ҳаёт кечиришини каердан ҳам тушунсин!?

Аёл қачон ўлимга ҳукм қилинган?

1863 йилда хонликда бўлган венгер сайёҳи ва тадқиқотчиси А.Вамберининг маълумотларига кўра, Хива хонлигидаги ҳар қандай аёл фақат зино ишлар қилгандагина оғир жазога, яъни ўлимга маҳкум қилинган. Бу ислом динида «ражм» деб аталади. Аммо зинони исбот қилиш жуда мураккаб бўлгани туфайли қамдан-қам ҳолларда «ражм» жазоси қўлланилган. Аёл кишининг кўча-қўйда ҳеч қандай текшириш ва судсиз тошбурун қилинган ҳақида маълумотларнинг ниятда камлиги аксарият сайёҳларнинг, айниқса, европалик жаҳонга шагаларнинг айрим маълумотлари ҳақикатдан йироқ эканини исботлайди. Ҳатто А.Вамбери Хива хонлигида аёлларни қатл қилишнинг ўзига хос усулини таъсирчан тасвирласа-да, унинг ўзи айнан бундай жазо ўталиши жараёнида қатнашмагани, ўз кўзи билан кўрмагани ва фақат бировлардан эшитиб шундай маълумотлар қолдирганини тан олади. Қолаверса, эсдаликларининг Хива хонлигига бағишланган қисми охири-

да, ислом динида аёлларга муносабат масаласида Европа аҳоли ва ҳуқуқий метёблари доирасида хулоса чиқариш ҳато эканини ҳам таъкидлайди.

Демак, Хива хонлигида аёлларга муносабат, уларнинг жамиятда тутган ўрни масаласида исломий ахлоқ қонун-қоидаларига қатъий амал қилинган. Ҳатто Хива хони саройи, ҳарам аёлларига муносабатда ҳам айнан шундай йўл тутилган.

Хон ҳарамини нега ҳашамдан йироқ эди?

Вамберининг маълумотларига кўра, хон нафақат хонлигининг барча аҳолиси, балки, ўз хотинларининг ва қанзакларининг ҳам мутлақ ҳукмдори бўлса-да, уларга ниятда мулоий муносабатда бўлган. Ўша пайтдаги Хива хони Сайид Мухаммадхоннинг (1856-1864 йиллар) саройи табиби аёл бўлганини ҳам сайёҳ алоҳида ҳайрат билан тасвирлайди. Ҳарам ҳаётини баён этар экан, сайёҳ бу борада Хива хонлари бошқа Шарк ҳукмдорларининг эртанамо ҳаётидан фарқли равишда қатъий исломий ҳулқ-атвор қоидаларига амал қилишини, ахлоқий софликка интилишларини юқори баҳолайди. Хон ҳарамини турк султонлари ёки Эрон-форс ҳукмдорлари ҳарамини каби ҳашаматли бўлмасдан, аёллар сони анча чеклангани, дабдаба ва ҳашаматдан холи, содда, лексин қатъий тартиб-қоидага амал қилинганини эътироф этади.

Ҳарам аҳли нима билан банд бўлган?

Бундан тапқари, венгер сайёҳи Хива хони ҳарамидagi хотинлар ва қанзаклар асосий вақтларини бекорчиликда ёки ясан-тусан билан ўтказмасдан, балки фойдали машғулотларга сарфлашганини ёзади. Жумладан, улар, асосан, гилам тўқишган, ҳукмдор учун кийимлар тикишган.

Ҳарам ҳақида Хива хонлигини забт этишда қатнашган америкалик журналист А.Мак — Гахан ҳам маълумотлар келтириб ўтади. Унинг фикрларига

ТАРАҚҚИЁТ

«РАҚАМЛИ ТОШКЕНТ» ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?



— Эшитишимча, пойтахтимиздаги асосий хизмат турларининг барчаси масофавий бошқарувга ўтказилар экан. Шу тўғрисида?

Юлдузхон КАРИМОВА.
Тошкент шаҳри.

Назокат АБДУҚУНДУЗОВА,
Инновацион ривожланиш вазирлиги ахборот хизмати раҳбари:

— Жорий йил 17 март кун Президентимиз Шавкат Мирзиёев «Тошкент шаҳрида рақамли технологияларни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони имзолади. Унга асосан, 2020 йилда авиа, темир йўл ва бошқа транспорт хизматларида электрон чипталарни онлайн сотиб олиш ягона ахборот тизимини жорий этиш, 1 сентябрга қадар барча умумтаълим мактабларида журнал ва ўқувчиларнинг кундаликлари қўғоз шаклида юритишни бекор қилиш ҳамда уларни электрон тарзда юритишга мўлжалланган ягона ахборот тизимини ишга тушириш, 1 ноябрга қадар коммунал хизматлар (табiiй газ, электр энергияси, ичимлик суви ва иссиқ сув) бўйича тўловларни онлайн тўлаш ҳамда коммунал хизмат кўрсатувчи ташкилотлар билан электрон ҳамкорликни таъминловчи «Менинг уйим» ягона ахборот тизимини, 1 декабрга қадар «Ягона электрон тиббий карта» ахборот тизимини жорий этиш ва «Электрон поликлиника» ахборот тизимига 62 та оилавий поликлиникани улаш режалаштирилган. Шу билан бирга, Тошкент шаҳар ҳокимлиги таъсисчилигида масъулияти чекланган жамияти шаклида Рақамли ривожланиш департаменти ташкил этилади.

ХУКУК

ҲАР 10 МИНГ ФУҚАРОГА БИТТА
НОТАРИУС ХИЗМАТ КЎРСАТАДИ

— Туманимизда битта нотариус идораси иш олиб боради. Шу боис иши тушганлар соатлаб навбат кутишига мажбур бўлишади. Бундай идоралар сонини кўпайтиришнинг имкони йўқми?

Тўлқинжон КАМОЛОВ.
Яккабоғ тумани.

Эркинжон АБДУЛЛАЕВ,
Адлия вазирлиги масъул ходими:

— Жорий йил 16 март кун Вазирлар Маҳкамасининг «Нодават нотариал фаолиятни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарори қабул қилинди. Мазкур қарор соҳадаги камчиликларга барҳам бериши кутилмоқда. Жумладан, унга кўра, нотариал округда нотариуслар лавозимларининг энг кам сони Адлия вазирлиги томонидан белгиланади. Нотариал округда хусусий нотариуслар сони чекланмаган миқдорда ташкил этилиши мумкин. Ҳар бир нотариал округда камидан битта нотариус фаолият юритиши шарт. Нотариал округ нотариуслари томонидан охириги 3 йилда амалга оширилган нотариал ҳаракатларнинг ўртача ойлик сони (битта нотариусга 300-400 нотариал ҳаракат) дан келиб чиқиб, шунингдек, пойтахтимиз, вилоят марказлари, Нукус шаҳри чегараларида 10 мингдан кўп бўлмаган аҳолига бир нотариус, вилоят бўйсунлишидаги шаҳарлар чегараларида — 25 мингдан кўп бўлмаган аҳолига бир нотариус, кишлоқ туманлари чегараларида белгиланган нотариал округларда — 30 мингдан кўп бўлмаган аҳолига бир нотариус хизмат кўрсатади.

«Mahalla» газетаси ва «Mahalla ko'zguisi» журнали Бирлашган тахририят жамоаси тахририят ходими Нигора Азимовага онаси

Мапрат аянинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигининг Шайхонтоҳур тумани бўлими жамоаси тумандаги «Шофайзи» маҳалла фуқаролар йиғини раиси

Бахтиёр ШАМСУДДИНОВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

СИЁСАТ

БОШ ВАЗИРНИНГ ЯНГИ ЎРИНБОСАРИ ҚАНДАЙ
ВАЗИФАЛАРНИ БАЖАРАДИ?

— Яқинда мамлакатимиз Бош вазирини ўринбосарлари сони биттага кўпайтирилди. Янги ўринбосар қайси соҳалар учун жавобгар ҳисобланади?

Нилуфар ТЎРАЕВА.
Норин тумани.



Севара
ЎРИНБОЕВА,
Адлия вазирлиги
матбуот хизмати раҳбари:

— Тўғри. Жорий йилнинг 19 март кун Президентимизнинг «Аграр ва озиқ-овқат соҳаларини бошқариш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига кўра, Бош вазирлар Маҳкамаси ижро этувчи тузилмасида Бош вазирнинг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари лавозими жорий этилди. Бош вазир ўринбосари Ўзбекистон кишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг

2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясида белгиланган ислохотларни самарали амалга оширишни ташкил этиш ва таъминлаш, кишлоқ хўжалигида давлат бошқаруви тизимини ислох қилиш ва янада ривожлантириш, унга замонавий менежмент механизмларини жорий этиш, соҳани рақамлаштириш ишларини жадаллаштириш қабиладан шугулланади. Шунингдек, озиқ-овқат маҳсулотлари хавфсизлигини ва истеъмол рақобатини яхшилаш, боғдорчилик, узумчилик, иссиқхона хўжаликлари, сабзавотчилик, чорвачилик, паррандчилик каби аграр соҳанинг муҳим тармоқларини янада ривожлантириш ҳам унинг бевосита вазифаларидан ҳисобланади.

Шунингдек, ҳужжат билан, Бош прокуратура тузилмасида соҳага масъул бўлган Бош прокурор ўринбосари, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар прокурорларининг ўринбосарлари, Ўзбекистон транспорт прокурорининг катта ёрдамчиси, Ўзбекистон ички ишлар вазирининг ўринбосари лавозимлари ҳам ташкил қилинди.

КИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ

ТЕРИМ МАШИНАЛАРИ ДАЛАЛАРГА ҚАЙТАДИМИ?



— Кейинги йилларда юртимизда мажбурий меҳнатга йўл қўймаслик, айниқса, пахта терими пайтида бюджет ташкилотлари ходимларини далага жалб қилмаслик бўйича катта ишлар амалга оширилди. Аммо соҳада терим машиналаридан фойдаланиш амаллашмас экан, муаммоларни тўлиқ бартараф қилиш қийин. Бу борада қандай ишлар режалаштирилган?

Каримжон ХОЛИҚОВ.
Фарғона тумани.

Нигора ХЎЖАЕВА,
Кишлоқ хўжалиги вазирлиги
матбуот хизмати раҳбари:

— Дарҳақиқат, мазкур масалада жорий йилнинг 14 январь кун «Республика ҳудудларида пахта ҳосили теримини механизациялаш даражасини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Вазирлар Маҳкамаси қарори қабул қилинган, 2020-2026 йилларда республикада пахта теримини механизациялаш даражасини ошириш ва пахта терим машина-

ларини ишлаб чиқаришни ташкил этиш чора-тадбирлари режаси маъқулланган. Юқоридагиларга мувофиқ, 2020-2022 йилларда Жиззах, Қашқадарё, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида, 2023-2026 йилларда республиканинг қолган ҳудудларида пахта ҳосилини йиғиштириб олишни механизациялашни жорий этиш жадаллаштирилади. Жиззах, Қашқадарё, Сирдарё ва Тошкент вилоятларидаги пахта терим машиналари хизматидан фойдаланганлик учун

ҳаражатларнинг 30 фоизини Молия вазирлиги томонидан қўллаб бериш амалиётини қўллаш 2020 йилда ҳам давом эттирилади.

Шунингдек, «Ўзартехнаотхолдинг» АЖ тизимидаги ташкилотларга истисно тариқасида — тендер ўтказмасдан энг яхши таклифларни танлаб олиш йўли билан кишлоқ хўжалиги техникаси ишлаб чиқариш учун бутловчи буюмлар, хомашё ва материаллар сотиб олишга, транспорт хизматлари ва бошқа хизматлар бўйича тўғридан-тўғри шартномалар тузишга, бутловчи буюмлар, хомашё ва материалларни импорт қилишда товарлар эркин муомала (импорт) учун чиқаришнинг божхона режимида жойлаштирилган санадан бошлаб ҚҚС тўлашни 270 кун кечиктириб амалга оширишга рухсат берилди.

ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ

КИМЛАР УЙ ОЛИШДА ИМТИЁЗГА ЭГА?



— Тўрт нафар фарзандим бор. Турмуш ўртоғим ноқирон. Оиламиз учун кўп қаватли уйлardan олишда қандай имтиёзлар бор?

Гулнора ТУРСУНОВА.
Андижон шаҳри.



Хушнудбек
ХУДОЙБЕРДИЕВ,
хукукшунос:

— 2017 йил 16 январда Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган «Кўп квартиралар уйлари қуриш ва реконструкция қилишни молиялаштириш, шунингдек, ёш оилаларга, эскирган уй-жойларда яшаётганларга ва уй-жой шартноларини яхшилашга муҳтож бўлган фуқароларнинг бошқа тоифаларига сотиш тартиби

тўғрисида»ги низомига кўра, квартираларни уй-жой шартноларини яхшилашга муҳтож шахсларга бириктириш мезонлари белгиланган. Жумладан, фуқарони ўз уй-жойининг йўқлиги ва ижара (аренда), бепул фойдаланиш шартларида тураржойда ёки эскирган уйлarda яшаш, бир уйда (бир квартиралда) бошқа оила ёки бошқа оилалар билан биргаликда яшаш, кўп болали оилалар, она (отанинг) тўлиқ бўлмаган оилада болани (болаларни) тарбиялаш, ариза берувчининг оила аъзолари орасида сурункали касалликнинг оғир турларидан азоб чекувчи алоҳида хонада яшашга муҳтож бўлган шахсларнинг маъжудлиги, оила таркибида биринчи гуруҳ ногирони маъжудлиги, тураржой майдонининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган ижтимоий нормага мувофиқ эмаслиги, таянч докторантуранинг 2-курсидан бошлаб, олий таълимдан кейинги таълим институтида тахсил олаётган докторант эканлиги шундай асосий мезонлар ҳисобланади.